



JURIDISKA FAKULTETEN  
vid Lunds universitet

August Pettersson

TEN-E som möjliggörare av den gröna given  
– en analys av unionens skyldighet att integrera miljöskyddskraven i ljuset av urvalskriterierna för  
projekt av gemensamt europeiskt intresse

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet  
30 högskolepoäng

Handledare: Eduardo Gill-Pedro

Termin för examen: HT 2020

# Innehållsförteckning

<b>SUMMARY</b>	<b>1</b>
<b>SAMMANFATTNING</b>	<b>2</b>
<b>FÖRORD</b>	<b>3</b>
<b>FÖRKORTNINGAR</b>	<b>4</b>
<b>1 INLEDNING</b>	<b>5</b>
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställning	7
1.3 Metod	7
1.4 Avgränsningar	10
1.5 Material	11
1.6 Disposition	12
<b>2 ALLMÄNNA RÄTTSPRINCIPER</b>	<b>14</b>
2.1 Inledning	14
2.2 Principen om tilldelade befogenheter	15
2.3 Subsidiaritetsprincipen	17
2.4 Proportionalitetsprincipen	21
2.5 Lojalitet, nationell identitet och företrädesprincipen	23
2.6 Integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF	23
2.6.1 Historia	24
2.6.2 Vem riktar sig artikel 11 FEUF mot?	27
2.6.3 Vad ska intergareas genom artikel 11 FEUF?	28
2.6.3.1 Artikel 191 FEUF	29
2.6.3.2 Hållbar utveckling	31
2.6.4 Hur ska integration enligt artikel 11 FEUF gå till?	33
2.7 Avslutande kommentarer	35
<b>3 DET TRANSEUROPEISKA ENERGINÄTVERKEN</b>	<b>37</b>
3.1 Inledning	37
3.2 Den inre energimarknaden	38
3.2.1 Mål och utmaningar	38

3.2.2	Sekundärrättsligt regelverk	40
3.2.3	Något om teknikneutralitet	42
3.2.4	Avslutande kommentarer	43
<b>3.3</b>	<b>Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning</b>	<b>45</b>
<b>3.4</b>	<b>Avslutande kommentarer</b>	<b>46</b>
<b>4</b>	<b>TEN-E</b>	<b>47</b>
<b>4.1</b>	<b>Inledning</b>	<b>47</b>
<b>4.2</b>	<b>Artikel 4 i TEN-E</b>	<b>48</b>
<b>4.3</b>	<b>Allmänna kriterier</b>	<b>50</b>
4.3.1	Prioriterade korridorer och temaområden	50
4.3.1.1	El	51
4.3.1.2	Gas	55
4.3.1.3	Olja	57
4.3.1.4	Gränsöverskridande koldioxidnät	58
4.3.1.5	Avslutande kommentarer	60
4.3.2	Kostnads-nyttoanalys av PCI	60
4.3.2.1	Scenarioreportern	61
4.3.2.2	El	63
4.3.2.3	Gas	65
4.3.2.4	Avslutande kommentarer	66
4.3.3	Gränsöverskridande moment	66
<b>4.4</b>	<b>Specifika kriterier</b>	<b>67</b>
<b>4.5</b>	<b>Den formella urvalsprocessen för PCI</b>	<b>71</b>
<b>4.6</b>	<b>Avslutande kommentarer</b>	<b>73</b>
<b>5</b>	<b>DEN GRÖNA GIVEN OCH TEN-E</b>	<b>75</b>
<b>5.1</b>	<b>Den gröna given – en överblick</b>	<b>75</b>
<b>5.2</b>	<b>Klimatlagen</b>	<b>77</b>
<b>5.3</b>	<b>Den gröna given och artikel 4 TEN-E</b>	<b>78</b>
5.3.1	Prioriterade korridorer och temaområden	79
5.3.2	Kostnads-nyttoanalys	80
<b>5.4</b>	<b>Revision av TEN-E och artikel 11 FEUF</b>	<b>82</b>
<b>6</b>	<b>SLUTSATSER</b>	<b>84</b>
	<b>KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING</b>	<b>87</b>
	<b>RÄTTSFALLSFÖRTECKNING</b>	<b>94</b>

## Summary

In 2019, the European commission presented the Green Deal - the EU's new growth strategy to achieve climate neutrality by 2050. The new strategy led the Commission to initiate a review of the legislation regarding TEN-E. One of the purposes of TEN-E is to adopt PCI projects.

The purpose of the essay is to examine how these selection criteria may change due to the Green Deal by addressing two specific issues: 1) I will explain how, and with what underlying purposes PCI are adopted today and 2) how the selection criteria can be revised to achieve the objectives of the Green Deal and analyze whether such revisions can be described as integrating the environmental protection requirements of Article 11 TFEU.

PCI are adopted by the Commission through a delegated act if the project is necessary for one of the priority corridors or thematic areas. Furthermore, they must entail more benefits than costs and fulfill a cross-border element. They must also meet certain energy-specific criteria that can be deduced from EU primary legislation. TEN-E aims to achieve several objectives in EU's primary and secondary legislation. While the objectives of the Trans-European Networks for Energy, the internal energy market and economic, social and territorial cohesion must not be affected by a revision of the TEN-E, the EU's secondary legislative goals of 2020 may do so. The priority corridors and thematic areas are designed to achieve these goals. In addition, the EU is obliged to integrate environmental protection requirements, in particular in order to promote sustainable development. The principle of integration therefore stipulates that the EU's environmental policy objectives in Article 191.1-3 TFEU are balanced against the specific objectives of TEN-E, while the objective of sustainable development seems to have no such legal obligation.

My conclusions are that it is possible to introduce a mandatory requirement that each PCI must contribute to the goals of the Green Deal and that it does not restrict the other goals that TEN-E aims to achieve. Such a revision of the selection criteria in Article 4 TEN-E is therefore to be considered as an integration of the environmental protection requirements under Article 11 TFEU, as the Green Deal aims to address climate and environmental challenges and thus achieve the binding objectives of the Paris Climate Agreement.

## Sammanfattning

I slutet av 2019 presenterade Kommissionen meddelandet om den gröna given – EU:s nya tillväxtstrategi för att nå klimatneutralitet 2050. Den nya strategin fick till följd att Kommissionen tog initiativ till en revision av TEN-E. Ett av TEN-E:s syften är att underlätta genomförandet av PCI vilka antas enligt särskilda urvalskriterier i artikel 4 TEN-E. Uppsatsens syfte är att utreda hur dessa urvalskriterier kan komma att förändras med anledning av den gröna given genom att besvara två frågeställningar. I första hand kommer jag redogöra för hur, och med vilka bakomliggande syften, PCI antas idag. I andra hand kommer jag undersöka hur urvalskriterierna kan revideras för att uppnå den gröna givens mål och analysera om sådana revideringar går att beteckna som integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF.

PCI antas av Kommissionen genom en delegerad akt om projektet är nödvändigt för någon av de prioriterade korridorerna eller temaområdena. Vidare ska det medföra mer nytta än kostnader samt uppfylla ett gränsöverskridande moment. Slutligen ska det även uppfylla vissa energislagsspecifika kriterier som går att härleda från EU:s primärrätt. TEN-E ska nå flera mål i primär- och sekundärrätten. Medan målen för de transeuropeiska energinäten, den inre energimarknaden och ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inte får påverkas av en revidering av TEN-E kan Unionens sekundärrättsliga 2020-mål göra det. De prioriterade korridorerna och temaområdena är utformade för att nå dessa mål. Unionen är därutöver skyldig att integrera miljöskyddskraven, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling. Integrationsprincipen förskriver därför att Unionens miljöpolitiska mål i artikel 191.1-3 FEUF måste balanseras mot TEN-E:s sektorsspecifika mål medan målet om hållbar utveckling tycks sakna juridiska skyldigheter.

Jag har i denna uppsats kommit fram till att det är möjligt att införa ett obligatorisk krav om att varje PCI måste bidra till den gröna givens mål och att det inte inskränker på de andra mål som TEN-E ska söka nå. En sådan revidering av urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E är därför att betrakta som integration av miljöskyddskraven enligt artikel 11 FEUF eftersom den gröna given syftar till att åtgärda klimat- och miljörelaterade utmaningar och därmed uppnå de bindande klimatmålen i Parisavtalet.

## **Förord**

Jag vill tacka min handledare Eduardo Gill-Pedro för matnyttiga råd och värdefull vägledning under uppsatsens framväxt.

## Förkortningar

CCS	Avskiljning, lagring och användning av koldioxid
Den gröna given	Meddelande om en europeisk grön giv, COM(2020) 640 final
EC	Europeiska enhetsakten
Energieffektiviseringsdirektivet	Direktiv (EU) 2018/2002 av den 11 december 2018 om ändring av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet
ER	Europeiska Rådet
EU/Unionen	Europeiska Unionen
FEU/Lisabonfördraget	Fördraget om Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
FN	Förenta Nationerna
Förnybarhetsdirektivet	Direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor
GA	Generaladvokat
MFJ	Den fleråriga budgetramen för 2021-2027
Miljöansvarsdirektivet	Direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador
NextGenEU	Next Generation EU
TEN-E	Förordning (EU) nr 347/2013 om riktlinjer för transeuropeiska energinfrastrukturer
TSO	Nätverk av systemansvariga för överföringssystem
TYNDP	Den senast tillgängliga tioåriga nätverksutvecklingsplanen
Parisavtalet	Klimatavtalet från Paris från 2015
PCI	Projekt av gemensamt europeiskt intresse
PCI-lista	Unionsförteckning över projekt av gemensamt intresse
Protokoll nr 2	Protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen
Scenariorapporten	TYNDP 2020 Scenario Report

# 1 Inledning

## 1.1 Problemformulering

I december 2019 presenterade Kommissionens nyttillträdde ordförande Ursula von der Leyen den Europeiska unionens (EU och Unionen kommer parallellt att användas i uppsatsen) nya tillväxtstrategi – Den europeiska gröna given (den gröna given).<sup>1</sup> Meddelandet syftar till att omstrukturera EU till

ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där det 2050 inte förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser (Netto noll utsläpp 2050 reds. anm.) och där den ekonomiska tillväxten har frikopplas från resursförbrukningen”.<sup>2</sup>

I Fördraget om Europeiska Unionen (FEU) fastställs EU:s övergripande målsättningar.<sup>3</sup> Ett av dem är att verka för hållbar utveckling i Europa som bygger på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö.<sup>4</sup> I Fördraget om Europeiska Unionens Funktionssätt (FEUF) ges verktyg för att nå miljömålen på ett politikområdesöverskridande sätt. Genom den s k integrationsprincipen i artikel 11 FEUF ska miljöskyddskraven interageras i utformningen och genomförandet av hela EU:s politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling.<sup>5</sup> Den gröna given kan därför sägas medverka till att uppnå EU:s klimatmålsättningar.

Energisektorn ansvarar idag för mer än 75% av klimatutsläppen inom EU.<sup>6</sup> Kommissionen vill därför förändra regelverket för energiinfrastruktur, bland annat genom en revidering av Europaparlamentets och rådets förordning 347/2013 om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer (TEN-E).<sup>7</sup> TEN-E fastställer riktlinjer för utveckling av, och driftkompatibilitet för, de prioriterade korridorerna och områden för transeuropeisk energiinfrastruktur.<sup>8</sup>

---

<sup>1</sup> Kommissionens meddelande ”Den europeiska gröna given”, COM(2019) 640 final.

<sup>2</sup> Ibid, s. 2.

<sup>3</sup> Artikel 3 FEU.

<sup>4</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>5</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>6</sup> COM(2019) 640 final, s. 6.

<sup>7</sup> Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 av den 17 april 2013 om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer och om upphävande av beslut nr 1364/2006/EG och om ändring av förordningarna (EG) nr 713/2009, (EG) nr 714/2009 och (EG) nr 715/2009.

<sup>8</sup> Artikel 1.1 TEN-E.



Idag finns det prioriterade korridorer för el, gas och olja samt prioriterade temaområden för utbyggnad av smarta nät, motorvägar för el och gränsöverskridande koldioxidnät.<sup>9</sup> De har valts ut för att de, var för sig, bidrar till att nå unionens energi- och klimatpolitiska mål för 2020.<sup>10</sup>

Syftet med revideringen av TEN-E är att göra förordningen mer aktuell utifrån dagens förutsättningar. Kommissionen vill därför att, utöver att skapa förutsättningar för att nå det långsiktiga målet om netto noll utsläpp 2050, skapa ett regelverk som möjliggör utveckling av innovativ teknik och infrastruktur. I den andan indikerar Kommissionen att den vill att TEN-E ska kunna reglera smarta elnät, vätgasnätverk samt avskiljning, lagring och användning av koldioxid (CCS)<sup>11</sup> och energilagring såväl som att göra det möjligt att integrera olika sektorer med varandra. Därutöver flaggar Kommissionen för att redan existerande infrastruktur och anläggningar kan behöva uppdateras för att vara ändamålsenliga och klimatanpassade.<sup>12</sup> Den förestående revideringen av TEN-E kan sålunda sägas präglas av både ökade klimatambitioner och ett utvidgat tillämpningsområde.

Det främsta verktyget som TEN-E har för att realisera sina mål är att utse projekt av gemensamt intresse (PCI).<sup>13</sup> Ett PCI definieras som

projekt som är nödvändiga för att förverkliga de prioriterade korridorer och områden för energiinfrastruktur<sup>14</sup> (...) och som finns med i den unionsförteckning över projekt av gemensamt intresse (...).<sup>15</sup>

Ett PCI antas på en unionsförteckning över projekt av gemensamt intresse (PCI-lista) enligt en viss ordning där både allmänna och specifika kriterier måste uppfyllas.<sup>16</sup> Lagstiftarens urvalskriterier för PCI är således avgörande för vilka projekt som klassificeras som ett PCI och vilka övergripande målsättningar som de ska bidra till att nå. Utifrån Kommissionens vilja och skäl till att revidera

---

<sup>9</sup> Bilaga I TEN-E.

<sup>10</sup> Skäl 20 TEN-E.

<sup>11</sup> I den engelskspråkiga versionen av COM (2019) 640 final används begreppet "carbon capture, storage and utilization".

<sup>12</sup> Ibid, s. 6-7.

<sup>13</sup> Artikel 171.1 FEU; Artikel 1 TEN-E.

<sup>14</sup> Energiinfrastruktur definieras i Artikel 2.1 TEN-E som "varje fysisk utrustning eller anläggning som omfattas av energiinfrastrukturkategorierna som är belägen i Unionen eller kopplar samman Unionen och ett eller flera tredjeländer".

<sup>15</sup> Artikel 2.4 TEN-E.

<sup>16</sup> Artikel 4 TEN-E.

TEN-E är det sannolikt att dessa urvalskriterier kan komma påverkas i den förestående lagstiftningsprocessen.

Kommissionens gröna giv är präglad av ambitiösa klimatmål som till synes ersätter de 2020-mål som TEN-E historiskt skulle bidra till att nå.<sup>17</sup> Denna kan förstås som en ökad miljöintegration i enlighet med artikel 11 FEUF. Parallellt finns det dock flera andra unionsrättsliga mål som de transeuropeiska näten ska realisera. Av FEUF framgår att de ska medverka till att nå målen för den inre marknaden och uppfylla mål för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning.<sup>18</sup> Eftersom TEN-E försöker skapa ett transeuropeiskt energinätverk kan vissa energipolitiska målsättningar behöva beaktas.<sup>19</sup> Hur urvalskriterierna till PCI utformas kan därför inte bara präglas av den gröna given utan också av att lagstiftaren måste ta hänsyn till sitt större unionsrättsliga sammanhang.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsen uppsats syftar till, mot bakgrund av ovanstående, att undersöka hur urvalskriterierna till PCI kan komma att förändras i den förestående revideringsprocessen av TEN-E. Jag avser därför att besvara följande frågeställningar:

1. Utifrån vilka urvalskriterier, och med vilka bakomliggande syften, antas ett projekt som PCI enligt TEN-E idag?
2. Hur bör dessa urvalskriterier revideras för att uppnå Kommissionens gröna giv och kan en sådan förändring betraktas som integration av miljöskyddskraven inom ramen för artikel 11 FEUF?<sup>20</sup>

## 1.3 Metod<sup>21</sup>

Jag kommer att använda en rättsdogmatisk metod för att besvara uppsatsens två frågeställningar. I den rättsdogmatiska metoden använder man de allmänt

---

<sup>17</sup> COM (2019) 640 final, s. 2; Ibid, s. 6; Skäl 20 TEN-E.

<sup>18</sup> Artikel 171 FEUF; Artikel 26 FEUF; Artikel 174 FEUF.

<sup>19</sup> Artikel 194 FEUF.

<sup>20</sup> Artikel 4 TEN-E; COM(2019) 640 final; Artikel 11 FEUF.

<sup>21</sup> Den EU-rättsliga metoden har i en svensk kontext beskrivits av flera akademiker. Två svenska bidrag som är värda att nämna är Nääv, M. och Zamboni, M. (red.), *Juridisk metodlära*, Andra

accepterade rättskällorna för att lösa ett juridiskt problem.<sup>22</sup> Inom EU-rätten finns det flera olika typer av rättskällor med olika normhierarkis status.<sup>23</sup> Något måste därför sägas om dessa innan det är möjligt att redogöra för uppsatsens metod i detalj.

Den EU-rättsliga rättsordningen karaktäriseras av att medlemsstaterna har överlåtit befogenheter till unionen för att nå vissa övergripande mål.<sup>24</sup> Dessa följer av fördragen och de utgör EU:s primärrätt.<sup>25</sup> Utifrån målen i primärrätten kan institutionerna anta bindande sekundärrättsliga akter.<sup>26</sup> TEN-E är ett exempel på en sådan rättsakt som ska genomföra målen för de transeuropeiska energinäten.<sup>27</sup> Institutionerna kan också anta icke bindande sekundärrätt.<sup>28</sup> Kommissionens meddelande om den gröna given medför därför inte några skyldigheter utan ger istället en fingervisning om vilka åtgärder de avser att ta initiativ till för att nå klimatneutralitet 2050.<sup>29</sup>

EU-rätten karaktäriseras därutöver av att oskrivna rättskällor, såsom domstolarnas praxis och allmänna rättsprinciper, har en stark ställning som rättskälla.<sup>30</sup> EU-domstolen har exklusiv kompetens att tolka EU-rätten men eftersom den rättsordningen är förhållandevis ung har den skrivna rätten inte alltid varit tillräcklig för att avgöra ett mål.<sup>31</sup> Istället har allmänna rättsprinciper i vissa fall använts som tolknings-, ogiltighets- eller skadestandsgrunder i EU-domstolens praxis.<sup>32</sup> Skyldigheten att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF är en sådan allmän rättsprincip som kan användas i dessa tre syften.<sup>33</sup>

Det är också relevant att utröna vilka tolkningsmetoder som EU-domstolen använt för att förstå hur EU-lagstiftningen ska bedömas.

---

upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018 och Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (red.), *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, Andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 2011.

<sup>22</sup> Kleineman, J. (2018), s. 21.

<sup>23</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 40.

<sup>24</sup> Artikel 1 FEU; Artikel 3 FEU; För en analys av hur EU:s kompetenser definieras, särskilt för den inre marknaden, kan medföra demokrati- och legitimitetsproblem, se Davies, G. (2015), s. 2-22.

<sup>25</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 41-42; Artikel 170 FEUF.

<sup>26</sup> Ibid, s. 42; Artikel 288 FEUF.

<sup>27</sup> Artikel 170 FEUF; Preamble TEN-E.

<sup>28</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 46-47; Artikel 288 FEUF.

<sup>29</sup> COM (2019) 640 final.

<sup>30</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 40.

<sup>31</sup> Ibid, s. 64; Artikel 19.1 FEU.

<sup>32</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 73.

<sup>33</sup> Artikel 11 FEUF; Nowag, J. (2017), s. 17; McIntyre, O. (2013) s. 113; Veinla, H. (2008), s. 5 och s. 13.

Kännetecknande för de metoder som de använt är att de är fria och ändamålsorienterade. EU-domstolen är främst känd för att använda sig av en teleologisk tolkning.<sup>34</sup> Maduro ser det som en metateleologisk tolkningsform där en viss regels ändamål inte är nog för att bedöma ett visst spörsmål utan även ändamålet för den rättsliga kontexten i vilken regeln existerar inom måste beaktas.<sup>35</sup> Den teleologiska tolkningsmetoden har använts för att fylla ut vaga och oprecisa bestämmelser med sekundärrättsliga regler och EU-domstolen har antagit en rättsbildande funktion. Metoden kan därigenom anses ha tre syften – främja det syfte som eftersträvas med en viss bestämmelse, motverka orimliga konsekvenser som kan bli följden av en bokstavstrogen tolkning och fylla ut luckor som annars skulle finnas i unionsrätten.<sup>36</sup> Även andra tolkningsmetoder har använts<sup>37</sup> men när flera olika metoder tycks ligga för handen har EU-domstolen ofta valt den lösningen som är mest förenlig med en bestämmelses syfte.<sup>38</sup>

Därutöver bör den systematiska tolkningsmetoden lyftas fram. Då ska rättsordningens systematik beaktas vid lagtolkning, bland annat för att identifiera oförenligheter mellan olika rättsregler. Hänsyn kan tas till bestämmelsen placering i ett större sammanhang, så som det avsnitt i fördraget som bestämmelsen eller rättsakten tillhör. Hettne och Otken Eriksson argumenterar för att den systematiska och den teleologiska tolkningsmetoden är nära sammanflätade i EU-domstolens praxis.<sup>39</sup>

Med anledning av ovanstående kommer följande metod att användas. Utgångspunkten är att jag kommer använda mig av en teleologisk- och systematisk tolkningsmetod för att besvara frågeställningarna. Den första frågeställningen är deskriptiv och jag kommer ha möjlighet att besvara den genom en sedvanlig rättsutredning av primärrätten och TEN-E. Den andra

---

<sup>34</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 158 och s. 168-170.

<sup>35</sup> Maduro, M. P. (2007), s. 5; Reichel, J. (2018), s. 122; Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 158.

<sup>36</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018), s. 168; I vissa fall har den teleologiska tolkningen fått långtgående konsekvenser, se bl. a C-294/83, *Les Verts mot Europaparlamentet*, EU:C:1986:166.

<sup>37</sup> EU-domstolen har bland annat använt en texttrogen tolkning, jämfört olika språkversioner, anlagt en autonom tolkning, tillämpat en komparativ metod samt använt allmänna rättsprinciper, analogitolkningar och systematik tolkning, se Ibid, s. 158-168.

<sup>38</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I. (2018); C-26/74, *Société Roquette frères mot Franska staten*, EU:C:1974:117.

<sup>39</sup> Ibid, s. 167-168; Se också GA Trstenjak i C-543/09, *Deutsche Telekom AG mot Tyskland*, EU:C:2011:90, p. 46-51.

frågeställningen är normativ och föranleder ett annat angreppssätt. Jag kommer utgå från 2013 års TEN-E och med hjälp av den gröna given försöka identifiera vilka olika typer av revideringar som är tillräckliga och/eller nödvändiga för att nå klimatneutralitet 2050. Därefter kommer jag att använda integrationsprincipen i artikel 11 som en potentiell tolknings- eller ogiltighetsgrund av de potentiella ändringarna.

Kommissionen presenterade ett förslag till revision av TEN-E den 15 december 2020.<sup>40</sup> Denna uppsats ska inte förstås som omskrivning av detta förslag. Majoriteten av arbetet med uppsatsen har gjorts innan Kommissionens förslag presenterades. Jag har också utarbetat en normativ metod för att utvärdera urvalskriterierna i 2013 års TEN-E i ljuset av den gröna given med hjälp av artikel 11 FEUF. Samma metod skulle gå att applicera på Kommissionens nyligen presenterade förslag. I viss utsträckning kommer jag därför använda samma angreppssätt på det i Kapitel 5. Kommissionens förslag till revision av TEN-E är ännu bara ett förslag. Detta ska genomgå förhandlingar i Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och först därefter kan en ny förordning antas. Därmed är min uppsats fortfarande relevant.

## 1.4 Avgränsningar

I den gröna given avser Kommissionen att ta initiativ till en revidering av TEN-E för att nå målen i meddelandet. Det är möjligt att tänka sig flera delar av förordningen kan komma att behöva förändras. I uppsatsen kommer jag bara analysera urvalskriterierna för PCI i artikel 4 TEN-E och de artiklar som har betydelse för tolkning och tillämpning av den. Skälen till detta är följande: en helomfattande analys av förordningen skulle vara en för omfattande uppgift och därmed olämplig lämplig inom ramen för uppsatsens omfång. Därutöver är urvalskriterierna till PCI ett av de primära målen, som följer av FEUF, vilka TEN-E ska tillgodose.

En av de centrala frågeställningarna i uppsatsen är att identifiera vilka urvalskriterier i artikel 4 TEN-E som kan behöva revideras för att uppnå målen

---

<sup>40</sup> Proposal for a regulation of the European Parliament and The Council on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Regulation (EU) No 347/2013, COM (2020) 824 final.

i den gröna given. Förordningen är i många avseenden tekniskt orienterad. Andra delar kräver matematisk och ekonomisk kunskap för att tillämpa TEN-E på ett korrekt sätt. Jag är varken ingenjör, matematiker eller ekonom och kommer därför att avgränsa mig från att redogöra för dessa processer i detalj för att istället beskriva dem på ett mer översiktligt sätt men, i de flesta fall, hänvisa till korrekta definitioner och metoder i fotnoterna. Detta kommer framförallt få följder för utredningen av artikel 4 TEN-E i Kapitel 4.

Katalysatorn för EU:s vilja att nå klimatneutralitet 2050 är Parisavtalet om klimatförändringar (Parisavtalet) från 2015, ingånget vid den 21:a partskonferensen för Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar (COP 21).<sup>41</sup> I Parisavtalet avtalade parterna om bindande mål för att hålla ökningen i den globala medeltemperaturen långt under 2 °C över förindustriell nivå samt göra ansträngningar för att begränsa temperaturökningen till 1,5 °C över förindustriell nivå.<sup>42</sup> Både EU och medlemsstaterna är bundna av Parisavtalet och det får EU-rättsliga konsekvenser. I denna uppsats kommer jag bara beakta Parisavtalet som en intern EU-angelägenhet och bortse från folkrättsliga aspekter. Jag kommer inte heller utvärdera om den gröna given är tillräcklig för att nå målen i Parisavtalet. Istället kommer jag fokusera på hur urvalskriterierna till PCI ska nå målen i den gröna given – oaktat vart Kommissionen fått sina mål ifrån.

## 1.5 Material

Den rättsdogmatiska metoden implicerar att jag använder rättskällorna för att besvara frågeställningen. I detta kapitel avser jag därför kommentera något om det material jag använt i uppsatsen. Min utgångspunkt har varit de primär- och sekundärrättsliga källorna.<sup>43</sup> Utifrån den skrivna rätten har jag i förekommande fall undersökt om EU-domstolen eller Tribunalen tolkat dem.<sup>44</sup> Samtliga av dessa källor är bindande.<sup>45</sup> Flera andra källor som jag använt är inte det, såsom

---

<sup>41</sup> Skäl 3 Proposal for a regulation of the European Parliament and The Council establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999, COM(2020) 80, final; COM(2019) 640 final, s. 5.

<sup>42</sup> Artikel 2.1 Parisavtalet.

<sup>43</sup> Hettne, J. och Otken Eriksson, I., s. 41-45.

<sup>44</sup> För EU-domstolens och Tribunalens inbördes hierarki, se Ibid, 56-58.

<sup>45</sup> Ibid, s. 40.

Kommissionens meddelanden, Generaladvokaternas (GA) förslag till avgörande och den juridiska litteratur jag hänvisar till i uppsatsen.<sup>46</sup> Trots detta har de relevans. I egenskap av initiativtagare till lagstiftning och skyldigheten att se till Unionens bästa gör Kommissionen till en bra källa för att beskriva hur EU:s rättsordning kan förändras. Därutöver kan GA förslag till avgörande ge något ytterligare perspektiv på en viss fråga i likhet med en akademiker.

Urvalet av artiklar och böcker har varit centralt för att bygga mina argument och återge gällande rätt. Jag har i möjligaste mån valt erkända akademiker på området och hänvisat till ursprungskällan. Därutöver har jag läst olika författares syn på en viss fråga för att kunna bilda mig en egen uppfattning. I några delar av uppsatsen har jag därutöver hänvisat till olika intressenters synpunkter på den förestående revisionsprocessen av TEN-E. Åsikterna är många och jag har varit försiktig i urvalet eftersom vissa av dem representerar särintressen. De som jag hänvisat till har jag därför bedömt som neutrala.

## 1.6 Disposition

För att besvara uppsatsens frågeställningar måste jag redogöra för EU:s befogenhet att revidera TEN-E. I Kapitel 2 kommer jag därför redogöra för principen om tilldelade befogenheter, subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen. Jag kommer också särskilt beskriva integrationsprincipen i artikel 11 FEUF. Detta kommer att vara den normativa standard som jag senare i uppsatsen kommer analysera potentiella revideringar av urvalskriterierna till PCI i TEN-E utifrån.

För att besvara frågeställningarna har identifierat vilka mål som TEN-E ska nå. I Kapitel 3 kommer jag därför redogöra för målen för de transeuropeiska energinäten, den inre energimarknaden och målen för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. Dessa mål kommer utgöra bakgrunden till analysen av urvalskriterierna till PCI i artikel 4 TEN-E som jag kommer företa mig i Kapitel 4.

Fram till nu har jag beskrivit gällande rätt. Genom den gröna given kan det regelverket i något avseende förändras. I Kapitel 5 kommer jag därför

---

<sup>46</sup> Ibid, s. 47; GA förslag till avgörande får bara rättskällevärde om den efterföljande domen hänvisar till förslaget. Däremot kan de få vissa praktiska konsekvenser, se Ibid, s. 116-118 och fotnot 46.

beskriva den gröna given. Därefter kommer jag analysera vilka revideringar av artikel 4 TEN-E som kan/bör göras utifrån meddelandets nya mål och om dessa kan betecknas som integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF:s mening.

I Kapitel 6 kommer jag presentera mina slutsatser och besvara frågeställningen.



## 2 Allmänna rättsprinciper

### 2.1 Inledning

TEN-E har rättslig grund i artikel 172 FEUF i avdelningen för transeuropeiska energinät.<sup>47</sup> En förordning har allmän giltighet och ska vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat.<sup>48</sup> Artikel 172 FEUF ger Europaparlamentet och rådet kompetens att, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet,<sup>49</sup> anta lagstiftningsakter för de transeuropeiska energinäten.<sup>50</sup>

TEN-E ska realisera flera olika syften och bakomliggande målsättningar som alla kan härledas från EU:s primärrätt. Några av de gemensamma mål som föreskrivs i FEU är att EU ska upprätta en inre marknad och främja ekonomisk, social och territoriell sammanhållning samt verka för en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö (Kapitel 3).<sup>51</sup> Förevarande kapitel syftar därför till att sätta TEN-E i ett större sammanhang och skapa en bredare förståelse för varför Kommissionen i den gröna given vill revidera TEN-E.<sup>52</sup> Jag avser därför i detta kapitel att undersöka vilka EU-rättsliga allmänna rättsprinciper som kan påverka en förestående revidering.

Genom FEU skapas EU och genom instiftandet tilldelar medlemsstaterna EU befogenheter att nå flera gemensamt uppsatta mål.<sup>53</sup> Unionens utövande av dessa befogenheter ska avgränsas av principen om tilldelade befogenheter och styras av proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen.<sup>54</sup> Därutöver ska unionen respektera nationell identitet och tillämpa principen om lojalt samarbete mellan unionen och medlemsstaterna (lojalitetsprincipen).<sup>55</sup> Även andra allmänna rättsprinciper har betydelse för uppsatsen. I artikel 11 FEUF åläggs unionen att integrera miljöskyddskrav vid utformningen och genomförandet av sin politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling.<sup>56</sup>

---

<sup>47</sup> Preambel TEN-E.

<sup>48</sup> Artikel 288.2 FEUF.

<sup>49</sup> Artikel 294 FEUF.

<sup>50</sup> Artikel 172 FEUF.

<sup>51</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>52</sup> COM(2019) 640 final, s. 6.

<sup>53</sup> Artikel 1 FEU.

<sup>54</sup> Artikel 5.1 FEU.

<sup>55</sup> Artikel 4.2 FEU; Artikel 4.3 FEU.

<sup>56</sup> Artikel 11 FEUF.

## 2.2 Principen om tilldelade befogenheter

Principen om tilldelade befogenheter innebär att unionen endast har kompetens att handla inom ramen för de befogenheter som tilldelats dem i fördragen för att nå de där föreskrivna målen. Utgångspunkten är att medlemsstaterna ska ha befogenhet att lagstifta på de områden som de inte överlåtit sin kompetens till EU genom fördragen.<sup>57</sup> FEUF föreskriver fyra olika typer av tilldelade befogenheter - (1) exklusiva-, (2) delade- (3) stödjande-, samordnande- eller kompletterande befogenhet och (4) restkompetens.<sup>58</sup>

På de rättsområden där det råder exklusiv befogenhet får endast EU lagstifta och anta bindande rättsakter. Därigenom kan medlemsstaterna bara återfå sin kompetens genom bemyndigande från unionen.<sup>59</sup> Sålunda har medlemsstaterna genom fördragen överlåtit hela sin lagstiftningskompetens till unionen när det råder exklusiv kompetens. Så är fallet för (1) tullunionen, (2) konkurrensrätten, (3) den monetära politiken för medlemsstater med euron, (4) bevarandet av havets biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken, (5) den gemensamma handelspolitiken och (6) vissa internationella avtal.<sup>60</sup>

När det råder delad befogenhet mellan unionen och medlemsstaterna har båda två möjlighet att lagstifta och anta rättsligt bindande akter. I de fallen som unionen väljer att lagstifta förverkas medlemsstaterna kompetens och den kan bara återfås om unionen beslutar att inte längre utöva sin befogenhet.<sup>61</sup> Detta har kommit att kallats för principen om *unionens spärrverkan* och har sitt ursprung i EU-domstolens dom *Walt Wilhelm m. fl. mot Bundeskartellamt*.<sup>62</sup> I praktiken innebär detta att om unionen utnyttjar hela sin lagstiftningskompetens likställs det med att unionen har en exklusiv befogenhet och medlemsstaterna måste därför underlåta att lagstifta på området. På samma sätt har medlemsstaterna lagstiftningskompetens om det inte föreligger någon EU-rättslig reglering eller om EU väljer att avreglera ett helt eller delar av ett rättsområde.

---

<sup>57</sup> Artikel 5.2 FEU; Artikel 4.1 FEU.

<sup>58</sup> Artikel 2 FEUF.

<sup>59</sup> Artikel 2.1 FEUF.

<sup>60</sup> Artikel 3 FEUF.

<sup>61</sup> Artikel 2.2 FEUF.

<sup>62</sup> C-14/68, *Walt Wilhelm m. fl. mot Bundeskartellamt*, EU:C:1969:4; Se också Reichel, J. (2018), s. 113.

Utgångspunkten är att EU och medlemsstaterna ska ha delad befogenhet på rättsområden som inte omfattas av (1) exklusivbefogenhet eller (2) stödjande, samordnande eller kompletterande kompetens.<sup>63</sup> Det föreligger delad befogenhet på följande rättsområden: (1) den inre marknaden, (2) viss socialpolitik, (3) ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, (4) jordbruk och fiskeri i den mån det inte råder exklusiv befogenhet, (5) miljö, (6) konsumentskydd, (7) transport, (8) transeuropeiska nät, (9) energi, (10) området med frihet, säkerhet och rättvisa och (11) vissa dimensioner av folkhälsa.<sup>64</sup> Samtliga för uppsatsen relevanta rättsområden har enligt fördragen tilldelats delad befogenhet.

I vissa fall kan konflikter mellan unionsrättsliga bestämmelser och medlemsstaternas rättsordningar uppstå – särskilt på områden där det råder delad befogenhet. I EU-domstolens dom i målet *Costa mot ENEL* utvecklades principen om EU-rättens företräde framför nationell rätt (företrädesprincipen).<sup>65</sup> EU-domstolen ansåg att det faktum att medlemsstaterna tilldelat unionen vissa befogenheter, vilket utgör en inskränkning i den tidigare suveränitet, innebär att en av en medlemsstaten ensidigt lagstiftad rättsakt som är oförenlig med unionsrätten inte ska vara gällande.<sup>66</sup>

Vidare har unionen i vissa fall tilldelats stödjande, samordnande eller kompletterande kompetens. Det innebär att EU visserligen har befogenhet att vidta åtgärder inom rättsområdet men att det inte får medföra att medlemsstaternas befogenheter inskränks. I den mån unionen vidtar rättsligt bindande akter så får de inte heller syfta till att harmonisera medlemsstaternas lagar och författningar.<sup>67</sup> Det föreligger stödjande, samordnande eller kompletterande kompetens vid (1) skydd för och förbättring av människors hälsa, (2) industri, (3) kultur, (4) turism, utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott, (5) civilskydd och (6) administrativt samarbete.<sup>68</sup>

Principen om tilldelade befogenheter sätter ramarna för vilka områden som EU har kompetens att anta lagstiftningsakter. I praktiken avgör en

---

<sup>63</sup> Artikel 4.1 FEUF.

<sup>64</sup> Artikel 4.2 FEUF.

<sup>65</sup> C-6/64, *Costa mot ENEL*, EU:C:1964:66.

<sup>66</sup> *Ibid*, s. 218.

<sup>67</sup> Artikel 2.5 FEUF.

<sup>68</sup> Artikel 6 FEUF.

lagstiftningsakts rättsliga grund vilken typ befogenhet som unionen tilldelats. TEN-E har, som vi sett ovan, rättslig grund i avdelningen för Transeuropeiska Nät.<sup>69</sup> Sålunda ska unionen och medlemsstaterna ha delad befogenhet på rättsområdet.<sup>70</sup>

Valet av rättslig grund kan därför ha betydelse för en lagstiftningsakts giltighet. EU-domstolen prövade i målet *Tyskland mot parlamentet och rådet* prövat om en lagstiftningsakt har ianspråktagit befogenheter som inte är nödvändiga för att uppfylla de i fördragen fastställda målen.<sup>71</sup> För att undvika att unionen ges en generell befogenhet att reglera den inre marknaden, vilket skulle strida mot principen om tilldelade befogenheter, ogiltigförklarade domstolen den aktuella lagstiftningsakten ogiltigförklarats eftersom att denna saknade korrekt rättslig grund.<sup>72</sup> Ovanstående bekräftades senare i EU-domstolens mål *Imperial Tobacco*.<sup>73</sup>

### 2.3 Subsidiaritetsprincipen

Unionen har tilldelats delad befogenhet med medlemsstaterna för att nå målen för de transeuropeiska energinäten (Kapitel 2.2). Denna kompetens är inte absolut utan subsidiaritetsprincipens krav måste vara uppfyllda. Subsidiaritetsprincipen innebär att unionen, inom de rättsområden där den inte har exklusiv befogenhet, bara kan vidta en åtgärd om målet med åtgärden inte kan genomföras av medlemsstaterna, vare sig på central-, regional- eller lokal nivå, och att den därför bättre kan uppnås av unionen.<sup>74</sup> Subsidiaritetsprincipen ska därför vara styrande vid utövandet av EU:s befogenheter enligt principen om tilldelade befogenheter.<sup>75</sup> Det bakomliggande syftet med subsidiaritetsprincipen är att åtgärder ska fattas så nära medborgarna som möjligt.<sup>76</sup> Fördragen ställer således upp befogenhets-, nödvändighets- och

---

<sup>69</sup> Artikel 172 FEUF.

<sup>70</sup> Artikel 4.1 FEUF; Artikel 4.1(h) FEUF.

<sup>71</sup> C-376/98, *Tyskland mot Europaparlamentet och rådet*, EU:C:2000:544, p. 95-105.

<sup>72</sup> Ibid, p. 83 jmf p. 114-118.

<sup>73</sup> C-74/99, *Imperial Tobacco m.fl.*, EU:C:2000:547, p. 5.

<sup>74</sup> Artikel 5.3 FEU.

<sup>75</sup> Artikel 5.1 FEU.

<sup>76</sup> Preamble till Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt - PROTOKOLL - Protokoll (nr 2) om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna, EUT C 115, 9.5.2008, s. 206–209.

mervärdeskrav för att unionen ska kunna anta en lagstiftningsakt som accepteras av subsidiaritetsprincipen även om EU enligt principen om tilldelade befogenhet i teorin skulle ha lagstiftningskompetens.

I artikel 5 i Protokoll nr 2 om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen (Protokoll nr 2) fastställs riktlinjerna för att avgöra om subsidiaritetsprincipens villkor är uppfyllda.<sup>77</sup> Utgångspunkten är att utkast till lagstiftningsakter ska motiveras med avseende på subsidiaritetsprincipen och innehålla ett formulär som gör det möjligt att bedöma om principen har efterföljts. Formuläret ska bland annat innehålla finansiella konsekvenser såväl som kvalitativa- och eventuella kvantitativa skäl som visar att något av unionens mål bättre uppnås av unionen. Vidare ska hänsyn tas till det finansiella eller administrativa ansvar som vilar på unionen, nationella regeringar, regionala eller lokala myndigheter, ekonomiska aktörer och medborgare så långt som möjligt ska begränsas och stå i proportion till det mål som ska uppnås.<sup>78</sup>

Flera institutioner ska upprätthålla skyddet för subsidiaritetsprincipen i enlighet med Protokoll nr 2. Genom Lisabonfördraget introducerades en möjlighet för de nationella parlamenten att invända mot lagstiftningsförslag som inte är förenliga med subsidiaritetsprincipen.<sup>79</sup> I det ordinarie lagstiftningsförfarandet antar Europaparlamentet och rådet en åtgärd på initiativ av Kommissionen och de ska också på olika sätt beakta subsidiaritetsprincipen i lagstiftningsförfarandet.<sup>80</sup> Därutöver kan tillämpningen av subsidiaritetsprincipen underkastas prövning av EU-domstolen efter det att åtgärden har antagits.<sup>81</sup>

Genom Protokoll nr 2 introduceras en mekanism för tidig varning där gula och orangea kort kan utfärdas.<sup>82</sup> Protokoll nr 2 föreskriver att Kommissionen, i ett utkast till europeisk lagstiftningsakt,<sup>83</sup> ska motivera förslaget

---

<sup>77</sup> Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt - PROTOKOLL - Protokoll (nr 2) om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna, EUT C 115, 9.5.2008, s. 206–209; C-508/13, *Estland mot Europaparlamentet och rådet*, EU:C:2015:403, p. 44.

<sup>78</sup> Artikel 5 Protokoll nr 2.

<sup>79</sup> Artikel 6 Protokoll nr 2; Artikel 7 Protokoll nr 2.

<sup>80</sup> Artikel 289 FEUF; Artikel 172 FEUF; Artikel 2 Protokoll nr 2; Artikel 5 Protokoll nr 2.

<sup>81</sup> Artikel 12(b) FEU; Artikel 6 Protokoll nr 2; Artikel 8 Protokoll nr 2.

<sup>82</sup> Matei, A. och Dumitru, A. S. (2020), s. 4.

<sup>83</sup> I artikel 3 Protokoll nr 2 definieras utkast till europeisk lagstiftningsakt som ”förslag från kommissionen, initiativ från en grupp medlemsstater, initiativ från Europaparlamentet, framställningar från domstolen, rekommendationer från Europeiska centralbanken och

med hänsyn till subsidiaritetsprincipen. Förfarandet innebär att varje utkast till europeisk lagstiftningsakt ska innehålla underlag som gör en subsidiaritetskontroll möjlig för de nationella parlamenten.<sup>84</sup> Utifrån Kommissionens underlag har de nationella parlamenten kompetens att invända mot förslaget genom ett motiverat yttrande.<sup>85</sup> Om minst en tredjedel<sup>86</sup> av de totala antalet röster som tilldelats parlamenten<sup>87</sup> motsätter sig förslaget kan ett gult kort<sup>88</sup> utfärdas, vilket medför att Kommissionen måste ompröva förslaget. Efter en omprövning kan Kommissionen välja att stå fast vid utkastet, ändra det eller dra tillbaka det – samtliga beslut måste motiveras.<sup>89</sup> Gula kort har utfärdats tre gånger sedan mekanismen för tidig varning introducerades.<sup>90</sup>

Inom ramen för det ordinarie lagstiftningsförfarandet har även Europaparlamentet och rådet i vissa fall en skyldighet att kontrollera om ett lagstiftningsinitiativ är förenligt med subsidiaritetsprincipen genom ett orangt kort.<sup>91</sup> Om minst hälften av de totala rösterna som tilldelats de nationella parlamenten står bakom ett motiverat yttrande som invänder mot lagstiftningsförslaget ska Kommissionen ompröva förslaget. De kan välja att vidhålla förslaget, ändra det eller dra tillbaka det och Kommissionen är skyldig att motivera sitt beslut.<sup>92</sup> I de fallen som de väljer att vidhålla förslaget ska Europaparlamentet och rådet inför den första behandlingen ta ställning om förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.<sup>93</sup> Om 55 % av medlemmarna

---

framställningar från Europeiska investeringsbanken som syftar till antagande av en europeisk lagstiftningsakt”.

<sup>84</sup> Artikel 5 Protokoll nr 2; Som huvudregel ska Kommissionen hålla omfattande samråd. I dessa ska Kommissionen i förekommande fall beakta den lokala och regionala dimensionen av den planerade åtgärden, se Artikel 2 Protokoll nr 2.

<sup>85</sup> Artikel 6 Protokoll nr 2.

<sup>86</sup> För ett utkast till lagstiftningsakt som läggs fram på grundval av artikel 76 i FUEF fördraget och som avser området med frihet, säkerhet och rättvisa ska tröskeln vara en fjärdedel, se Artikel 7.2 Protokoll nr 2.

<sup>87</sup> Enligt artikel 7.1 Protokoll nr 2 ska varje nationellt parlament ska ha två röster, fördelade med hänsyn till det nationella parlamentariska systemet. I ett nationellt parlamentariskt tvåkammerssystem ska var och en av de båda kamrarna ha en röst.

<sup>88</sup> Matei, A. och Dumitru, A. S. (2020), s. 4.

<sup>89</sup> Artikel 7.2 Protokoll nr 2.

<sup>90</sup> Förslag till rådets förordning om utövandet av rätten att vidta kollektiva åtgärder i samband med etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, COM(2012) 130; Förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten, COM(2013) 0534 final; Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, COM (2016) 128 final.

<sup>91</sup> Artikel 7.3 Protokoll nr 2; Matei, A. och Dumitru, A. S. (2020), s. 4.

<sup>92</sup> Artikel 7.3 Protokoll nr 2.

<sup>93</sup> Artikel 7.3(a) Protokoll nr 2; Artikel 294 FEUF.

i rådet eller en majoritet av de angivna rösterna i Europaparlamentet anser att förslaget inte upprätthåller subsidiaritetsprincipens krav ska inte Kommissionens förslag behandlas vidare.<sup>94</sup> Tills dags dato har det aldrig utfärdats något orange kort.<sup>95</sup>

De nationella parlamenten, Kommissionen, Europaparlamentet och rådet har befogenhet att kontrollera om ett förslag till lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen *innan* den antas. I vissa fall kan EU-domstolen pröva frågan *efteråt*. De är behöriga att pröva en talan om åsidosättande av subsidiaritetsprincipen genom en lagstiftningsakt.<sup>96</sup> Prövningen sker inom ramen för en laglighetsprövning.<sup>97</sup>

Utgångspunkten är att rättsakter ska motiveras.<sup>98</sup> EU-domstolen ansåg i målet *Förbundsrepubliken Tyskland mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd* att den prövade åtgärden var förenlig med subsidiaritetsprincipen eftersom det hade motiverats i åtgärdens (ett direktiv reds anm.) skäl/övervägande. EU-domstolen konstaterade att det inte var nödvändigt att hänvisa till principen explicit.<sup>99</sup> Ett liknande resonemang fördes i EU-domstolens domar i *Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland mot Europeiska unionens råd* och *Pillbox 38 (UK) Ltd mot Secretary of State for health* och *Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mot Kommissionen*.<sup>100</sup> Av TEN-E:s skäl framgår att 2013 års förordning uppfyller subsidiaritetsprincipens krav.<sup>101</sup>

I *Philipp Morris* klagjordes hur subsidiaritetsprincipens rekvisit ska tillämpas.<sup>102</sup> EU-domstolen skulle pröva i det målet om unionslagstiftaren – på grundval av närmare uppgifter – hade anledning att anta att syftet med den planerade åtgärden bättre kunnat uppnås på unionsnivå.<sup>103</sup> EU-domstolen framhöll att motiveringsskyldigheten ska bedömas utifrån (1) den omtvistade

---

<sup>94</sup> Artikel 7.3(b) Protokoll nr 2.

<sup>95</sup> Matei, A. och Dumitru, A. S. (2020), s. 4.

<sup>96</sup> Artikel 8 Protokoll nr 2.

<sup>97</sup> Artikel 263 FEUF.

<sup>98</sup> Artikel 296 FEUF; Artikel 5 Protokoll nr 2; C-508/13, *Estland mot Europaparlamentet och rådet*, EU:C:2015:403, p. 44.

<sup>99</sup> C-233/94, *Förbundsrepubliken Tyskland mot Europaparlamentet*, EU:C:1997:231, p. 24-29.

<sup>100</sup> C-84/94, *Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland mot Europeiska unionens råd*, EU:C:1996:431, p. 72-84; C-477/14, *Pillbox 38 (UK) Ltd mot Secretary of State for health*, EU:C:2016:324, p. 129-230; C-398/13 P, *Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mot Kommissionen*, EU:C:2015:535, p. 29.

<sup>101</sup> Skäl 43 TEN-E.

<sup>102</sup> C-547/14, *Philip Morris m.fl. mot Secretary of State for Health*, EU:C:2016:325.

<sup>103</sup> *Ibid*, p. 218.

rättsaktens lydelse, (2) sammanhanget som rättsakten ingår i och (3) omständigheterna i det enskilda fallet.<sup>104</sup>

## 2.4 Proportionalitetsprincipen

Proportionalitetsprincipen ska säkerställa att EU:s åtgärder till innehåll och form inte går ut över vad som är nödvändigt för att nå målen i fördragen.<sup>105</sup> EU:s institutioner ska tillämpa principen i enlighet med Protokoll nr 2.<sup>106</sup> I likhet med subsidiaritetsprincipen styr därför proportionalitetsprincipen utövandet av EU:s tilldelade befogenheter.<sup>107</sup> Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen försöker dock att svara på olika frågor. Medan den tidigare principen syftar till att svara på frågan om *vem* som ska vidta en viss åtgärd (EU eller medlemsstaterna reds. anm.) ska den senare svara på frågan om *hur* en viss åtgärd ska utföras. Sauter menar att det är svårt att definiera proportionalitetsprincipens innehåll och tillämpningsområde.<sup>108</sup> Att beskriva och förstå EU-domstolens tillämpning av proportionalitetsprincipen är därför inte nödvändigtvis en enkel övning.

Proportionalitetsprincipen är en allmän rättsprincip.<sup>109</sup> EU-domstolen har använt proportionalitetsprincipen för att bedöma om en lagstiftningsakt som inskränker någon av de i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan) skyddade rättigheterna ändå ska anses rättfärdigad för att uppnå något av unionens övergripande mål.<sup>110</sup> TEN-E är en lagstiftningsakt från EU. Sålunda är det för uppsatsen relevant att undersöka närmare hur proportionalitetsprincipen tillämpas mot EU.

Tillämpningen av proportionalitetsprincipen regleras i Protokoll nr 2 och utkast till lagstiftningsakter ska motiveras utifrån proportionalitetsprincipen enligt samma kriterier som subsidiaritetsprincipen (Kapitel 2.3).<sup>111</sup> Sålunda ska Kommissionen, vid varje givet initiativ till lagstiftningsakt, säkerställa att

---

<sup>104</sup> Ibid, p. 225; Jmf C-508/13, *Estland mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, p. 61, för ett liknande resonemang.

<sup>105</sup> Artikel 5.4 FEU.

<sup>106</sup> Artikel 5.4 FEU.

<sup>107</sup> Artikel 5.1 FEU.

<sup>108</sup> Sauter, W. (2013), s. 1; Se också Harbo, T.-I. (2010), s.158-185.

<sup>109</sup> C-8/55, *Fédéchar*, EU:C:1956:11, s. 7-8; C-331/88, *Fedesa*, EU:C:1990:391, p. 13; Sauter, W. (2013) s. 6.

<sup>110</sup> Artikel 52.1 EU-stadgan; Harvey, D. (2020), s. 307.

<sup>111</sup> Artikel 5 Protokoll nr 2.



proportionalitetsprincipen upprätthålls.<sup>112</sup> Däremot saknar de nationella parlamenten, Europaparlamentet och rådet formell kompetens att invända mot Kommissionens förslag innan det antas, till skillnad från vid tillämpningen av subsidiaritetsprincipen. Det materiella innehållet för tillämpning av proportionalitetsprincipen lyser dock med sin frånvaro i Protokoll nr 2. Istället har det utvecklats i EU-domstolens praxis.<sup>113</sup>

EU-domstolen har tillämpat ett proportionalitetstest för att avgöra om en europeisk lagstiftningsakt uppfyller proportionalitetsprincipens krav. Av EU-domstolens domar i målen *Zuckerfabrik m. fl.* och *Fedesa* framgår de gör en prövning i tre steg för att fastställa om en lagstiftningsakt uppfyller proportionalitetsprincipens krav - åtgärden ska sträva efter ett legitimt mål (lämplighet), åtgärden går inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (nödvändighet) och åtgärden påför inte individen en oproportionerlig eller överdriven börda (proportionalitet strictu sensu).<sup>114</sup>

EU:s institutioner åtnjuter trots detta i de flesta fallen ett betydande utrymme för skönsmässig bedömning på områden där lagstiftaren ställs inför val av politisk, ekonomisk och social art och måste göra komplexa bedömningar. Därigenom tycks utrymmet för ogiltigförklarande av en lagstiftningsakt vid domstolskontroll på grundval av proportionalitetsprincipen vara begränsad till fall då en akt är uppenbart olämplig i förhållande till det mål som den behöriga institutionen eftersträvar.<sup>115</sup>

---

<sup>112</sup> Artikel 1 Protokoll nr 2; Artikel 5 FEU.

<sup>113</sup> Se bland annat C-504/04, *Agrarproduktion Staebelow GmbH mot Landrat des Landkreises Bad Doberan*, EU:C:2006:30, p. 35-36; C-535/03, *The Queen, Unitymark Ltd och North Sea Fishermen's Organisation mot Department for Environment, Food and Rural Affairs*, EU:C:2006:193, p. 53-55; C-344/04, *The Queen, International Air Transport Association och European Low Fares Airline Association mot Department for Transport*, EU:C:2006:10, p. 80; T-162/94, *NMB France SARL m. fl. mot Europeiska gemenskapernas kommission*, EU:T:1996:71, p. 69-73; T-196/99, *Area Cova, SA med flera mot Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission*, EU:T:1996:71, p. 78.

<sup>114</sup> C-281/84, *Zuckerfabrik Bedburg AG m.fl. mot Europeiska gemenskapernas råd och kommission*, EU:C:1987:3, p. 36; C-331/88, *Fedesa*, EU:C:1990:391, p. 13; Harvey, D. (2020), s. 307; Harbo, T.-I. (2010), s. 158.

<sup>115</sup> C-491/01, *The Queen mot Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd och Imperial Tobacco Ltd (BAT)*, EU:C:2002:741, p. 123; Harvey (2020), s. 307-308.

## 2.5 Lojalitet, nationell identitet och företrädesprincipen

Det finns flera andra principer som reglerar förhållandet mellan EU och medlemsstaterna. Tre av dem är principen om respekt för nationell identitet, lojalitetsprincipen och företrädesprincipen (Kapitel 2.2).<sup>116</sup>

Enligt principen om respekt för nationell identitet är unionen skyldig att bland annat respektera medlemsstaternas konstitutionella grundstrukturer och väsentliga statliga funktioner.<sup>117</sup> Lojalitetsprincipen föreskriver därutöver tredelade skyldigheter. EU och medlemsstaterna ska respektera och bistå varandra när de fullgör sina uppgifter enligt fördragen. Vidare ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa fördragens och unionens institutionsakter skyldigheter fullgörs såväl som att de är skyldiga att underlåta från åtgärder som riskerar att äventyra fullgörandet av unionens mål.<sup>118</sup>

Som vi sett tidigare sett (Kapitel 2.1) är TEN-E en förordning på energiområdet som i alla delar ska vara bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna.<sup>119</sup> Det får vissa konsekvenser för principen om nationell identitet, lojalitetsprincipen och företrädesprincipen.

På ett generellt plan kan antas att det finns få tillfällen där europeisk energirätt skulle stå i konflikt med medlemsstaternas konstitutionella strukturer. Därutöver medför TEN-E:s karaktär att det finns litet utrymme för att medlemsstaterna att göra avvikande tolkningar av TEN-E. Istället måste medlemsstaterna vara lojala mot lagstiftningsakten och inte reglera på ett sätt kan stå i strid med förordningen. Med detta sagt, kommer särskilt lojalitetsprincipen ha viss betydelse för unionens skyldighet att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF och belyses närmare i Kapitel 2.6.

## 2.6 Integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF

Principen om tilldelade befogenheter, subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen avgör när och hur EU får vidta åtgärder. Därutöver

---

<sup>116</sup> Artikel 4.3 FEU; Artikel 4.2 FEU; C-6/64, *Costa mot E.N.E.L.*, EU:C:1964:66.

<sup>117</sup> Artikel 4.2 FEU; För en mer heltäckande redogörelse för principen för medlemsstaternas nationella identitet, se von Bogdandy, A. och Schill, S. (2011), Besselink, L. (2010) och Weatherill, s. (2016).

<sup>118</sup> Artikel 4.3 FEU; För en mer heltäckande redogörelse för lojalitetsprincipen, se Klamert, M. (2014).

<sup>119</sup> Artikel 288 FEUF.

finns andra skyldigheter som unionen måste verka för. En sådan är skyldigheten att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF.

I fördragen har skyddet för miljön fått en omfattande ställning som ett övergripande mål för EU. Redan i det gemensamma målstadgandet i FEU fastställs att EU, inom ramen för upprättandet av den inre marknaden, ska *“verka för hållbar utveckling (...) samt en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö”*.<sup>120</sup> Därigenom ses miljöskyddet som ett av fem unionsrättsliga element av högsta prioritet.<sup>121</sup> I artikel 11 FEUF återfinns den s k integrationsprincipen. Den föreskriver att

miljöskyddskraven ska integreras i utformningen och genomförandet av unionens politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling.<sup>122</sup>

Formuleringen är vid och generell. Samtidigt är artikeln relevant utifrån Kommissionens gröna giv som söker höja unionens klimatambitioner. Det finns därför anledning att undersöka vilka miljöskyddskraven är vad hållbar utveckling innebär, hur och vem som ska integrera dem samt klargöra konsekvenserna av att artikel 11 FEUF inte efterföljs.

## 2.6.1 Historia

I samband med att ett oljefartyg sjönk mellan England och Frankrike 1967, vilket orsakade omfattande miljöskador i området, erkändes miljörelaterade skador som ett problem av flera västerländska industristater.<sup>123</sup> Samtidigt hade det dåvarande europeiska samarbetet som mål att skapa och skydda en inre marknad i Europa. När olika medlemsstater valde att lagstifta på miljöområdet kunde detta ses som de-facto barriärer för handel och konkurrens på den inre marknaden, till följd att harmoniseringsåtgärder på europeisk nivå ansågs nödvändiga.<sup>124</sup> Redan från ett tidigt stadie har sålunda utvecklingen av den inre marknaden och miljöskyddet på EU-nivå gått hand i hand.

---

<sup>120</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>121</sup> Tillsammans med ekonomisk- och social utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och bidragande till global utveckling, Artikel 3.3 FEU. Det senare bekräftas vidare av att den hållbara utvecklingen är inte enbart en intern angelägenhet för EU utan intresset ska också bekräftas och främjas i unionens kontakter med tredje länder, se bl. a artikel 3.5 FEU, artikel 21.2(d) FEU och artikel 21.2(f) FEU.

<sup>122</sup> Artikel 11.1 FEUF; I artikel 37 i EU-stadgan föreskrivs ett liknande, men inte identiskt, krav.

<sup>123</sup> Zito, A. R, Burns, C. och Lenschow, A. (2019), s. 195-196.

<sup>124</sup> Zito, A. R, Burns, C. och Lenschow, A. (2019), s. 196.

Ur ett historiskt perspektiv har skyldigheten att integrera miljöskyddskrav blivit mer omfattande över tid.<sup>125</sup> Medlemsstaterna ansåg redan 1973 att det var nödvändigt att hantera transnationella miljöproblem inom ramen för det europeiska samarbetet.<sup>126</sup> Vid den tidpunkten förelåg ingen explicit kompetens i fördragen utan unionens restkompetens i (nuvarande artikel 352 FEUF reds. anm.) eller den inre marknaden (nuvarande artikel 114 FEUF, reds. anm.) användes som rättslig grund för att hantera gemensamma miljöproblem.<sup>127</sup> Detta kan ses som ytterligare en tidig representation av synergierna mellan den inre marknaden och miljöskyddet.

I den Europeiska enhetsakten (EC) introducerades en rättslig grund för miljön i fördragen.<sup>128</sup> Därigenom föreskrevs att *miljöskyddskrav var en komponent i gemenskapens övriga politik*.<sup>129</sup> Detta kan ses som EU:s första integrationsprincip.<sup>130</sup> Genom Maastrichtfördraget stärktes EC:s integrationsprincip ytterligare.<sup>131</sup> Istället för att låta miljöskyddskrav vara en komponent i unionens politik föreskrivs det istället att *”miljöskyddskraven måste integreras i definitionen och implementeringen av gemenskapens övriga politik.”*<sup>132</sup> I Amsterdamfördraget utvidgas integrationsprincipen vidare.<sup>133</sup> För första gången sågs en förbättrad miljö, en hög miljöskyddsnivå och förbättring av miljöns kvalitet som några av unionens övergripande mål.<sup>134</sup> Därutöver föreskrev Amsterdamfördraget i en ny artikel 3c att *”miljöskyddskraven skall integreras i utformningen och genomförandet av gemenskapens politik och verksamhet (...), särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling.”*<sup>135</sup> Revideringen fick flera följder. Unionens miljöskydd stärktes och

---

<sup>125</sup> Nowag, J. (2017), s. 15.

<sup>126</sup> Declaration of the Council of the European Communities and of the representatives of the Governments of the Member states meeting in the Council of 22 November 1973 on the programme of action of the European Communities on the environment, OJEC No. C112/01 20.12.73.

<sup>127</sup> Nowag, J. (2017). s. 16.

<sup>128</sup> Europeiska enhetsakten, 29.6.87 EUT no L 169/1.

<sup>129</sup> Artikel 130r.2 EC; I den engelska versionen formuleras regeln som ”Environmental protection requirements shall be a component of the Community’s other policies”.

<sup>130</sup> Nowag, J. (2017) s. 16.

<sup>131</sup> Fördraget om Europeiska unionen (Maastrichtfördraget), EGT C 191, 29.7.1992, s. 1-112.

<sup>132</sup> Artikel 130r.2 Maastrichtfördraget; I den engelska versionen formuleras integrationsprincipen som ”Environmental protection requirements must be integrated into the definition and implementation of other Community policies.”.

<sup>133</sup> Amsterdamfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem (Amsterdamfördraget), EGT C 340, 10.11.1997, s. 1-144.

<sup>134</sup> Artikel 1.2 Amsterdamfördraget.

<sup>135</sup> Artikel 2.4 Amsterdamfördraget.

tillämpningsområdet vidgas till att omfatta EU-rättens samtliga rättsområden.<sup>136</sup> Sålunda är det (åtminstone) från och med då som integrationsprincipen får status som allmän rättsprincip inom EU.<sup>137</sup> Därutöver sammankopplas miljöskydd och hållbar utveckling. Det innebär att skyddet för miljön likställs med ekonomisk tillväxt och social utveckling som del av varandra, snarare än som motstridiga mål.<sup>138</sup>

Den nuvarande integrationsprincipen formulerades i Lissabonfördraget.<sup>139</sup> I substans har regeln inte förändrats från den i Amsterdamfördraget.<sup>140</sup> Däremot får EU-stadgan status som del av primärrätten genom Lissabonfördraget.<sup>141</sup> Artikel 37 EU-stadgan föreskriver att ”*en hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet ska integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling*”.<sup>142</sup> Det är omdiskuterat huruvida detta påverkar kraven i artikel 11 FEUF (men denna kommer att lämnas utanför denna uppsats).<sup>143</sup>

I ljuset av den historiska utvecklingen av integrationsprincipen i fördragen argumenterar Nowag för att integrationsprincipen i nuvarande artikel 11 FEUF bara kan nås om den tillämpas på samtliga rättsområden som miljöproblem kan uppstå. Det innebär att regelns ändamål leder till att lagstiftning på samtliga rättsområden måste beakta miljöskyddskraven och att dessa därefter måste tillämpas och tolkas utifrån integrationsprincipen. Sålunda kan artikel 11 FEUF sägas ha en *ex ante* funktion – integrationsprincipen ska identifiera och hitta lösningar på möjliga konflikter mellan olika regelverk snarare än att hantera hinder och skador *ex post*.<sup>144</sup> Utifrån Nowags syn på artikel 11 är det relevant att beakta integrationsprincipen inför den förestående revideringen av TEN-E.

---

<sup>136</sup> Nowag, J. (2017), s. 17.

<sup>137</sup> Nowag, J. (2017), s. 17; McIntyre, O. (2013), s. 113; Veinla, H. (2008), s. 5 och 13.

<sup>138</sup> Nowag, J. (2017), s. 17-18.

<sup>139</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>140</sup> Nowag, J. (2017), s. 18.

<sup>141</sup> Artikel 6.1 FEU.

<sup>142</sup> Artikel 37 EU-stadgan; Nowag, J. (2017) s. 19.

<sup>143</sup> Se bland annat Marin-Duran, G. and Morgera, E. (2013).

<sup>144</sup> Nowag, J. (2017) s. 19-20.

## 2.6.2 Vem riktar sig artikel 11 FEUF mot?

Av artikel 11 FEUF framgår det att det är unionen som är skyldig att integrera miljöskyddskraven i all sin politik och verksamhet.<sup>145</sup> Frågor kan uppstå om vilka som ska anses vara unionen vad som ska integreras i denna kontext. Nowag argumenterar för att alla EU-institutioner har denna skyldighet när de fattar politiska beslut och antar åtgärder samtidigt som medlemsstaterna erhåller samma skyldighet när de implementerar dem.<sup>146</sup> Det skulle innebära att Kommissionen vid utformningen av den gröna given och Europaparlamentet och rådet vid den förestående revideringen av TEN-E är skyldig att beakta artikel 11 FEUF.<sup>147</sup> Därutöver skulle medlemsstaterna ha en skyldighet att följa artikel 11 FEUF i nationell rätt. Andra har en annorlunda position<sup>148</sup> Det är möjligt att argumentera för att Nowags position i vissa fall är problematisk.

Den gröna given är en icke bindande sekundärrättslig åtgärd från Kommissionen.<sup>149</sup> Den medför således inte några juridiska skyldigheter för unionen eller för medlemsstaterna. Istället fungerar den som en fingervisning över framtida åtgärder som senare kan skapa skyldigheter. Därigenom bör det inte vara kontroversiellt att den utformas med en skyldighet att upprätthålla artikel 11 FEUF. Integrationsprincipen anger uttryckligt unionen att skyldig att integrera miljöskyddskraven och det måste åtminstone drabba Kommissionen. Det kan dock bli annorlunda efter revideringen av TEN-E.

Under förutsättning att institutionerna formulerar TEN-E på ett sätt som anses tillgodose kraven i artikel 11 FEUF, ska denna bli bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna (Kapitel 2.1).<sup>150</sup> Därigenom har Europaparlamentet och rådet uppfyllt sin skyldighet att integrera miljöskyddskraven i lagstiftningsprocessen. Om det följer av artikel 11 FEUF att medlemsstaterna också är skyldiga att integrera dem, som Nowag påstår, ska de göra en ytterligare en värdering av TEN-E när de tillämpar den. Om de inte gör det skulle de handla på ett sätt som står i strid med fördragen, vilka de är skyldiga att följa.<sup>151</sup>

---

<sup>145</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>146</sup> Nowag, J. (2017) s. 19-21.

<sup>147</sup> Artikel 13.1 FEU.

<sup>148</sup> Fotnot 155.

<sup>149</sup> Artikel 288 FEUF.

<sup>150</sup> Artikel 288 FEUF.

<sup>151</sup> Artikel 4.3 FEU.

Värderingen kan medföra att medlemsstaterna antingen accepterar eller förkastar EU:s position. Faktumet att medlemsstaterna ges en möjlighet att ifrågasätta en förordning skulle dock i sig innebära att de inskränker de tilldelade befogenheter som medlemsstaterna har överlåtit till EU.<sup>152</sup> I det senare fallet implicerar det också att de har en skyldighet att tillämpa TEN-E på ett annat sätt än EU avsett för att uppfylla sina åtaganden gentemot artikel 11 FEUF. Detta måste anses utgöra en orimlig konsekvens i förhållande till unionens bakomliggande syfte.

Istället vore det rimligare att medlemsstaterna inte är explicit är skyldiga att följa artikel 11, utan att de snarare indirekt skall följa av principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 FEU (Kapitel 2.5). En sådan position har Sjäfjell antagit.<sup>153</sup> Det skulle innebära att medlemsstaterna måste underlåta att vidta åtgärder i strid med TEN-E som förutsätts uppfylla artikel 11 FEUF.<sup>154</sup> I de fallen som de anser att en sekundärrättslig åtgärd, som den reviderade TEN-E, skulle tillämpa integrationsprincipen på ett felaktigt sätt kan medlemsstaterna istället ha en skyldighet att väcka talan i EU-domstolen, vilket kan leda till att lagstiftningsakten ogiltigförklaras.<sup>155</sup>

Den akademiska debatten om medlemsstaternas skyldighet att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF är omfattande. Eftersom denna uppsats avser att undersöka om den gröna given och en revidering av TEN-E i sig själva utgör integration av miljöskyddskraven kommer jag inte redogöra för medlemsstaternas eventuella skyldigheter mer än jag gjort i detta kapitel.

### **2.6.3 Vad ska intergareas genom artikel 11 FEUF?**

Unionens skyldighet att integrera miljöskyddskraven är en positiv skyldighet. Begreppet integration genom positiva handlingar kan ha flera olika betydelser. Tre olika typer tycks ligga för handen: (1) Top-down-integration innebär att handlings- eller tidsplaner används för att nå kvantifierbara mål; (2) Bottom-up-integration föreskriver att ett direktorat i Kommissionen, genom förhandlingar, försöker integrera sitt policyområde i ett annat direktorats policyområde och (3)

---

<sup>152</sup> Artikel 5.2 FEU; Artikel 13.1 FEUF; Artikel 4.1(h); Artikel 172 FEUF; Artikel 288 FEUF.

<sup>153</sup> Sjäfjell, B (2014) s. 65; För liknande positioner, se Krämer, L. och Dhont, N. beskrivna i Nowag, J. (2017) s. 21-24.

<sup>154</sup> Artikel 4.3 FEU.

<sup>155</sup> Artikel 261 FEUF; Sjäfjell (2014) s. 69.

Intermediate steps kännetecknas av olika former av bedömningar av effekterna av en viss sektors politik. På energiområdet tycks Bottom-up-integration vara den vanligaste.<sup>156</sup>

Av artikel 11 FEUF framgår att de relevanta subjekten ska integrera miljöskyddskraven. Det tycks vara konsensus om att detta, i olika utsträckning, innefattar målen, principerna och kriterierna i artikel 191.1-3 FEUF såväl som målet för hållbar utveckling.<sup>157</sup> Nedan följer en redogörelse för vad det innebär.

### 2.6.3.1 Artikel 191 FEUF

Artikel 191 FEUF reglerar EU:s miljöpolitiska mål. Artikel delas in i olika mål,<sup>158</sup> principer<sup>159</sup> och kriterier.<sup>160</sup>

De övergripande målen i artikel 191.1 FEUF fastställer att unionen ska (1) bevara, skydda och förbättra miljön, (2) skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt (4) främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem, särskilt för att bekämpa klimatförändringen.<sup>161</sup>

EU:s miljöpolitik ska därutöver styras av olika principer.<sup>162</sup> Unionens miljöpolitik ska syfta till en hög skyddsnivå med beaktande av de olikartade förhållandena inom unionens olika regioner.<sup>163</sup> Detta är en formulering som liknar den för de övergripande målen för upprättandet av den inre marknaden.<sup>164</sup> Särskilt bör försiktighetsprincipen i artikel 191.2 FEUF lyftas fram som medel för att genomföra målet.<sup>165</sup> EU-domstolen fastslog i målet *Artgodan m. fl.* att försiktighetsprincipen är en allmän rättsprincip.<sup>166</sup> Kärnan i principen är en riskbedömning. EU-domstolen ansåg att behöriga myndigheter är skyldiga att vidta lämpliga åtgärder för att förebygga vissa potentiella risker för folkhälsan, säkerhet och miljön och att kravet att skydda dessa intressen ska väga tyngre än

---

<sup>156</sup> Nowag, J. (2017), s. 6.

<sup>157</sup> Ibid, s. 25 och där angivna källor.

<sup>158</sup> Artikel 191.1 FEUF.

<sup>159</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>160</sup> Artikel 191.3 FEUF.

<sup>161</sup> Artikel 191.1 FEUF.

<sup>162</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>163</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>164</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>165</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>166</sup> Förenade målen T-74/00, T-76/00, T-83/00, T-84/00, T-85/00, T-132/00, T-137/00 och T-141/00, *Artgodan GmbH m. fl. mot Kommissionen*, EU:T:2002:283, p. 184.



ekonomiska.<sup>167</sup> Även principen om förebyggande åtgärder, som också regleras i artikel 191.2 FEUF, ska förstås som en riskbedömningsmekanism. I de fallen de finns en överhängande risk för miljöskador<sup>168</sup> ska en verksamhetsutövare<sup>169</sup> utan dröjsmål vidta nödvändiga förebyggande åtgärder.<sup>170</sup> Denna bedömning ska göras innan miljöskadan har uppstått.<sup>171</sup>

Till skillnad från artikel 191.1 och artikel 191.2 FEUF föreskriver artikel 191.3 FEUF vissa kriterier som unionen ska beakta när de utarbetar sin miljöpolitik.<sup>172</sup> Framförallt bör tillgängliga vetenskapliga och tekniska data och de potentiella fördelar och kostnader som är förenande med att åtgärder vidtas eller inte vidtas lyftas fram.<sup>173</sup>

I EU-domstolens dom i mål *Safety Hi-Tech Srl*, vilken avsåg en tolkning av rådets förordning om ämnen som bryter ned ozonskiktet,<sup>174</sup> prövades bland annat förordningens laglighet mot nuvarande i artikel 191 FEUF (tidigare artikel 130r reds. anm.) kan utgöra en ogiltighetsgrund vid domstolskontroll.<sup>175</sup> EU-domstolen fastslog att bedömningen ska begränsas till om lagstiftaren genom antagandet av en förordningen gjort en uppenbart oriktig bedömning av målen, principerna och kriterierna i artikeln.<sup>176</sup> Hänsyn togs till nuvarande artikel 191.1-3 FEUF.<sup>177</sup> Sålunda är det möjligt att dra slutsatsen att hela 191 FEUF är relevant vid en bedömning om miljöskyddskraven har integrerats på ett korrekt sätt enligt artikel 11 FEUF.<sup>178</sup>

EU-domstolen har i två mål framhållit att EU-lagstiftaren har, med utgångspunkt i unionens miljöskyddsmål och integrationsprincipen, möjlighet att anta artiklar i sekundärrättsliga lagstiftningsakter med rättslig grund i EU-straffrätten för att säkerställa ett effektivt miljöskydd.<sup>179</sup> Därutöver har EU-

---

<sup>167</sup> Ibid.

<sup>168</sup> Definieras i artikel 1.1 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador (Miljöansvarsdirektivet).

<sup>169</sup> Definieras i artikel 1.6 Miljöansvarsdirektivet.

<sup>170</sup> Definieras i artikel 1.10 Miljöansvarsdirektivet.

<sup>171</sup> Artikel 5.1 Miljöansvarsdirektivet.

<sup>172</sup> Artikel 191.3 FEUF.

<sup>173</sup> Artikel 191.3 FEUF.

<sup>174</sup> Rådets förordning (EG) nr 3093/94 av den 15 december 1994 om ämnen som bryter ned ozonskiktet.

<sup>175</sup> C-284/95, *Safety Hi-Tech Srl mot S. & t. Srl*, EU:C:1998:352.

<sup>176</sup> Ibid, p. 37.

<sup>177</sup> Ibid, p. 30-53.

<sup>178</sup> Nowag, J. (2017), s. 25-27.

<sup>179</sup> Sjäfjell (2014) s. 58-59; C-176/03, *Europeiska kommissionen mot Europeiska unionens råd*, EU:C:2005:542; C-440/05, *Europeiska kommissionen mot Europeiska unionens råd*, EU:C:2007:625.

domstolen tolkat integrationsprincipen på ett sådant sätt att miljöskyddsregler kan implementeras i sekundärrätten för samtliga rättsliga grunder i fördragen, så länge de andra relevanta kriterierna för tillämpning av den rättsliga grunden är uppfyllda.<sup>180</sup> Sålunda kan, och bör, EU:s miljöskyddsmål och integrationsprincipen beaktas av Europaparlamentet, rådet och Kommissionen vid antagande av sekundärrättsliga lagstiftningsakter, såsom vid revideringen av TEN-E. På samma vis hindrar inte institutionernas i fördragen tilldelade befogenheter och skyldighet att agera i enlighet med de förfaranden, villkor och mål som där anges att hänsyn ges till miljöintegration.<sup>181</sup>

TEN-E innefattar inte bestämmelser på straffrättens område. Däremot kan båda rättsfallen illustrera EU:s generösa ianspråktagande av befogenheter för att uppnå sina miljöpolitiska mål. I ljuset av detta förfaller det ändamålsenligt att göra detsamma vid den revidering av TEN-E som ligger för handen.

### 2.6.3.2 Hållbar utveckling

Hållbar utveckling ses det som ett av EU:s övergripande mål.<sup>182</sup> Av artikel 11 FEUF framgår att miljöskyddskraven ska integreras särskilt i syfte att främja hållbar utveckling.<sup>183</sup> Definitionen av hållbar utveckling har utvecklats inom folkkrätten. En klassisk definition presenterades 1987 i *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future* (Brundtlandkommissionen).<sup>184</sup> I rapporten framhölls att:

Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.<sup>185</sup>

Vid Förenta Nationernas (FN) konferens om miljö och utveckling den 3 till den 14 juni 1992 antogs Rio-deklarationen och Agenda 21 som utvecklade konceptet hållbar utveckling.<sup>186</sup> Dessa la grunden för diskussionerna vid FN:s

---

<sup>180</sup> C-62/88, *Grekland mot Europeiska gemenskapernas råd* (Chernobyl I), EU:C:1990:153; C-300/89, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd* (Titanium Dioxide), EU:C:1991:244; C-440/05, *Europeiska kommissionen mot Europeiska unionens råd*, EU:C:2007:625.

<sup>181</sup> Artikel 13.2 FEU.

<sup>182</sup> Artikel 2 FEU; Artikel 3.3 FEU; Artikel 3.5 FEU; Artikel 21.2(f) FEU.

<sup>183</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>184</sup> World Commission on Environment and Development (1987).

<sup>185</sup> Ibid, s. 8.

<sup>186</sup> FN (1993) Annex 1 Princip 1-3; FN (1993) Annex II.

världstoppmöte om hållbar utveckling i Johannesburg 2002. I den efterföljande Johannesburg- deklARATIONEN konstaterades det att:

Vi (Länderna reds. anm.) påtar oss därför ett gemensamt ansvar för att främja och förstärka de ömsesidigt beroende och förstärkande pelare som utgör grunden för hållbar utveckling – ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd – på lokal, nationell, regional och global nivå.<sup>187</sup>

Johannesburg-deklARATIONEN synliggör begreppets tre element – ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd. Detta har därefter fått gehör inom EU.<sup>188</sup> I Kommissionens meddelande *Hållbar utveckling i Europa för en bättre värld: En strategi för hållbar utveckling i Europeiska unionen* erkändes att ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och miljöskydd på lång sikt måste gå hand i hand.<sup>189</sup> Över tid har Unionens arbete mot hållbar utveckling fortskridit.<sup>190</sup> Den nu gällande strategin syftar till att uppnå FN:s Agenda 2030.<sup>191</sup>

Nowag och Kingston argumenterar för att referensen till hållbar utveckling i artikel 11 FEUF inte förändrar tillämpningen av miljöskyddskraven i artikel 191 FEUF. De anser att hållbar utveckling har begränsad, om någon, påverkan på de juridiska skyldigheterna som följer av artikel 11 FEUF eftersom att begreppet är för oklart i en juridisk kontext.<sup>192</sup> Hållbar utveckling tycks röra sig i ett politiskt/juridiskt gränsland. Det är svårt att fylla regeln med rättigheter och skyldigheter för individer, grupper eller institutioner i mindre utsträckning än för mänskligheten som kollektiv. Det kan dock finnas andra skäl som gör hänvisningen relevant. Nowag, Wiesbrock och Sjøfjell menar att referensen till hållbar utveckling visar att miljöskydd och ekonomiska mål inte står i konflikt med varandra utan att synergier mellan de två istället bör skapas.<sup>193</sup> Därigenom går det att argumentera för att ett ökat miljöskydd är verkningslöst om de sker på ekonomiska eller sociala intressens bekostnad. På samma vis skulle prioritet för ekonomiska intressen kunna skapa hinder för ett effektivt miljöskydd.

---

<sup>187</sup> FN (2002), p. 5.

<sup>188</sup> Kingston, S. (2009), s. 15-17.

<sup>189</sup> KOM(2001) 0264 slutlig, s. 2.

<sup>190</sup> COM(2016) 0739 final, s. 2.

<sup>191</sup> COM(2016) 0739 final, 2-3.

<sup>192</sup> Nowag, J. (2017) s. 26; Kingston, S. (2009), p. 19-21.

<sup>193</sup> Nowag, J. (2017), s. 26; Wiesbrock, A. och Sjøfjell, B. (2014), s. 2.

#### 2.6.4 Hur ska integration enligt artikel 11 FEUF gå till?

Vid målkonflikt måste olika mål balanseras mot varandra. Något måste därför sägas om hur integration enligt artikel 11 FEUF de facto ska gå till. TEN-E har rättslig grund i artikel 172 FEUF i avdelningen för transeuropeiska nät (Kapitel 2.1). Den för uppsatsen relevanta sektorn där målkonflikt kan uppstå är därför målen för de transeuropeiska näten i artikel 170 FEUF och artikel 171 FEUF (Kapitel 2.6.3). Artikel 11 FEUF måste därför jämföras med de mål som TEN-E syftar till att uppnå.

Nowag belyser att det finns tre typer av integration som kan falla inom artikel 11 FEUF. I första hand kan en (1) svag definition ligga för handen. Det innebär att miljöskyddskraven måste beaktas men att det inte nödvändigvis påverka en viss åtgärd. I andra hand kan en (2) starkare form av integration tillämpas. Det innebär att miljöskyddskraven likställs med de sektorsspecifika målen, i det här fallet målen för de transeuropeiska näten. (3) Den starkaste formen av integration innebär att miljöskyddskraven väger tyngre än de sektorsspecifika målen.<sup>194</sup>

(1) Den svagare och (3) den starkaste formen av integration förutsätter att integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF antingen väger lättare eller tyngre än andra unionsrättsliga mål. Nowag argumenterar därför för att ingen av de ståndpunkterna är möjlig i ljuset av Lisabonfördraget.<sup>195</sup> Istället kan bara (3) den starkare formen av integration ligga för handen. Detta är en position som jag och flera akademiker tycks stå bakom.<sup>196</sup>

Sjåfjells syn skiljer sig något från Nowags position. Hon håller med om att hållbar utveckling är ett övergripande mål för EU och att integrationsprincipen ska vara applicerbar i hela unionens verksamhet<sup>197</sup> och att det finns en skyldighet att balansera unionens mål som följer av (1) konsekvenskravet i artikel 13.1 FEU, (2) avsaknaden av målhierarki i artikel 3 FEU och (3) samstämmighetskravet i artikel 7 FEUF. Däremot argumenterar Sjåfjell att integrationsprincipen i artikel 11 FEUF bör ha viss särställning mot de andra unionsrättsliga målen eftersom den globala miljön inte är ändlös. Det

---

<sup>194</sup> Nowag, J. (2017). s. 4-5 och 27.

<sup>195</sup> Nowag, J. (2017). s. 27; Artikel 2 FEU; Artikel 3 FEU.

<sup>196</sup> Nowag, J. (2017). s. 30 och där gjorda hänvisningar.

<sup>197</sup> Sjåfjell, B. (2014), s. 52-53.

föreligger sålunda skäl för prioritera miljöskyddskraven vid en balansering. Detta liknar den starkaste formen av integration som Nowag redogör för.<sup>198</sup> Därutöver menar Sjäfjell att försiktighetsprincipen i praktiken kan medföra att miljöskyddet ges högsta prioritet även i individuella fall som inte vid första anblick rör hållbar utveckling.<sup>199</sup>

FEU anger dock uttryckligen att inget av unionens mål ska väga tyngre än något annat, vilket Nowag påtalar. Genom att införa en omständighet som att den globala miljön inte är ändlös, vilket skulle påverka den målhierarkin, måste därför strida mot principen om tilldelade befogenheter. Däremot är det faktum att försiktighetsprincipen kan påverka balanseringen i en prioriterad riktning relevant med anledning av artikel 11 FEUF:s breda tillämpningsområde. Skillnaden är dock att det sker inom en horisontell balansering av mål vilket inte kan sägas inskränka fördragen på samma sätt.

Jag drar mot bakgrund av ovanstående slutsatsen att målen för integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF ska balanseras mot andra sektorsspecifika mål vid konflikt. Vissa undantag görs dock gällande.

EU-domstolen har i flera mål fastslagit att den relevanta institutioner har ett stort utrymme för skönsässig bedömning.<sup>200</sup> I målet *Maižena mot rådet*, vilket avsåg balansering mellan skyddet för fri konkurrens och den gemensamma jordbrukspolitiken, framhöll EU-domstolen att den relevanta institutionen har ett skönsässigt utrymme i utformningen av sekundärrättsliga åtgärder.<sup>201</sup> En liknande slutsats nådde GA Geelhoed i sitt förslag till avgörande i målet *Österrike mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*.<sup>202</sup> Geelhoed ansåg att prövning av unionslagstiftningen bara är möjlig när det är uppenbart att ekologiska intressen inte har beaktats eller när de helt har åsidosatts.<sup>203</sup>

Sålunda ställs kravet på misslyckad integration tämligen högt. Först ska den relevanta institutionen handla utanför sitt utrymme för skönsässigt bedömning. Detta ska åtminstone ske när det är uppenbart att miljömässiga hänsyn inte har tagits eller helt åsidosatts. Därefter ska de miljöskyddskraven

---

<sup>198</sup> Nowag, J. (2017). s. 27.

<sup>199</sup> Sjäfjell, B. (2014), s. 55-56.

<sup>200</sup> Nowag, J. (2017), s. 30-31.

<sup>201</sup> C-139/79, *Maižena GmbH mot Europeiska gemenskapernas råd*, EU:C:1980:250, p. 23.

<sup>202</sup> GA Geelhoed i C-161/04, *Österrike mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, EU:C:2006:66, p. 59-60.

<sup>203</sup> *Ibid*, p. 60.

balanseras mot andra sektorsspecifika mål på ett jämlikt sätt. Det kan innebära att målen kan eftersättas gentemot andra typer av mål.

Med anledning av ovanstående är det sannolikt att en lagstiftningsakt i något fall misslyckas med att tillämpa artikel 11 FEUF på ett korrekt sätt. Frågan som då kan uppstå är vilka konsekvenser det får, varvid kan nämnas EU-domstolens mål *Safety Hi-Tech*.<sup>204</sup> Målet i fråga avsåg en ogiltighetsprocess avseende förordningen i fråga, vilket hade kunnat resultera i att den ogiltighetsförklarades på grund av nuvarande artikel 11 FEUF.<sup>205</sup> I *Safety Hi-Tech* ansåg EU-domstolen dock att sådana skäl inte förelåg.<sup>206</sup>

## 2.7 Avslutande kommentarer

Undersökningen har visat att principen om tilldelade befogenheter avgör vilka rättsområden som unionen har kompetens att lagstifta och anta bindande rättsakter på. På samtliga rättsområden som är relevanta för uppsatsen har unionen tilldelats delad befogenhet.<sup>207</sup> Sålunda har både unionen och medlemsstaterna kompetens att lagstifta och anta bindande rättsakter på respektive område men att unionens spärrverkan innebär att de senares befogenhet kan prekluderas. Eftersom uppsatsen syftar till att analysera en förestående revidering av TEN-E följer det naturligt att unionens spärrverkan hindrar medlemsstaterna att lagstifta över den materia som redan ingår i TEN-E idag, men också det som kan komma att ingå i förordningen efter att revideringen är genomförd.

Vid revideringen av TEN-E måste Unionen ta hänsyn till vissa begränsningar av dess befogenhet. Den reviderade TEN-E måste uppfylla kraven på subsidiaritet och proportionalitet. Unionslagstiftaren har både gjort en subsidiaritets- och proportionalitetsbedömning i skälen till TEN-E. I det tidigare fallet anser de att utveckling av transeuropeiska energinät samt driftskompatibilitet mellan och anslutning till dem regleras lämpligast på EU-nivå. I det senare fallet anser de att förordningen inte går utöver vad som är nödvändigt för att nå målen.<sup>208</sup>

---

<sup>204</sup> C-284/95, *Safety Hi-Tech Srl mot S. & t. Srl*, EU:C:1998:352, p. 30-53.

<sup>205</sup> Nowag, J. (2017), s. 31.

<sup>206</sup> C-284/95, *Safety Hi-Tech Srl mot S. & t. Srl*, EU:C:1998:352, p. 61.

<sup>207</sup> Artikel 4.2 (a), (c), (e), och (h)-(i) FEUF.

<sup>208</sup> Skäl 43 TEN-E.

Vidare måste lagstiftaren beakta principen om respekt för nationell identitet, lojalitetsprincipen och företrädesprincipen vid i den förestående revideringsprocessen. Sannolikt kommer dessa principer inte påverka revideringen av TEN-E. Däremot kan lojalitetsprincipen skapa skyldigheter för medlemsstaterna när de tillämpar förordningen eller lagstiftar på nationell nivå inom dess område.

Avslutningsvis måste något sägas om artikel 11 FEUF. Det är en av EU:s allmänna rättsprinciper och den har utvecklats över tid till att kunna tillämpas på alla rättsområden där miljökonsekvenser kan uppstå. Kommissionen måste därigenom beakta artikel 11 FEUF vid utformningen av den gröna given, men dess konsekvenser är begränsade eftersom att det är en icke bindande sekundärrättslig akt. Kommissionen, Europaparlamentet och rådet är också skyldiga att följa integrationsprincipen i den förestående revideringen av TEN-E. I praktiken innebär det de miljöpolitiska målen i artikel 191.1-3 FEUF och målet om hållbar utveckling. Medan det tidigare medför juridiska skyldigheter är det oklart vilka följder målet om hållbar utveckling får – däremot påvisar det synergierna mellan ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd. Därutöver måste miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF balanseras mot de transeuropeiska energinätens sektorsspecifika mål samtidigt som lagstiftarna åtnjuter ett omfattande skönsmässigt utrymme för bedömning. I de fallen TEN-E inte skulle uppfylla kraven i artikel 11 FEUF är det möjligt ogiltigförklara förordningen.

## 3 Det transeuropeiska energinätverken<sup>209</sup>

### 3.1 Inledning

EU har som övergripande mål att upprätta en inre marknad som verkar för hållbar utveckling, hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö. Därutöver ska Unionen främja ekonomisk, social och territoriell sammanhållning.<sup>210</sup> Dessa mål har berörts översiktligt i Kapitel 2.1. I praktiken genomförs de, i enlighet med principen om tilldelade befogenheter (Kapitel 2.2), subsidiaritets- (Kapitel 2.3) och proportionalitetsprincipen (Kapitel 2.4), genom att en sekundärrättsligt åtgärd antas med rättslig grund i kompetenskatalogen i FEUF. Ett område som Unionen tilldelats delad befogenhet för, är avdelningen för transeuropeiska energinät.<sup>211</sup> TEN-E har rättslig grund i den avdelningen och den är därför nödvändigt att utröna vilka av EU:s övergripande mål som avdelningen ska nå.<sup>212</sup>

De övergripande målen för de transeuropeiska energinäten är att upprätta och utveckla transeuropeiska nät för infrastrukturerna inom energisektorerna, särskilt i syfte att främja de nationella nätens samtrafikförmåga, driftkompatibilitet och nätverkstillträde samtidigt som hänsyn ges till behovet att förbinda öar, inlandsområden och randområden med EU:s centrala områden.<sup>213</sup>

De transeuropeiska energinäten målsättningar måste läsas tillsammans med andra delar av FEUF. Målen för den inre marknaden samt för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning har egna avdelningar i FEUF.<sup>214</sup> Detsamma gäller EU:s energipolitiska mål.<sup>215</sup> I detta kapitel kommer jag att redogöra för de för uppsatsen relevanta mål som de tre nämnda avdelningarna ska nå, mot bakgrund av de allmänna principer som behandlades i Kapitel 2. Målen kommer ha relevans för att kunna analysera urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E (Kapitel 4).

---

<sup>209</sup> Medlemsstaterna ger, genom FEUF, EU befogenhet att skapa transeuropeiska nät för infrastrukturerna inom transport-, telekommunikations- och energisektorerna. Den för uppsatsen relevanta TEN-E syftar till att skapa transeuropeiska energinät. Förordningen ska därför inte sammanblandas med de transeuropeiska transportnätverken eller de transeuropeiska telekommunikationsnätverken vilka faller utanför uppsatsens tillämpningsområde.

<sup>210</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>211</sup> Artikel 4.(h) FEUF; Artiklarna 170-172 FEUF.

<sup>212</sup> Preamble TEN-E.

<sup>213</sup> Artikel 170 FEUF.

<sup>214</sup> Artikel 3.3 FEU; Artikel 26 FEUF; Artikel 174 FEUF.

<sup>215</sup> Artikel 194 FEUF.



## 3.2 Den inre energimarknaden

### 3.2.1 Mål och utmaningar

Ett av de grundläggande målen för EU är att upprätta en inre marknad.<sup>216</sup> Utgångspunkten är att denna ska omfatta ett område utan inre gränser där fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital säkerställs.<sup>217</sup> Dessa har kommit att kallas för de fyra friheterna. Unionen ges därigenom befogenhet att besluta om åtgärder som dels upprättar den inre marknaden, dels säkerställer dess funktion.<sup>218</sup> Som vi tidigare sett är detta ett område som det råder delad befogenhet mellan EU och medlemsstaterna.<sup>219</sup>

Sedan Lissabonfördraget har energipolitiken en egen rättslig grund i fördragen.<sup>220</sup> De allmänna målen för den inre marknaden skiljer sig något från målen för den inre energimarknaden. Det är därför inte lämpligt att tala om fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital på samma sätt som man gör inom andra sektorer. Istället ska den inre energimarknaden, med hänsyn till kravet på att skydda och förbättra miljön och i solidaritet med medlemsstaterna, (1) garantera energimarknadens funktion och (2) energiförsörjningen i Unionen.<sup>221</sup> Därutöver ska Unionen (3) främja energieffektivitet, energibesparingar såväl som utveckling av nya och förnybara energikällor samtidigt som (4) sammankopplade energinät främjas.<sup>222</sup>

En avgörande utmaning för reglering av energisektorer är den så kallade *energitriangeln*. Den föreskriver ett grundläggande antagande om att (1) energi måste vara hållbar och (2) billig samtidigt som det går att (3) säkerställa försörjningstrygghet. Det senare innebär att energitubudet måste kunna möta energifterfrågan i varje given situation och att energisystemen är strukturerade på ett sätt som gör att de klarar olika typer av störningar. Målen kan ibland stå i konflikt med varandra och vid sådana tillfällen måste de balanseras inbördes.<sup>223</sup> Det är möjligt att tänka sig att den mest hållbara lösningen är både dyr och

---

<sup>216</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>217</sup> Artikel 26.2 FEUF.

<sup>218</sup> Artikel 26.1 FEUF.

<sup>219</sup> Artikel 2.2 FEUF; Artikel 4.2(a) FEUF.

<sup>220</sup> Herranz-Surrallés, A., Solorio, I. och Fairbrass Altmetric, J. (2020), s. 3.

<sup>221</sup> Artikel 194.1(a)-(b) FEUF; Se särskilt artikel 122 FEUF i fråga om försörjningstrygghet.

<sup>222</sup> Artikel 194.1(c)-(d) FEUF.

<sup>223</sup> Giljam, R. A. (2018), s. 238.

förhindrar försörjningstrygghet. På samma sätt kan ett energisystem som tryggar energiförsörjningen vara billigt men hämma olika hållbarhetsmål. EU:s energipolitiska mål kan därför sägas göra uttryck för målkonflikten i energitriangeln – Unionen vill garantera energiförsörjningen samtidigt som den främjar energibesparingar såväl som utveckling av nya och förnybara energikällor.

Flera andra utmaningar för reglering på energiområdet kan göras gällande. De är särskilt hänförliga till så kallade *lock in-effekter* och integration av förnybara energikällor.

Beroende på vilket tidsperspektiv som används vid balanseringen mellan målen i energitriangeln kan olika slutsatser nås, särskilt i fråga om investeringar i infrastruktur. Investeringar inom energiinfrastruktur är till sin natur dyra och långsiktiga vilket över tid kan leda till lock in-effekter till olika tekniker. I Nederländerna, till exempel, är alla nya byggnader skyldiga att vara uppkopplade mot gasnätet vilket gör hushållen beroende av gas för uppvärmning och matlagning. Detta kan hämma andra, mer hållbara tekniker, eftersom det kräver att dels gasnätverkskravet i nya byggnader tas bort, dels att utrustningen byts ut.<sup>224</sup> Lock in-effekter är inte något som är eftersträvsvärt eftersom det skapar ett statiskt regelverk med höga förändringskostnader. Istället bör det vara önskvärt att utformningen av sekundärrättsliga åtgärder på EU-nivå tillgodoser viss teknikflexibilitet för att framtidssäkra energisystemet.

Flera energikällor, såsom gas och elektricitet, är beroende av ett nätverk av fysiska rörledningar eller kablar för att fungera. Enligt Gilljam föranleder nätverksberoendet åtminstone två problem vid en ökad andel förnybar energi i energimixen.

Med den nuvarande tekniken tycks förnybar energi utgöra ett mer varierande utbud än traditionella fossila energikällor, vilket kan påverka försörjningstryggheten i nätverket.<sup>225</sup> Detta faller sig naturligt. Om vindkraft eller solenergi används som energikälla i ett elnätverk kommer det, något förenklat, bara finnas ett utbud av el när det blåser eller när solen skiner medan efterfrågan av el är konstant. Detta kan innebära att försörjningstryggheten inte blir

---

<sup>224</sup> Ibid, s. 238-239 och där angivna källor.

<sup>225</sup> Ibid, s. 239.

säkrad.<sup>226</sup> Om fossila energikällor, såsom olja eller naturgas, istället används för att skapa el kan nätverksoperatören styra utbudet av el utifrån efterfrågan eftersom att energikällan är konstant. Det kan därför finnas skäl för att på EU-nivå tillåta fossila energislag, och därmed trygga försörjningstryggheten i Unionen, så länge de förnybara energikällorna inte kan bidra till detta mål på ett tillfredställande sätt.

Gilljam menar att energinätverksinfrastrukturen idag är skapad för ett centraliserat energiutbud samtidigt som energi numer skapas alltmer decentraliserat.<sup>227</sup> Detta kan skapa utmaningar för en ökad andel förnybar energi i energimixen. Ett centraliserat utbud av energi kännetecknas av att elektricitet produceras i stora anläggningar som transporteras genom överföringsnätverken till slutanvändaren medan ett decentraliserad energiproduktion karaktäriseras av att anläggningar för energiproduktion är närmare energikonsumenterna.<sup>228</sup> Gilljam konstaterar att decentraliserad elproduktion därutöver kan möjliggöra omvända elflöden, där överskottsenergin hos slutanvändaren återförs till nätverket istället för att försakas, som vore fallet vid centraliserad energiproduktion.<sup>229</sup> Detta är bland annat relevant för utvecklingen av smarta nät (Kapitel 4.3).

### 3.2.2 Sekundärrättsligt regelverk

Den inre energimarknaden har utvecklats sedan 1990-talet genom fyra olika energimarknadspaket som idag omfattar såväl förordningar som direktiv för att nå fördragets mål.<sup>230</sup> Efter erinran av ER har Kommissionen därutöver tagit initiativ till att skapa en Energiunion som bygger på ambitiös klimatpolitik för att ge energikonsumenterna säker, hållbar och konkurrenskraftig energi till ett överkomligt pris.<sup>231</sup> Innan 2015 fanns det viss EU-rättslig reglering på energiområdet men i praktiken rörde det sig bara om 28 nationella regelverk, vilket var nödvändigt att åtgärdas.<sup>232</sup> Det bakomliggande syftet med

---

<sup>226</sup> Detta kan dessutom i vissa fall vara säsongberoende, se Mulder, F. M. (2014).

<sup>227</sup> Giljam, R. A. (2018), s. 239.

<sup>228</sup> Martin, J. (2009), s. 1-3; Wolfe, P. (2008), s. 4509-4513.

<sup>229</sup> Giljam, R. A. (2018), s. 239.

<sup>230</sup> För en översikt, se Europaparlamentets faktablad om Energilagen: Allmänna principer, [https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sv/FTU\\_2.4.7.pdf](https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sv/FTU_2.4.7.pdf).

<sup>231</sup> Europeiska Rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 23 och 24 oktober 2014, p. 1-6; COM(2015) 80 final, s. 2.

<sup>232</sup> Ibid, s. 3.

Energiunionen var att modernisera EU:s ekonomi och att skapa sysselsättning, tillväxt och investeringar i Europa.<sup>233</sup> Energiunionen ska därför bygga på fem pelare för att säkerställa bättre energitrygghet, hållbarhet och konkurrenskraft: (1) energitrygghet, solidaritet och förtroende, (2) en helt integrerad europeisk energimarknad, (3) energieffektivitet som bidrar till dämpad efterfrågan, (4) en ekonomi utan kol och olja samt (5) forskning, innovation och konkurrenskraft.<sup>234</sup> Det är möjligt att härleda samtliga fem pelare till EU:s energipolitiska målsättningar.<sup>235</sup> Energiunionen kan också sägas representera energitriangelns dilemma (Kapitel 3.2.1).

Under 2019 antogs det fjärde inre marknads paketet *Ren energi för alla i Europa* som introducerade åtta nya lagstiftningsakter på energiområdet.<sup>236</sup> Tillsammans med tidigare reglering på den inre energimarknaden är det möjligt att utröna olika mål och principer för att nå Unionens energipolitiska mål. Sedan tidigare fanns de s k 2020-målen. Dessa föreskrev att det Unionen skulle ha 20% förnybar energi i energimixen, öka energieffektiviteten med 20 % och minska växthusutsläppen med 20% år 2020.<sup>237</sup> Det var dessa som 2013 års TEN-E skulle söka genomföra.<sup>238</sup> Genom de nya 2030-målen fastslogs en avsevärd ökning av 2020-målen fram till 2030. Unionen åtog sig därigenom att minska växthusgasutsläppen med minst 40 % jämfört med 1990 års nivåer.<sup>239</sup> Därutöver

---

<sup>233</sup> COM(2016) 860 final, s 1-2.

<sup>234</sup> COM(2015) 80 final, s 3.

<sup>235</sup> Artikel 194.1 FEUF.

<sup>236</sup> COM (2016) 860 final; Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/844 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda och av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet; Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (förnybarhetsdirektivet); Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2002 av den 11 december 2018 om ändring av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet (energieffektiviseringsdirektivet); Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 av den 11 december 2018 om styrningen av energiunionen och av klimatåtgärder (Styrningsförordningen); Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/941 av den 5 juni 2019 om riskberedskap inom elsektorn; Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/942 av den 5 juni 2019 om inrättande av Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter; Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el; Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

<sup>237</sup> Giljam, R. A. (2018), s. 240; Ordförandeskapets slutsatser från Europeiska Rådet i Bryssel den 8 och 9 mars 2007, p. 27-39; Skäl 1 TEN-E; KOM(2010) 2020 slutlig, s. 5; Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 25 och 26 mars 2010, p. 1-10.

<sup>238</sup> Skäl 7 TEN-E.

<sup>239</sup> Europeiska rådets slutsatser från den 23 och 24 oktober 2014, p. 2. Av kostnadseffektivitetsskäl ska sektorer som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem minska utsläppen med 43% och sektorer som inte omfattas av systemet minska utsläppen med 30% fram till 2030 jämfört med 2005.

ska andelen förnybar energi i energiförbrukningen öka till 32% samtidigt som energieffektiviteten ökar med 32,5%.<sup>240</sup> Avslutningsvis ska EU:s elsystem vara sammanlänkat med minst 15%. Detta ses som en nödvändighet för att kunna skapa en fungerande och sammankopplad inre marknad för energi i EU.<sup>241</sup> 2030-målen antogs efter 2013 års TEN-E men innan den grön given.<sup>242</sup> Detta kommer ha betydelse för den förestående revideringen av TEN-E (Kapitel 5.3).

Avslutningsvis har medlemsstaterna ett stort ansvar för att nå Unionens energipolitiska mål. Genom de fjärde inre marknads paketet i antogs den s k Styrningsförordningen.<sup>243</sup> För att nå EU:s övergripande energipolitiskamål ska de vart tionde år anta integrerade nationella energi- och klimatplaner där de beskriver hur de ska nå unionens energipolitiska mål.<sup>244</sup>

### 3.2.3 Något om teknikneutralitet

En viktig reglering rörande EU:s kompetens att lagstifta på energiområdet är medlemsstaternas rätt till teknikneutralitet. Denna innebär att medlemsstaterna har befogenhet att bestämma villkoren för utnyttjandet och valet av energikällor samt energiförsörjningens allmänna struktur.<sup>245</sup> För att anknyta till Nederländernas krav om anslutning till gasnätverket i nya byggnader innebär medlemsstaternas rätt till teknikneutralitet att det faller utanför EU:s tilldelade befogenheter att lägga sig i det beslutet. Detta har viss betydelse för hur energimarknaden utformas. Unionen har befogenhet att skapa och reglera en inre marknad för energi medan medlemsstaterna är suveräna över vilka energikällor, tekniker och villkor för användande som ska gälla.<sup>246</sup>

Det kan uppstå en konflikt mellan skyldigheten att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF och teknikneutraliteten i artikel 194.2 FEUF.<sup>247</sup> I något scenario är det möjligt att tänka sig att EU och medlemsstaterna, utifrån Nowags argumentation (Kapitel 2.6.2), har en

---

<sup>240</sup> Artikel 3.1 Förnybarhetsdirektivet; Artikel 1.1 Energieffektiviseringsdirektivet.

<sup>241</sup> Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 23 och 24 oktober 2014, p. 4.

<sup>242</sup> 2015 respektive 2013 och 2019.

<sup>243</sup> Se fotnot 236.

<sup>244</sup> Artikel 1.1(a) Styrningsförordningen; Artikel 3 Styrningsförordningen.

<sup>245</sup> Artikel 194.2 FEUF

<sup>246</sup> Giljam, R. A. (2018), s. 239; I vissa fall är det möjligt att frångå detta genom ett särskilt lagstiftningsförfarande, se artikel 194.2 FEUF och 192.2(c) FEUF.

<sup>247</sup> Artikel 11 FEUF; Artikel 194.2 FEUF.

skyldighet att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF samtidigt en medlemsstat vidtar en handling som, per definition, inte är förenlig med miljöskyddskraven och skyddar sig bakom teknikneutraliteten i artikel 194.2 FEUF. Båda reglerna har likvärdig normhierarkis status och är del av primärrätten. I artikel 194.2 FEUF görs visserligen en tydlig uppdelning mellan å ena sidan EU:s befogenheter, å andra sidan medlemsstaternas befogenheter. Samtidigt är Unionen skyldig att säkerställa samstämmigheten mellan all sin politik och verksamhet, med beaktande av samtliga mål och i enlighet med principen om tilldelade befogenheter.<sup>248</sup> Frågan är om unionsbegreppet i artikel 7 FEUF och i artikel 11 FEUF ska tolkas lika, vilket i teorin skulle innebära att medlemsstaten bör underlåta att vidta en enligt artikel 11 FEUF vidrig handling.

Något argument går att lägga fram för att unionsbegreppet bör vara lika. Båda artiklarna omfattas av FEUF:s Avdelning II om allmänna bestämmelser, vilket skulle tala för att de ska tolkas likadant utifrån en systematisk tolkningsmetod. Däremot är det möjligt att argumentera för att det är EU:s ansvar för att samordna *sin* politik på ett samstämmigt sätt. I så fall skulle artikel 7 FEUF, till skillnad från artikel 11 FEUF, rikta sig mot Unionens politik inom ramen för principen om de tilldelade befogenheterna. Artikel 194.2 FEUF gör en tydlig uppdelning av vad som ålägger Unionen och vad som ålägger medlemsstaterna - någon sådan kompetensuppdelning finns inte uttryckligen i artikel 11 FEUF. I det här fallet är det därför inte rimligt att tolka begreppet unionsbegreppet på samma sätt i artikel 7 FEUF eftersom att syftet med dem tycks skilja sig åt. Därigenom bör inte medlemsstaternas rätt till teknikneutralitet påverkas av medlemsstaternas skyldighet att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF. Sålunda måste en reviderad TEN-E beakta faktumet att en medlemsstat väljer att satsa på energikällor som inte faller inom förordningens tillämpningsområde.

### 3.2.4 Avslutande kommentarer

Unionen ska garantera den inre energimarknadens funktion.<sup>249</sup> Därigenom bidrar EU:s energipolitiska målsättningar till det övergripande målet om att

---

<sup>248</sup> Artikel 7 FEUF.

<sup>249</sup> Artikel 194.1(a) FEUF.

upprätta en inre marknad.<sup>250</sup> Däremot måste man se lagstiftning på energiområdet som något annat än sedvanlig inre marknadsreglering eftersom vissa andra mål ska nås. EU:s energipolitiska mål kan därför förstås genom den s k energitriangeln (Kapitel 3.2.1). Unionen ska främja energieffektivitet och energibesparingar samt utveckla nya och förnybara energikällor, vilket kan representera energitriangelns hållbarhets- och billighetsmål. Dessutom ska Unionen främja sammankopplade energinät, garantera energiförsörjning och den inre energimarknadens funktion. Åtminstone en garanterad energiförsörjning måste ses som försörjningstrygghet ur energitriangelns perspektiv.<sup>251</sup> Sålunda kan det vara nödvändigt att balansera mellan dessa mål när Unionen utformar sin energipolitik. Det är därför möjligt att argumentera för att utformningen av åtgärder, så som en revidering av TEN-E, inte kan bortse från frågor om försörjningstrygghet och billighet även om det primära målet att öka miljöambitionerna i energisystemet.

I viss mån går denna avvägning ut på att jämföra med den miljöintegration som följer av artikel 11 FEUF. Som vi sett tidigare innebär integration av miljöskyddskraven artikel 191.1-3 FEUF och målen för hållbar utveckling (Kapitel 2.6.3). Medan det tidigare inbegriper att Unionens miljöpolitik bland annat ska syfta till en hög skyddsnivå med beaktande av de olikartade förhållandena inom Unionens olika regioner<sup>252</sup> innebär det senare föranleder att miljö-, sociala och ekonomiska hänsyn ska tas. Även om det är tveksamt huruvida hållbar utveckling föranleder några juridiska skyldigheter kan miljöskyddskraven illustrera energitriangelns dilemma. Vid tillämpning av artikel 11 FEUF måste därför hänsyn tas till hållbarhet,<sup>253</sup> billighet<sup>254</sup> och försörjningstrygghet.<sup>255</sup> En balansering av målen bör sålunda ligga för handen där rätt tidsintervall används för att undvika lock in-effekter.

---

<sup>250</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>251</sup> Utifrån ett EU-rättsligt perspektiv skulle en funktionell inre energimarknad också bidra till försörjningstrygghet och billigare priser.

<sup>252</sup> Artikel 192.2 FEUF.

<sup>253</sup> Se bl. a artikel 191.1 FEUF.

<sup>254</sup> Artikel 191.3 fjärde strecksatsen FEUF.

<sup>255</sup> Artikel 191.2 första stycket FEUF.

### 3.3 Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning

De transeuropeiska energinätverken ska, utöver den inre marknaden, också medverka till Unionens mål för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning.<sup>256</sup> Även detta är ett av dess övergripande mål vid utformningen av den inre marknaden.<sup>257</sup> Utgångspunkten är att främja harmonisk utveckling inom hela EU. Unionen ska särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan olika regioners utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnande regionerna. Därutöver ska särskild hänsyn ges till landsbygden, områden som påverkas av strukturomvandlingar och regioner med allvarliga och permanenta, naturbetingade eller demografiska nackdelar. I det senare fallet identifierar fördragen Unionens nordliga regioner med låg befolkningstäthet såväl som ö-, gräns- och bergsregioner.<sup>258</sup>

Sammanhållningspolitiken syftar således till att lyfta den allmänna standarden inom Unionen. Det är tätt sammanlänkat till, och en konsekvens av, inrättandet av en inre marknad inom EU.<sup>259</sup> Olika medlemsstater och regioner har olika förutsättningar att utvecklas – vissa har det enklare medan andra står inför större utmaningar – och för att kunna ha en fungerande inre marknad måste dessa få stöd.<sup>260</sup> Unionen har åtminstone två verktyg till sitt förfogande för att nå sammanhållningspolitikens mål.

Ett sådant verktyg är tilldelningen av ekonomiska bistånd genom Unionens strukturfonder,<sup>261</sup> Europeiska investeringsbanken (EIB) och andra finansieringsorgan.<sup>262</sup> Särskilt den Europeiska regionala utvecklingsfonden (EURF) är central. Den syftar till att avhjälpa de viktigaste regionala obalanserna inom EU genom att delta i utvecklingen och den strukturella anpassningen av regioner med en långsammare utvecklingstakt såväl som omstruktureringar av stagnerande industriregioner.<sup>263</sup> I den fleråriga budgetramen för 2021-2027 (MFF) har EURF erhållit ansevärd medel.<sup>264</sup> Covid-19 har därutöver föranlett

---

<sup>256</sup> Artikel 170 FEUF; Artikel 174 FEUF.

<sup>257</sup> Artikel 3.3 FEU.

<sup>258</sup> Artikel 174 FEUF.

<sup>259</sup> Artikel 175.1 FEUF.

<sup>260</sup> Artikel 175.1 FEUF.

<sup>261</sup> Utvecklingssektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket, Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden, se artikel 175.1 FEUF.

<sup>262</sup> Artikel 175.1 FEUF.

<sup>263</sup> Artikel 176 FEUF.

<sup>264</sup> Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 17 till 21 juli 2020, p. 36-38.



visa dispositioner av Unionens ekonomiska förhållanden. Genom inrättandet av Next Generation EU (NextGenEU), som del av MFF, ses solidaritet, sammanhållning och konvergens som en av drivkrafterna för Europas återhämtning från pandemin.<sup>265</sup> Detta kan förstås utifrån EU:s mål för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning.

Ett annat verktyg som Unionen har för att realisera sammanhållningspolitikens mål är de transeuropeiska energinätverken.<sup>266</sup> De sammankopplar Unionen genom fysisk infrastruktur. Detta tar sig särskilt uttryck i det explicita målet att förbinda öar, inlandsområden och randområden med Unionens centrala områden.<sup>267</sup>

### **3.4 Avslutande kommentarer**

I detta kapitel har jag beskrivit de mål som de transeuropeiska energinäteten ska nå. Genom att upprätta och utveckla transeuropeiska nät inom energisektorena ska Unionen bidra till målen för den inre energimarknaden och målen för den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen. Medan de tidigare kan förstås utifrån det grundläggande antagandet i energitriangeln kan de senare ses som ett mål som ska minska skillnaderna mellan olika regioner och höja den allmänna standarden inom EU.

TEN-E ska realisera dessa mål.<sup>268</sup> Därför kan utredningen i detta kapitel skapa bättre förståelse för hur urvalskriterierna till PCI i artikel 4 FEUF är formulerade idag och inom vilka ramar den förestående revideringen måste hålla sig inom.

---

<sup>265</sup> COM(2020) 456 final, s. 1 jmf Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 17 till 21 juli 2020 p. A1.

<sup>266</sup> Artikel 175.1 FEUF.

<sup>267</sup> Artikel 170.2 FEUF.

<sup>268</sup> Artikel 172 FEUF; Preamble TEN-E.

## 4 TEN-E

### 4.1 Inledning

Unionen har tillsammans med medlemsstaterna delad befogenhet upprätta och utveckla transeuropeiska nät för infrastrukturerna inom de olika energisektorerna (Kapitel 2.1).<sup>269</sup> För att genomföra dessa nät ska EU bland annat ställa upp en serie riktlinjer som omfattar mål, prioriteringar och huvudlinjer för de åtgärder som förutses på energiområdet - särskilt för PCI.<sup>270</sup>

Flera olika unionsrättsliga mål skulle nås genom inrättandet av TEN-E (Kapitel 3).<sup>271</sup> Denna syftade till att säkerställa en fungerande inre energimarknad, trygg energiförsörjning, främja energieffektivitet och energibesparingar, utveckla nya och förnybara energiformer samt främja sammanlänkning av olika energinät. Därigenom skulle förordningen bidra till smart och hållbar tillväxt för alla samt skapa fördelar för unionens konkurrenskraft såväl som Unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning.<sup>272</sup>

När TEN-E antogs 2013 års TEN-E framhöll lagstiftaren att en uppgradering av existerande energinfrastruktur och utveckling av ny energinfrastruktur var avgörande för att uppnå Unionens energi- och klimatpolitiska mål för 2020 (Kapitel 3.2.2). Som nämnts var fullbordandet av den inre energimarknaden och tryggad energiförsörjning prioriterade områden. Därtill skulle utsläpp av växthusgaser minska med 20 % (30 % om förutsättningarna var de rätta) samtidigt som andelen förnybar energi i den slutliga energianvändningen och energieffektiviteten ökar med 20 % fram till 2020.<sup>273</sup>

Ett syfte med TEN-E är att fastställa riktlinjerna för PCI. Riktlinjerna i TEN-E ska bidra till en snabb utveckling av, och driftkompatibilitet för, de prioriterade korridorerna och de prioriterade temaområdena för transeuropeisk

---

<sup>269</sup> Artikel 170 FEUF.

<sup>270</sup> Artikel 171.1 första strecksatsen FEUF; Unionen ges också befogenhet att vidta (1) åtgärder som kan visa sig nödvändiga för att säkerställa nätets driftkompatibilitet, särskilt genom teknisk standardisering och (2) i vissa fall stödja PCI ekonomiskt, se Artikel 171.1 andra och tredje strecksatsen FEUF.

<sup>271</sup> Artikel 172 FEUF; Preamble TEN-E; Skäl 17 TEN-E.

<sup>272</sup> Skäl 17 TEN-E.

<sup>273</sup> Skäl 7 TEN-E.

energiinfrastruktur.<sup>274</sup> Dessa sätter ramarna för tillämpningen av TEN-E och de är uppdelade på nio prioriterade korridorer för el, gas och olja samt tre prioriterade temaområden för utbyggnad av smarta nät, motorvägar för el och gränsöverskridande koldioxidnät.<sup>275</sup> Samtliga medlemsstater, intressenter och Kommissionen identifierade dessa tolv strategiska prioriteringar för energiinfrastruktur som avgörande för att nå Unionens energi- och klimatiska mål för 2020.<sup>276</sup>

Med anledning av ovanstående, kan syftet med TEN-E sägas vara fyrdelat: TEN-E ska identifiera PCI som är nödvändiga för att förverkliga de prioriterade korridorerna och områdena.<sup>277</sup> Den ska vidare underlätta ett snabbt genomförande av PCI och tillhandahålla regler och riktlinjer för gränsöverskridande fördelning av kostnader och riskrelaterade incitament för PCI.<sup>278</sup> Avslutningsvis ska TEN-E fastställa villkor för berättigande av finansiellt stöd från EU för PCI.<sup>279</sup>

Jag kommer i denna uppsats särskilt fokusera på det första syftet genom en undersökning av urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E. Dessa är centrala för att avgöra om ett projekt kan åtnjuta status som PCI eller inte. I detta kapitel kommer jag därför att utförligt beskriva artikel 4 TEN-E. Först kommer jag att beskriva urvalskriterierna som sådana (Kapitel 4.2 till Kapitel 4.4). Därefter kommer jag att beskriva den formella urvalsprocessen i vilken artikel 4 TEN-E utgör bedömningsgrunden (Kapitel 4.5).

## 4.2 Artikel 4 i TEN-E

Urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E delas upp i både allmänna och specifika kriterier. De allmänna kriterierna är tre till antalet och de är applicerbara oberoende av vilken prioriterad korridor eller vilket prioriterat temaområde som projekt söker att realisera.<sup>280</sup> Dessa kommer jag att redogöra för i Kapitel 4.3. De specifika kriterierna skiljer sig åt beroende på vilken kategori av

---

<sup>274</sup> Artikel 1.1 TEN-E.

<sup>275</sup> Bilaga I TEN-E.

<sup>276</sup> Skäl 20 TEN-E.

<sup>277</sup> Artikel 1.2(a) TEN-E.

<sup>278</sup> Artikel 1.2(b) TEN-E; Artikel 1.2(c) TEN-E.

<sup>279</sup> Artikel 1.2 TEN-E.

<sup>280</sup> Artikel 4.1 TEN-E.

energiinfrastruktur som projektet tillhör.<sup>281</sup> I vissa fall, som vid elöverförings- och ellagringsprojekt, räcker det med att ett av fyra alternativa kriterium uppfylls.<sup>282</sup> I andra fall, så som vid oljetransportprojekt, måste samtliga tre kriterier vara uppfyllda.<sup>283</sup> Jag kommer att redogöra för dessa i Kapitel 4.4.

Mycket av informationen som är nödvändig för att tolka artikel 4 TEN-E finns i olika bilagor till förordningen. Det kan därför finnas skäl att skriva något om samspelet mellan dessa innan jag företar mig en detaljerad redogörelse för hur urvalsprocessen för PCI går till.

I Bilaga I TEN-E fastställs förordningens energiinfrastrukturprioriteringar genom prioriterade korridorer och temaområden.<sup>284</sup> I Bilaga II TEN-E definieras de kategorier av energiinfrastruktur som ska utvecklas inom ramen för de överordnade prioriteringarna i Bilaga I TEN-E.<sup>285</sup> I de specifika kriterierna i artikel 4 TEN-E fastställs vilka mål som projekten som söker status som PCI ska realisera inom energiinfrastrukturprioriteringarna i Bilaga I TEN-E och genom kategorierna av energiinfrastruktur i Bilaga II TEN-E.<sup>286</sup>

Därutöver särregleras el- och gasprojekt något. För att de ska kunna tas upp på PCI-listan måste de ingå i den senast tillgängliga tioåriga nätverksutvecklingsplanen (TYNDP) för el och den unionsomfattande nätverksplanen för gas.<sup>287</sup> Dessa tas fram separat av Entso-E och Entso-G.<sup>288</sup> Entso-E är ett nätverk av systemansvariga för överföringssystem (TSO). De publicerade den senaste planen 2018.<sup>289</sup> Entso-E definieras i direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el som:

en fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess

---

<sup>281</sup> Artikel 4.2 TEN-E.

<sup>282</sup> Artikel 4.2(a) TEN-E.

<sup>283</sup> Artikel 4.2(d) TEN-E.

<sup>284</sup> Bilaga I TEN-E.

<sup>285</sup> Bilaga II TEN-E.

<sup>286</sup> Artikel 4.2-4 TEN-E; Bilaga I TEN-E; Bilaga II TEN-E.

<sup>287</sup> Skäl 21 TEN-E.

<sup>288</sup> Artikel 30.1(b) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (omarbetning); Artikel 22 Direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

<sup>289</sup> Entso-E, Network Development Plan 2018.

sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.<sup>290</sup>

Entso-G är nätverk av TSO:er för gas. Den senast publicerade planen är från 2018.<sup>291</sup> Entso-G definieras självständigt i direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas som:

varje fysisk eller juridisk person som bedriver överföringsverksamhet och som ansvarar för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av överföringssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på gastransporter.<sup>292</sup>

Sålunda finns det två unionsomfattande TYNDP att ta hänsyn till vid bedömningen av urvalskriterierna för PCI i TEN-E. 2020 publicerade Entso-E och Entso-G en gemensam scenariorapport för de framtida el- och gasnätverket inom ramen TYNDP (Scenariorapporten).<sup>293</sup> Dessa har särskild betydelse för kostnads-nyttanalyser i artikel 4 TEN-E.<sup>294</sup> Jag kommer att redogöra för den i mer detalj i Kapitel 4.3.2.

## **4.3 Allmänna kriterier**

### **4.3.1 Prioriterade korridorer och temaområden**

TEN-E syftar till att skapa riktlinjer för snabb utveckling av, och driftkompatibilitet för, de prioriterade korridorerna och områdena för transeuropeisk energiinfrastruktur.<sup>295</sup> Efter konsultationer mellan Kommissionen, medlemsstaterna och olika intressenter har tolv strategiska transeuropeiska infrastrukturprioriteringar identifierats. Dessa omfattar satsningar på lagring och överföring av el såväl som gas, infrastruktur för flytande eller komprimerad naturgas, smarta nät, motorvägar för el, koldioxidtransport och oljeinfrastruktur inom olika geografiska regioner eller tematiska områden.<sup>296</sup> Sålunda är de första allmänna kriteriet i urvalsprocessen

---

<sup>290</sup> Artikel 2.53 Förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el; Artikel 2.35 Direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

<sup>291</sup> Entso-G, Ten-Year Network Development Plan 2018.

<sup>292</sup> Artikel 2.4 Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

<sup>293</sup> Entso-G och Entso-E, TYNDP 2020 Scenario Report.

<sup>294</sup> Artikel 4.1(b) TEN-E.

<sup>295</sup> Artikel 1 TEN-E.

<sup>296</sup> Skäl 20 TEN-E.

att projektet är nödvändigt för minst en av de prioriterade korridorerna och områdena för energiinfrastruktur.<sup>297</sup>

De prioriterade korridorerna och områdena framgår av Bilaga I TEN-E och de har en geografisk dimension samt en uppräkningslista av berörda medlemsstater.<sup>298</sup> Bilaga I TEN-E avgränsar därigenom vilka medlemsstater och på vilken plats som en projektansvarig kan ansöka om PCI för ett projekt i en given korridor eller ett givet temaområde. Därutöver måste projektet ingå i en av energiinfrastrukturkategorierna i Bilaga II TEN-E. Dessa definierar vilken typ av teknik som ingår i respektive energislag, d v s olika kategorier av energiinfrastruktur, som kan bidra till de prioriterade korridorerna och temaområdena.<sup>299</sup> Konsekvensen av att en viss typ av teknik inte är uppräknad i Bilaga II TEN-E är att den faller utanför förordningens tillämpningsområde. Sålunda är det oväsentligt huruvida tekniken kan, eller inte kan, uppfylla målen i den prioriterade korridoren eller det prioriterade temaområdet.

För att avgöra om ett projekt är nödvändigt för minst en av de prioriterade korridorerna eller temaområdena så måste det (1) omfattas av någon av de energispecifika korridorerna eller temaområdena i Bilaga II TEN-E och (2) definieras som någon av de fastslagna energiinfrastrukturkategorierna i Bilaga II TEN-E för den prioriterade korridoren eller temaområdet. I förevarande kapitel kommer jag därför att beskriva och systematisera de två bilagorna för att visa vad som krävs för att det första allmänna kriteriet ska kunna uppfyllas.

#### **4.3.1.1 El**

El är en energiinfrastrukturkategori som ska utvecklas för att genomföra någon av de fyra prioriterade korridorerna för el eller de prioriterade temaområdena för motorvägar för el och smarta nät.<sup>300</sup> Tekniken definieras i Bilaga II TEN-E på fem olika sätt:

(a) Högspänningsluftledningar, om de är utformade för en spänning på 220 kV eller mer, samt underjordiska och submarina överföringskablar, om de är utformade för en spänning på 150 kV eller mer,<sup>301</sup>

---

<sup>297</sup> Artikel 4.1(a) TEN-E.

<sup>298</sup> Bilaga I TEN-E.

<sup>299</sup> Bilaga II TEN-E.

<sup>300</sup> P.1 Bilaga II TEN-E; P. 1 och p. 11 Bilaga I TEN-E.

<sup>301</sup> P.1(a) Bilaga II TEN-E.

(b) All fysisk utrustning som är utformad för att möjliggöra eltransporter på hög och extrahögspänningsnivå i syfte att koppla ihop stora mängder elproduktion eller ellagring belägen i en eller flera medlemsstater, eller tredjeländer, med storskalig elförbrukning i en eller flera andra medlemsstater.<sup>302</sup>

(c) Ellagringsanläggningar som används för permanent eller tillfällig lagring av el i infrastruktur ovan eller under mark, eller i geologiska områden, förutsatt att de är direkt anslutna till högspänningsledningar som är utformade för en spänning på 110 kV eller mer.<sup>303</sup>

(d) Varje typ av utrustning eller anläggning som är nödvändig för att de system som avses i a–c ska fungera tryggt, säkert och effektivt, inklusive skydds-, övervaknings- och kontrollsystem på alla spänningsnivåer och transformatorstationer.<sup>304</sup>

(e) Varje typ av utrustning eller anläggning, både på överförings- och på mellanspänningsdistributionsnivå, som syftar till digital tvåvägskommunikation, i realtid eller nära realtid, samt interaktiv och intelligent övervakning och styrning av produktion, överföring, distribution och förbrukning av el inom ett elnät för att utveckla ett nät som på ett effektivt sätt integrerar alla användare anslutna till elnätet – producenter, konsumenter och dem som är både producenter och konsumenter – samt deras beteende och handlingar, i syfte att säkerställa ett ekonomiskt effektivt, hållbart elsystem med låga förluster, hög kvalitet, försörjningstrygghet och säkerhet.<sup>305</sup>

Det finns fyra olika prioriterade korridorer för el och två prioriterade temaområden för smarta nät och motorvägar för el i Bilaga I TEN-E.<sup>306</sup>

Den första prioriterade korridoren kallas för havsbaserade elnät i norra havsområdet. Syftet med korridoren är att utveckla ett integrerat elnät med sammanlänkningslinjer för el-överföring från förnybara energikällor till havs till platser där förbrukning och lagring sker och för ökat utbyte av el över gränserna. Dessa sammanlänkningslinjer är avsedda att ske i Nordsjön, Irländska sjön, Engelska kanalen, Östersjön och angränsande havsområden. Korridoren är öppen för projektering av de berörda medlemsstaterna Belgien, Danmark, Frankrike, Förenade kungariket, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Sverige och Tyskland.<sup>307</sup>

Den andra prioriterade korridoren är korridoren för sammanlänkningslinjer för el i nord-sydlig riktning i västra Europa. Syftet med korridoren är skapa sammanlänkningslinjer mellan medlemsstaterna i regionen och medelhavet, särskilt för att utveckla ett integrerat elnät för överföring av el från förnybara energikällor och förstärka inre nätinфраstruktur för att främja

---

<sup>302</sup> P.1(b) Bilaga II TEN-E.

<sup>303</sup> P.1(c) Bilaga II TEN-E.

<sup>304</sup> P.1(d) Bilaga II TEN-E.

<sup>305</sup> P.1(e) Bilaga II TEN-E.

<sup>306</sup> P.1-4 och p. 10-11 Bilaga I TEN-E.

<sup>307</sup> P.1.1 Bilaga I TEN-E.

marknadsintegration i regionen. Korridoren är öppen för de berörda medlemsstaterna Belgien, Frankrike, Förenade Kungariket, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Malta, Portugal, Spanien, Tyskland och Österrike.<sup>308</sup>

Den tredje prioriterade korridoren kallas för el i nord-sydlig riktning i de centrala och södra delarna av östra Europa. Syftet med korridoren är att skapa sammanlänknings- och inre förbindelser i nord-sydlig och öst-västlig riktning för att dels fullborda den inre marknaden, dels integrera produktion från förnybara energikällor. Korridoren är öppen för projektering av de berörda medlemsstaterna Bulgarien, Cypern, Grekland, Italien, Kroatien, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.<sup>309</sup>

Den fjärde prioriterade korridoren är korridoren för sammanlänknings- och inre förbindelser för el i Östersjöländerna. Korridoren ska skapa sammanlänknings- och inre förbindelser mellan medlemsstaterna i Östersjöområdet och tillhörande förstärkning av inre nätinfrastuktur i syfte att bryta isoleringen av de baltiska staterna, främja marknadsintegration i regionen genom att arbeta för integrering av förnybar energi. Korridoren är öppen för projektering av de berörda medlemsstaterna Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige och Tyskland.<sup>310</sup>

Det första prioriterade temaområdet för el avser motorvägar för el. Temaområdet ska möjliggöra utveckling av de första motorvägarna för el fram till 2020 i syfte att bygga ett unionsövergripande elmotorvägsnätverk. Nätverket ska kunna tillgodose tre olika behov. I första hand ska det kunna ta emot överskottsproduktion av vindkraft i och runt Nord- och Östersjön såväl som den ökade elproduktionen från förnybara energikällor i Öst-, Sydeuropa och Nordafrika. I andra hand ska nätverket kunna sammanbinda ovanstående produktionscentrum med både (1) områden som har hög lagringskapacitet (de nordiska länderna och Alperna) (2) med länder med stora förbrukningscentrum. I tredje hand ska elmotorvägsnätverket kunna hantera ett varierande och decentraliserat elutbud och en flexibel efterfrågan av el. Eftersom att

---

<sup>308</sup> P. 1.2 Bilaga I TEN-E.

<sup>309</sup> P. 1.3 Bilaga I TEN-E.

<sup>310</sup> P. 1.4 Bilaga I TEN-E.



temaområdet syftar till att skapa ett nätverk för elmotorvägar i hela EU så är samtliga medlemsstater berörda och har sålunda möjlighet att projektera.<sup>311</sup>

Det andra prioriterade temaområdet för el är utbyggnad av smarta nät.<sup>312</sup>

Dessa definieras i TEN-E som:

ett elnät som på ett kostnadseffektivt sätt kan integrera alla de anslutna användarnas beteenden och handlingar, inklusive producenter och konsumenter samt de som både producerar och konsumerar, för att säkerställa ett ekonomiskt lönsamt och hållbart kraftsystem med låga förluster och hög kvalitet, försörjningstrygghet och säkerhet.<sup>313</sup>

Syftet med det prioriterade området för utbyggnad av smarta nät är att införliva tekniken i hela EU för att på ett effektivt sätt interagera elanvändares beteende och handlingar. Särskild emfas ges för produktion av stora mängder el från förnybara eller distribuerade elkällor och efterfrågerespons hos konsumenterna.<sup>314</sup>

Målen för de prioriterade korridorerna och temaområdena för el går att härleda från EU:s primärrätt (Kapitel 3). Samtliga korridorer och temaområden för motorvägar för el ska bidra till den inre marknaden genom sammanlänkningsplaner såväl som bidra till integration av förnybara energikällor.<sup>315</sup> Några korridorer och temaområden har därutöver en sammanhållningspolitisk dimension (Kapitel 3.3).<sup>316</sup> Sammanlänkningsplan för el i Östersjöländerna har därutöver ett tydligt syfte att bidra till försörjningstrygghet.<sup>317</sup> Det tematiska området för utbyggnad av smarta nät kan därutöver sägas bidra till energieffektivisering genom att anlägga ett användarperspektiv.<sup>318</sup> På ett övergripande plan är det därför möjligt att konstatera att de prioriterade korridorerna och temaområdena, i olika utsträckning, kan sägas bidra till Unionens 2020-mål (Kapitel 3.2.2).

---

<sup>311</sup> P. 4.11 Bilaga I TEN-E.

<sup>312</sup> P. 4.10 Bilaga I TEN-E.

<sup>313</sup> Artikel 2.7 TEN-E.

<sup>314</sup> P. 4.10 Bilaga I TEN-E.

<sup>315</sup> P.1.1-4 Bilaga I TEN-E; P. 4.11 Bilaga I TEN-E; Artikel 170.1 FEUF; Artikel 194.1(c)-(d) FEUF.

<sup>316</sup> p. 1.2, p. 1.4 och 1.11 Bilaga I TEN-E; Artikel 174 TEN-E.

<sup>317</sup> P. 1.4 Bilaga I TEN-E; Artikel 19.1(b) FEUF.

<sup>318</sup> P. 1.10 Bilaga I TEN-E.

#### 4.3.1.2 Gas

Gas är en energiinfrastrukturkategori som ska bidra till att genomföra någon av de fyra prioriterade korridorerna för gas.<sup>319</sup> Gas definieras på fyra olika sätt i Bilaga II TEN-E:

- (a) Överföringsledningar för transport av naturgas och biogas, som ingår i ett nät huvudsakligen bestående av högtrycksledningar, utom högtrycksledningar som används för distribution i tidigare led eller lokal distribution av naturgas.<sup>320</sup>
- (b) Underjordiska lagringsanläggningar anslutna till ovannämnda högtrycksledningar för gas.<sup>321</sup>
- (c) Anläggningar för mottagning, lagring, återförgasning eller dekomprimering av flytande eller komprimerad naturgas.<sup>322</sup>
- (d) Varje typ av utrustning eller anläggning som är nödvändig för att systemet ska fungera tryggt, säkert och effektivt eller för att möjliggöra dubbelriktad kapacitet, inklusive kompressorstationer.<sup>323</sup>

Det finns fyra olika prioriterade korridorer för gas i Bilaga I TEN-E.<sup>324</sup> Den första prioriterade korridoren kallas för sammanlänkningskorridor för gas i nord-sydlig riktning i västra Europa. Korridoren ska skapa gasinfrastruktur i regionen i syfte att öka diversifieringen av tillförselvägar och ge en bättre kortfristig leveransförmåga för gas. De berörda medlemsstaterna som kan projektera inom korridoren är Belgien, Danmark, Frankrike, Förenade Kungariket, Irland, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Portugal, Spanien och Tyskland.<sup>325</sup>

Den andra prioriterade korridoren kallas för sammanlänkningskorridor för gas i nord-sydlig riktning i de centrala och södra delarna av östra Europa. Korridoren ska skapa regionala anslutningar mellan och inom Östersjöområdet, Adriatiska havet, Egeiska havet, östra Medelhavsområdet och Svarta havet för att främja diversifiering och tryggad gasförsörjning. De berörda medlemsstaterna som kan projektera inom korridoren är Bulgarien, Cypern, Grekland, Italien, Kroatien (1), Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.<sup>326</sup>

---

<sup>319</sup> P. 5-8 Bilaga I TEN-E; P. 2 Bilaga II TEN-E.

<sup>320</sup> P. 2(a) Bilaga II TEN-E.

<sup>321</sup> P. 2(b) Bilaga II TEN-E.

<sup>322</sup> P. 2(c) Bilaga II TEN-E.

<sup>323</sup> P. 2(d) Bilaga II TEN-E.

<sup>324</sup> P. 2 Bilaga I TEN-E.

<sup>325</sup> P. 2.5 Bilaga I TEN-E.

<sup>326</sup> P. 2.6 Bilaga I TEN-E.

Den tredje prioriterade korridoren kallas den södra gaskorridoren och har en internationell dimension. Korridoren ska skapa infrastruktur för överföring av gas från områdena kring det Kaspiska havet, Centralasien, Mellanöstern och östra Medelhavet till EU för att ge en ökad diversifiering av gasförsörjningen. De berörda medlemsstaterna för den södra gaskorridoren är Bulgarien, Cypern, Frankrike, Grekland, Italien, Kroatien, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.<sup>327</sup>

Den fjärde prioriterade korridoren kallas för sammanlänkingsplan för gas i Östersjöländerna. Korridoren ska skapa gasinfrastruktur för att bryta isoleringen av de baltiska staterna och Finland. De ska gå från att ha en gasleverantör till att förstärka den inre nätinfrastrukturen och därmed få en med diversifierad gasförsörjning och en ökad försörjningstrygghet i Östersjöområdet. De berörda medlemsstaterna för korridoren är Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige och Tyskland.<sup>328</sup>

Målen för de prioriterade korridorerna för gas skiljer sig något från de för el, särskilt i förhållande till integration av förnybara energikällor. Oaktat det är det möjligt att härleda målen till EU:s primärrätt. Gemensamt för samtliga korridorer är att de vill bidra till diversifierad gasförsörjning.<sup>329</sup> Hälften av korridorerna vill därutöver bidra till försörjningstrygghet<sup>330</sup> medan en vill få bättre kortfristig leveransförmåga<sup>331</sup> samtidigt som en annan vill minska sitt beroende av en enda leverantör.<sup>332</sup> Frågan är om detta gör någon skillnad i fördragets mening.

Diversifierad gasförsörjning implicerar att olika typer av gaser används inom korridoren. Det kan antingen innebära att man vill skapa incitament för mindre fossila gaser i energimixen, vilket skulle kunna tolkas som integration av förnybar energi i fördragets mening.<sup>333</sup> En annan möjlig tolkning är att det, oaktat gasens påverkan på miljön, innebär att försörjningstryggheten inom korridoren ökar eftersom fler gaser får tillgång till nätverket.<sup>334</sup> I så fall skulle

---

<sup>327</sup> P. 2.7 Bilaga I TEN-E.

<sup>328</sup> P. 2.8 Bilaga I TEN-E.

<sup>329</sup> P. 1.5-8 Bilaga I TEN-E.

<sup>330</sup> P. 1.6 och 1.8 Bilaga I TEN-E; Artikel 194.(b) FEUF.

<sup>331</sup> P. 1.5 Bilaga I TEN-E.

<sup>332</sup> P. 1.8 Bilaga I TEN-E.

<sup>333</sup> Artikel 194.1(c) FEUF.

<sup>334</sup> Artikel 194.1(b) FEUF.

diversifierad gasförsörjning likställas med de korridorerna som vill öka sin försörjningstrygghet, vilket är ett mål som Unionens energipolitik ska uppnå.<sup>335</sup> Oaktat vilken slutsats man drar så rör det sig om ett mål som EU har befogenhet att nå.

Därutöver uppkommer frågan om hur man ska tolka en ökning av sin kortsiktiga leveransförmåga – är det också att likställa med försörjningstrygghet i fördragets mening?<sup>336</sup> Jag skulle argumentera för att det är det. Leveransförmåga implicerar att möjligheten att få tillgång till gas visserligen finns men att det finns störningar, oberoende av skälet därför, som bör åtgärdas inom korridoren. Det är möjligt att se det som att störningarna, per definition, minskar försörjningstryggheten inom korridoren varför den söker uppnå försörjningstrygghet i fördragets mening.

Samtliga korridorer ska därutöver bidra till att realisera den inre marknaden genom att skapa infrastruktur för gasflöden, regionala anslutningar, överföring av gas och förstärka inre nätinфраstruktur.<sup>337</sup> I likhet med sammanlänkingsplanen för el i Östersjöländerna ska motsvarande plan för gas bryta isoleringen av vissa länder i regionen.<sup>338</sup> Detta har tydliga kopplingar till den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen.<sup>339</sup>

#### 4.3.1.3 Olja

Olja är en av energiinfrastrukturkategorierna som ska bidra till den prioriterade korridoren för olja.<sup>340</sup> Tekniken definieras på tre olika sätt i Bilaga II TEN-E:

- (a) Rörledningar för transport av råolja.<sup>341</sup>
- (b) Pumpstationer och lagringsanläggningar som är nödvändiga för driften av råoljerörledningar.<sup>342</sup>
- (c) Varje typ av utrustning eller anläggning som är nödvändig för att systemet i fråga ska fungera ordentligt, säkert och effektivt, inklusive skydds-, övervaknings- och kontrollsystem samt anordningar för omvända flöden.<sup>343</sup>

---

<sup>335</sup> P. 1.6 och 1.8 Bilaga I TEN-E; Artikel 194.(b) FEUF.

<sup>336</sup> P. 1.5 Bilaga I TEN-E.

<sup>337</sup> P. 5-8 Bilaga I TEN-E; Artikel 194.1.(a) TEN-E.

<sup>338</sup> P. 1.4 och p. 1.8 Bilaga I TEN-E.

<sup>339</sup> Artikel 174 FEUF.

<sup>340</sup> P 3.9 Bilaga I TEN-E.

<sup>341</sup> P. 3(a) Bilaga II TEN-E.

<sup>342</sup> P. 3(b) Bilaga II TEN-E.

<sup>343</sup> P. 3(c) Bilaga II TEN-E.

Det finns en prioriterad korridor för olja. Den kallas för sammanlänkningar för oljeförsörjning i de centrala delarna av östra Europa. Syftet med korridoren är att skapa driftskompatibilitet för oljeledningsnätet i regionen och därmed öka försörjningstryggheten samt minska miljöriskerna. De berörda staterna som kan projektera inom korridoren är Kroatien, Polen, Slovakien, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.<sup>344</sup>

I likhet med de prioriterade korridorerna och temaområdena för el och gas är det möjligt att härleda målen för oljekorridoren till EU:s primärrätt. Driftkompatibilitet bidrar till försörjningstrygghet och det är ett mål som EU:s energipolitik ska söka nå.<sup>345</sup> Oljekorridoren ska därutöver minska miljöriskerna vid oljelagring- och transport. Detta föranleder ett hittills oanvänt grepp. Unionens övergripande energipolitik ska ta hänsyn till kravet att skydda och förbättra miljön.<sup>346</sup> Samtidigt föreskriver artikel 11 FEUF en skyldighet för Unionen att integrera miljöskyddskraven i sin politik och verksamhet.<sup>347</sup> Som vi sett i Kapitel 2.6.3.1 innebär det bland annat avdelningen för miljö i artikel 191.1-3 FEUF. Där framgår försiktighetsprincipen och principen om förebyggande åtgärder.<sup>348</sup> Den prioriterade korridoren för olja kan därigenom sägas göra uttryck för dessa två principer.<sup>349</sup> Sålunda ligger en balansering för handen mellan två olika typer av mål – olja är nödvändigt, eller åtminstone kan bidra till, försörjningstrygghet men då måste projektören vara försiktig och iakttä förebyggande åtgärder.

#### 4.3.1.4 Gränsöverskridande koldioxidnät

Gränsöverskridande koldioxidnät är ett av de prioriterade temaområdena i Bilaga I TEN-E.<sup>350</sup> Koldioxid är den energiinfrastrukturkategori som ska genomföra temaområdet och det definieras på tre olika sätt i Bilaga II TEN-E:

(a) Särskilda rörledningar, undantaget tidigare led i rörledningsnätet, som används för att transportera mänskligt genererad koldioxid från mer än en källa, det vill säga

---

<sup>344</sup> P 3.9 Bilaga I TEN-E.

<sup>345</sup> Bilaga I p. 9 TEN-E.

<sup>346</sup> Artikel 194 FEUF.

<sup>347</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>348</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>349</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>350</sup> P. 4.12 Bilaga I TEN-E.

industrianläggningar (inklusive kraftverk) som producerar koldioxidgas genom förbränning eller andra kemiska reaktioner som inbegriper fossila eller icke-fossila kolhaltiga föreningar, för slutlig geologisk lagring av koldioxid i enlighet med Europarlamentets och rädets direktiv 2009/31/EG.<sup>351</sup>

(b) Anläggningar för kondensering och buffertlagring av koldioxid för dess vidare transport. Detta inbegriper inte infrastruktur inom en geologisk formation som används för slutlig geologisk lagring av koldioxid i enlighet med direktiv 2009/31/EG samt tillhörände yt- och injektionsanläggningar.<sup>352</sup>

(c) Varje typ av utrustning eller anläggning som är nödvändig för att systemet i fräga ska fungera ordentligt, säkert och effektivt, inklusive skydds-, övervaknings- och kontrollsystem.<sup>353</sup>

Det prioriterade temaomrädet för gränsöverskridande koldioxidnät ska utveckla infrastruktur för transport av koldioxid mellan olika medlemsstater och angränsande tredjeländer. Syftet är att ge en ökad spridning åt avskiljning och lagring av koldioxid. Eftersom att det är ett temaomräde så är alla medlemsstater behöräga att skapa projektera näten.<sup>354</sup>

Det bakomliggande syftet med koldioxidtransporter i TEN-E är att transportera männskligt genererad koldioxid mellan medlemsstaterna för slutlig lagring. Sålunda rör det sig om utveckling av infrastruktur för ett nätverk som agerar reaktivt på tidigare koldioxidutsläpp för att i förlängningen minska utsläpp av klimatskadliga gaser. Detta skiljer sig från andra prioriterade korridorer och omräden som har en mer proaktiv funktion. Korridoren för havsbaserat elnät i det norra havsomrädet, till exempel, ska utveckla ett integrerat elnät för överföring av el från förnybara energikällor.<sup>355</sup> Oavsett om korridoren har ett framåt- eller bakomblickande perspektiv rör det sig om värmandet för klimatet. Frågan är vilket mål i primärrätten som koldioxidtransporterna söker nå.

I likhet med den prioriterade korridoren för olja kan det vara möjligt att motivera koldioxidtransportprojekt med anledning av försiktighetsprincipen.<sup>356</sup> Därutöver kan det vara lämpligt att luta sig mot de mer allmänna miljöpolitiska målen, så som att bevara, skydda och förbättra miljön eller att skydda männskors hälsa.<sup>357</sup>

---

<sup>351</sup> P. 4(a) Bilaga II TEN-E.

<sup>352</sup> P. 4(b) Bilaga II TEN-E.

<sup>353</sup> P. 4(c) Bilaga II TEN-E.

<sup>354</sup> P. 4.12 Bilaga I TEN-E.

<sup>355</sup> Bilaga I 1.1 TEN-E.

<sup>356</sup> Artikel 191.2 FEUF.

<sup>357</sup> Artikel 191.1 FEUF.

#### 4.3.1.5 Avslutande kommentarer

I början av kapitlet fastslogs att de prioriterade korridorerna och temaområdena i TEN-E syftar till att nå EU:s 2020-mål (Kapitel 3.2.2).<sup>358</sup> Efter en genomgång av dem går det att dra slutsatsen att olika typer av energislag avser att nå olika delar av 2020-målen. De prioriterade korridorerna för el ska, på ett generellt plan, medverka till att öka andelen förnybar energi i den slutliga energianvändningen genom att integrera förnybara energikällor i nätverket. Därutöver verkar de sammankoppla den inre marknaden för el, vilket kan bidra till Unionens sammankopplingsmål. Vidare söker de prioriterade korridorerna för el, tillsammans med det prioriterade temaområdet för koldioxidtransport, bidra till att minska utsläppen av växthusgaser.

Det prioriterade temaområdet för smarta nät förefaller på olika sätt effektivisera elanvändningen, vilket kan bidra till Unionens energieffektivitetsmål. Samtidigt tycks de prioriterade korridorerna för gas och olja tycks ha en annan funktion. Istället för att nå de kvantifierbara målen ovan försöker de bidra till försörjningstrygghet inom Unionen. Detta nödvändigt för att tillgodose andra mål i fördragen och kan visa på den typen av balansering som Giljam identifierade i den sk energitriangeln (Kapitel 3.2.1).

#### 4.3.2 Kostnads-nyttoanalys av PCI

Först kan något generellt sägas om kostnads-nyttoanalyser. De är ett analytiskt verktyg för att underlätta investeringsbeslut för att kvantifiera nyttan med ett visst projekt, och därigenom hur de bidrar till att nå målen för EU:s sammanhållningspolitik. Syftet är att möjliggöra en mer effektiv fördelning av resurser genom att kunna peka på att ett projekt medför mer nytta än dess alternativ.<sup>359</sup> Tidigare kommissionären Corina Cretu menar att essensen i kostnads-nyttoanalyser är att mäta all nytta och alla kostnader för samhället i termer av pengar. Hon menar också att en objektiv och verifierbar metod är nödvändigt för att kunna ta framgångsrika investeringsbeslut.<sup>360</sup>

---

<sup>358</sup> Skäl 7 TEN-E.

<sup>359</sup> European Commission (2015), s. 15.

<sup>360</sup> Ibid, s. 11.

Det andra allmänna kriteriet för PCI är just en sådan kostnads-nyttanalys. Det föreskriver att den potentiella nyttan med ett projekt uppväger kostnaderna för det, även på lång sikt. Avvägningen ska ta hänsyn till bedömningen av de respektive specifika kriterierna som projektet söker att bidra till.<sup>361</sup> Entso-E och Entso-G är ansvariga för att upprätta en varsin harmoniserad kostnad-nyttanalys på unionsnivå (metoden). Metoden ska användas när TYNDP tas fram.<sup>362</sup> Den faktiska bedömningen är komplex och metoden ska uppfylla flera i Bilaga V TEN-E fastställda principer.<sup>363</sup> Därutöver ska den baseras på Entso-E och Entso-G:s gemensamma scenariorapport.<sup>364</sup> I detta kapitel kommer jag därför först att presentera de huvudsakliga slutsatserna i den nuvarande scenariorapporten för 2050 (Kapitel 4.3.2.1). Därefter kommer jag att redogöra för metoderna för kostnads-nyttanalys för el (Kapitel 4.3.2.2) respektive gas (Kapitel 4.3.2.3).

#### 4.3.2.1 Scenariorapporten

Scenariorapporten från Entso-E och Entso-G syftar till att förutspå energiutbud och energiefterfrågan i TYNDP inom ramen för en energiomställning. De ska också klargöra oklarheter som är relevanta för investeringar i energinfrastruktur för el och gas.<sup>365</sup> Samtliga scenarion är utformade för att nå Unionens 2030-mål (Kapitel 5) och Parisavtalet.<sup>366</sup> Resultaten i scenariorapporten är uppdelad i fyra olika avdelningar – (1) efterfrågan,<sup>367</sup> (2) utbud,<sup>368</sup> (3) sektorskoppling<sup>369</sup> samt (4) minskning av koldioxidutsläpp i EU28 och nödvändiga åtgärder.<sup>370</sup> Nedan följer en redogörelse för rapportens slutsatser.

Entso-E och Entso-G menar att elsektorn måste vara klimatneutral 2040 för att uppnå Parisavtalets mål (Kapitel 4.3.2.1). För resterande sektorer tycks det räcka med klimatneutralitet 2050. Därutöver är innovation i nya och

---

<sup>361</sup> Artikel 4.1(b) TEN-E.

<sup>362</sup> Artikel 11.1 TEN-E.

<sup>363</sup> Artikel 11 TEN-E; Bilaga IV TEN-E; Bilaga V TEN-E.

<sup>364</sup> Artikel 11.1 TEN-E.

<sup>365</sup> Scenariorapporten, s. 6.

<sup>366</sup> Ibid, s. 4.

<sup>367</sup> Ibid, s. 18-24.

<sup>368</sup> Ibid, s. 25-32.

<sup>369</sup> Ibid, s. 33.

<sup>370</sup> Ibid, s. 34-36.



gamla tekniker nödvändiga för att (1) minska kostnaderna för förnybara energikällor, (2) öka energieffektivitet och slutanvändningsapparater, (3) stödja förnybara och dekarboniserade (decarbonised) gaser<sup>371</sup> och (4) utveckla tekniker som möjliggör negativa utsläpp.<sup>372</sup>

Entso-E och Entso-G identifierar också snabba åtgärder (quick wins) som essentiella för att minska den globala uppvärmning och belyser särskilt en övergång från kol till gas fram till 2025 skulle medföra avsevärda utsläppsminskningar. Vidare ser de användning av direkt el som en möjlighet för att optimera omvandlingsprocesser för att därigenom progressivt uppnå elektrifiering i samtliga scenarion. Därutöver kommer gas som råvara vara viktigt vid icke-energianvändning, högtempererade industriprocesser, transport eller hybriduppvärmning för att utnyttja potentialen för båda infrastrukturerna. Vidare anser Entso-E och Entso-G att investeringar i förnybar el- och gasteknik är nödvändigt för att skapa ett energisystem med låga växthusutsläpp samtidigt som utvidgning av gränsöverskridande överföring mellan olika marknader säkerställer en effektiv distribution av förnybara resurser i hela EU.<sup>373</sup>

Entso-E och Entso-G framhåller att vind- och solenergi kommer vara viktigt för Europas energisystem 2050 men att även dekarbonisering av gaser som energibärare är nödvändigt. Därigenom ökar andelen förnybara gaser, så som biometan, power-to-gas och vissa gaser för CSS, i energisystemet. Förnärvarande är metangas, vilket innehåller fossil naturgas, den viktigaste gasenergibäraren. I ett längre perspektiv bör dock alla gaser i energimixen 2050 vara förnybara gaser, så som vätgas, för att nå klimatneutralitet.<sup>374</sup>

Sektorskoppling kommer också vara av avgörande vikt för att nå klimatmålen. Det innebär att energibärare och sektorer sammankopplas. På lång sikt kommer power-to-gas eller power-to-liquid bidra till integration av el från variabla förnybara energikällor, så som vind eller solenergi, och minska utsläppen för bränslen i gas och flytande form. Detta kommer kräva omfattande

---

<sup>371</sup> I Scenariorapporten definieras de som: "Decarbonised gas is natural gas for which the carbon dioxide is removed by pre- or post-combustion carbon capture and storage (CCS) technology. Renewable gas on the other hand originates from renewable sources. For example, biomethane produced from organic material or hydrogen/synthetic methane from electrolysis (P2G).", se fotnot 4 i Scenariorapporten, s. 8.

<sup>372</sup> Scenariorapporten, s. 8; Klodioxidtransporter är ett exempel på en teknik som medför negativa utsläpp.

<sup>373</sup> Ibid, s. 8.

<sup>374</sup> Ibid, s. 8.

investeringar i infrastruktur för vind- och solkraft fram till 2050. Vissa gaskraftverk kommer dock behöva finnas när andelen variabla energikällor i energimixen ökar för att på ett flexibelt sätt möta efterfrågan på elektricitet när den är som störst.<sup>375</sup>

Avslutningsvis ser Entso-E och Entso-G att EU:s energimport kommer att förändras fram till 2050 genom ökad intern energiproduktion. Detta kommer minska beroende av energi från tredje länder. Däremot kommer det naturresurser, så som gas, fortfarande vara importberoende och samtliga scenarier ser en ökad import fram till 2030 på grund av minskad produktion av naturgas i EU.<sup>376</sup>

#### 4.3.2.2 El

Den senaste metoden för el antogs av Kommissionen hösten 2018.<sup>377</sup> Metoden innehåller flera kriterier och baseras på Entso-E:s scenarion i TYNDP. Syftet med metoden är att utvärdera projekt utifrån samhällsnytta och långsiktiga kostnader samt få en uniform tillämpning av projektutvärdering i hela Europa. Metoden ska som utgångspunkt kvantifiera all nytta och alla kostnader i termer av pengar. Samtidigt är det svårt att göra det för vissa områden. Entso-E framhåller att nätverkssäkerhet och klimatpåverkan kan vara sådana identifikatorer.<sup>378</sup> Metoden är indelad i kategorier indikatorer för nytta, restpåverkan och kostnader. Nedan följer en övergripande beskrivning av dem. För den fullständiga metoden hänvisar jag till den fullständiga rapporten.

Följande bild ger en överblick över kategorierna för projektutvärdering enligt Entso-E:s metod.<sup>379</sup>

---

<sup>375</sup> Ibid, s. 8.

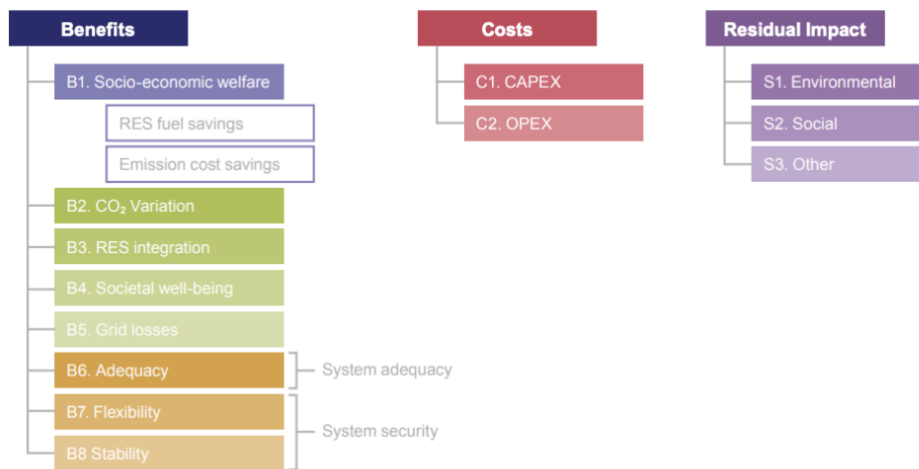
<sup>376</sup> Ibid, s. 8.

<sup>377</sup> 2nd ENTSO-E Guideline For Cost Benefit Analysis of Grid Development Projects (2018).

<sup>378</sup> Ibid, s. 14.

<sup>379</sup> Ibid, s. 25.

Figure 7: Main categories of the project assessment methodology



Ökad socioekonomisk välfärd, minskade koldioxidutsläpp och integration av förnybara energikällor som projektet medför är indikatorer för nytta i metoden. Därutöver ska variation av samhällets välbefinnande till följd av minskade koldioxidutsläpp och integration av förnybar energi och variation i nätvätkverksförluster till följd av projektet, vilket relaterar till energieffektivitet, betraktas som nytta. Avslutningsvis ska också försörjningstrygghet, i termer av att möta efterfrågan och systemflexibilitet, inkluderas. Restpåverkan syftar till klimatpåverkan, social påverkan och andra konsekvenser. Det senare ska fungera som en slasktratt för alla andra typer av konsekvenser som ett projekt medför. I metoden finns därutöver två kostnader som ska beaktas. I första hand ska investeringskostnader (CAPEX) omfattas. Det kan bland annat avse projektets kostnader för tillstånd, utrustning och installationer. I andra hand ska driftskostnader (OPEX) beaktas. Under denna kategori ska istället olika drift och underhållskostnader omfattas.<sup>380</sup>

Det är möjligt att projekt medför negativa konsekvenser i en kategori som i metoden betraktas som nytta. I så fall ska projektet i den delen anses medför negativ nytta.<sup>381</sup> Indikatorerna i metoden anses överensstämma med principerna i Bilaga IV och Bilaga V i TEN-E.<sup>382</sup> Kostnadsanalysen ska

<sup>380</sup> Ibid, s. 26.

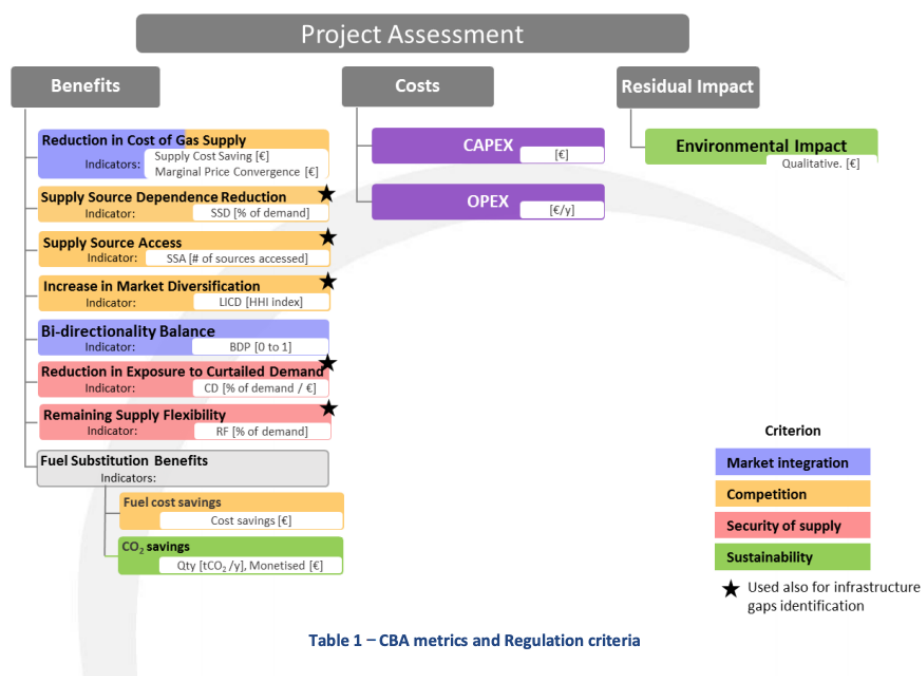
<sup>381</sup> Ibid, s. 28.

<sup>382</sup> Ibid, s. 26.

därutöver läsas tillsammans med de specifika kriterierna i artikel 4.2 TEN-E. Därför kommer analysen av dessa ske i Kapitel 4.4.

### 4.3.2.3 Gas

Den senaste metoden för gas antogs av Kommissionen 2019.<sup>383</sup> Syftet med metoden är detsamma som metoden som Entso-E tagit fram för el (Kapitel 4.3.2.2). I likhet med metoden för el blandar metoden för gas både kriterier i termer av pengar och andra kriterier som kan vara svåra att kvalificera på ett sådant sätt.<sup>384</sup> Indikatorerna i metoden för gas skiljer sig något åt från dem i metoden för el. Följande bild ger en överblick av projektutvärderingen.<sup>385</sup>



För en uttömmande redogörelse för metoden för kostnads-nyttoanalys för gasprojekt hänvisar jag till rapporten i sin helhet.<sup>386</sup> Jag avser, i likhet med metoden för el, att analysera de olika delarna i metoden i Kapitel 4.4 om de gasspecifika kriterierna.

<sup>383</sup> 2nd ENTSOE Methodology for Cost-Benefit Analysis of Gas Infrastructure Projects (2019).

<sup>384</sup> Ibid, s. 26.

<sup>385</sup> Ibid, s. 35.

<sup>386</sup> Ibid.

#### 4.3.2.4 Avslutande kommentarer

Det andra allmänna kriteriet i TEN-E medför att ett projekt som söker status som PCI måste medför större nytta än kostnader, även på lång sikt.<sup>387</sup> En central del av utvärderingen av kostnads-nyttoanalysen härrör från de specifika kriterierna i artikel 4 TEN-E. I det här kapitlet är det inte möjligt att göra en fullständig analys av kriteriet eftersom att de specifika kriterierna inte är redogjorda för ännu. Detta kommer istället ske i Kapitel 4.4. Några allmänna kommentarer är dock möjliga att göra.

Vissa menar att en fungerande kostnads-nyttoanalys skulle föranleda att det inte är nödvändigt att definiera olika urvalskriterier för PCI. Istället skulle analysen, per definition, avfärda projekt som medför större kostnader än nytta.<sup>388</sup> Genom att ha en standard där vissa klimat- och energimål måste vara uppfyllda för att PCI, oavsett vilka det är, skulle det kunna fungera som en grund för avvisande av projekt som inte bidrar till dem. I så fall skulle omfattande revideringar av TEN-E kunna ligga för handen i den nuvarande processen eftersom den nuvarande systematiken med prioriterade korridorer och temaområden samt med allmänna och specifika urvalskriterier i artikel 4 TEN-E skulle vara obsolet.

#### 4.3.3 Gränsöverskridande moment

Det tredje allmänna urvalskriteriet för PCI innebär att ett gränsöverskridande moment måste ligga för handen.<sup>389</sup> TEN-E skiljer på tre olika situationer som var för sig är tillräckliga för att uppfylla kravet i artikel 4. Projektet kan antingen (1) omfatta minst två medlemsstater genom att det direkt överskrider två eller flera medlemsstaters gränser eller (2) åtminstone överskrida gränsen mellan en medlemsstat och ett EES-land.<sup>390</sup> I det tredje fallet (3) ska projektet vara beläget på en medlemsstats territorium och ha en betydande gränsöverskridande verkan enligt en viss bedömningsstandard som fastställs i Bilaga IV TEN-E.<sup>391</sup>

I det första och andra fallet måste projektet passera en fysisk gräns, antingen mellan två medlemsstater eller mellan en medlemsstat och ett EES-

---

<sup>387</sup> Artikel 4.1(b) TEN-E.

<sup>388</sup> Schittekatte, T. m.fl. (2020), s. 5-6.

<sup>389</sup> Artikel 4.1(c) TEN-E.

<sup>390</sup> Artikel 4.1(c)(i) TEN-E; Artikel 4.1(c)(ii) TEN-E.

<sup>391</sup> Artikel 4.1(c)(ii) TEN-E.

land, medan det tredje fallet är mer komplext att avgöra. I Bilaga IV.1 TEN-E ges därför riktlinjer om hur betydande gränsöverskridande verkan ska bedömas om ett projekt är beläget på en medlemsstats territorium.<sup>392</sup>

Beroende på vilken typ av teknik som används och vilket syfte projektet ska tillgodose har villkoret om betydande gränsöverskridande verkan olika innebörd.<sup>393</sup> Det är bara el- och gasprojekt som kan tillämpa detta rekvisit för att uppnå det tredje allmänna kriteriet. Därutöver skiljer sig definitionerna åt om projektet avser överföring eller lagring av el respektive gas och smarta nät.<sup>394</sup> Betydande gränsöverskridande verkan är inte enbart avhängt till fysisk gränsöverskridning. Sålunda omfattas både externa och interna projekt av TEN-E så länge konsekvenserna av projektet har betydelse utanför de nationella gränserna.<sup>395</sup> Urvalskriteriet har betydelse för EU:s kompetens på området. TEN-E syftar bland annat att skapa en inre energimarknad och driftkompatibilitet för de prioriterade korridorerna och de prioriterade temaområdena. Om projektet skulle vara av nationell karaktär skulle sådana mål riskera att inte kunna tillgodoses. Vidare skulle det riskera att vara i strid mot subsidiaritetsprincipen, vilken ska begränsa Unionens tilldelade befogenheter och låta beslut tas så nära medborgarna som möjligt.

#### 4.4 Specifika kriterier

Faktumet att ett projekt uppfyller de tre allmänna kriterierna i artikel 4 TEN-E är inte nog för att åtnjuta status som PCI och antagning på PCI-listan. För varje energinfrastrukturkategori måste också specifika kriterier uppnås.<sup>396</sup> Dessa är målorienterade och innebär att projektet ska avsevärt bidra till ett eller flera kriterium. Som vi sett ovan (Kapitel 4.3.2) måste vissa av dessa kriterier läsas tillsammans med metoden för kostnads-nyttö analys.<sup>397</sup>

---

<sup>392</sup> Bilaga IV.1 TEN-E

<sup>393</sup> P.1 Bilaga IV TEN-E.

<sup>394</sup> Bedömningen av gränsöverskridande verkan är teknisk. För definition av rekvisitet hänvisar jag därför till Bilaga IV.1 TEN-E. För överföring av el, P. 1(a) Bilaga IV TEN-E; För lagring av el, se P. 1(b) Bilaga IV TEN-E; För överföring av gas, se P. 1(c) Bilaga IV TEN-E; För lagring av gas eller flytande/komprimerad naturgas, se P. 1(d) Bilaga IV TEN-E; För smarta nät, se P. 1(e) Bilaga IV TEN-E.

<sup>395</sup> Schittekatte, T. m.fl. (2020), s. 3.

<sup>396</sup> Artikel 4.2 TEN-E.

<sup>397</sup> Artikel 4.1(a)-(b) TEN-E.

Elprojekt ska avsevärt bidra till marknadsintegration, hållbarhet eller försörjningstrygghet.<sup>398</sup> Målen är fakultativa och bara ett av de specifika kriterierna måste vara uppfyllt.<sup>399</sup> Därutöver måste kriterierna utvärderas utifrån den senaste den senast tillgängliga TYNDP för el.<sup>400</sup> Marknadsintegration kan nås genom att bryta isoleringen av minst en medlemsstat och minska antalet flaskhalsar i energiinfrastrukturen, konkurrens och systemflexibilitet.<sup>401</sup> Målet om hållbarhet är hänförligt till att bidra till integration av förnybar energi i nätet och överföring av förnybar energiproduktion till stora förbrukningscentrum och lagringsplatser.<sup>402</sup> Försörjningstrygghet ska förstås som driftskompatibilitet, lämpliga anslutningar och säker och tillförlitlig systemdrift.<sup>403</sup>

De specifika kriterierna för elprojekt kan härledas från olika mål i EU:s primärrätt. Marknadsintegration har tydlig koppling till den inre energimarknaden,<sup>404</sup> målen för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning<sup>405</sup> och de transeuropeiska näten.<sup>406</sup> Målen om hållbarhet och försörjningstrygghet har istället en mer utpräglad energipolitisk dimension.<sup>407</sup>

Utifrån Unionens skyldighet att integrera miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF är det möjligt att argumentera för att målet om hållbarhet i större utsträckning tillgodoser målen i artikel 191.1-3 FEUF än de andra specifika kriterierna eftersom det avser integration av förnybara energikällor.<sup>408</sup> Faktumet att de tre specifika kriterierna för elprojekt är fakultativa kan således innebära att miljöskyddskraven i olika utsträckning beaktas beroende på målen som projektet avser att nå. En liknande argumentation kan ligga för handen vid gasprojekt.

Gasprojekt ska antingen bidra till marknadsintegration, försörjningstrygghet, konkurrens eller hållbarhet. I likhet med de specifika

---

<sup>398</sup> Artikel 4.2 (a) (i)-(iii) TEN-E; P. 1(a)-(d) Bilaga II TEN-E; Marknadsintegration, hållbarhet och försörjningstrygghet ska bedömas utifrån en särskild teknisk standard, se P. 2 (a) Bilaga IV TEN-E.

<sup>399</sup> Artikel 4.2 (a) TEN-E; P. 2 (a) Bilaga IV TEN-E.

<sup>400</sup> P. 2(a) Bilaga IV TEN-E.

<sup>401</sup> Artikel 4.2(a)-(i) TEN-E; En flaskhals ska förstås som begränsningar i de fysiska flödena i ett energisystem till följd av otillräcklig överföringskapacitet. Det kan bland annat vara avsaknad av infrastruktur, se Artikel 2.5 TEN-E.

<sup>402</sup> Artikel 4.2(a)(ii) TEN-E.

<sup>403</sup> Artikel 4.2(a)(iii) TEN-E.

<sup>404</sup> Artikel 194.1 FEUF.

<sup>405</sup> Artikel 174.1 FEUF.

<sup>406</sup> Artikel 170.1-2 FEUF.

<sup>407</sup> Artikel 194.1(b)-(c) FEUF.

<sup>408</sup> Artikel 191.1-3 FEUF.

kriterierna för el är dess kriterier också fakultativa och bara ett av dem måste vara uppfyllt.<sup>409</sup> Därutöver måste kriterierna utvärderas utifrån den senaste den senast tillgängliga TYNDP för gas.<sup>410</sup> Särskilt hållbarhetsmålet kan anses uppfylla miljöskyddskraven i artikel 191.1-3 FEUF eftersom det bl. a ska mätas utifrån projektets bidrag till att minska utsläppen, främja reserver av förnybar energiproduktion eller power-to-gas med beaktande av förväntade klimatförändringar.<sup>411</sup> De andra tre kriterierna kan inte sägas bidra till de miljöpolitiska målen på samma sätt utan de syftar till att tillgodose andra mål i fördragen.<sup>412</sup>

El- och gasprojekt tycks därigenom kunna tillgodose integration av miljöskyddskraven i viss utsträckning när projekten avser att bidra till hållbarhet.<sup>413</sup> På grund av dess fakultativa karaktär behöver alla projekt dock inte ta hänsyn till detta under de specifika kriterierna, vilken kan vara en brist i artikel 11 FEUF:s mening. Däremot skulle de andra kriterierna kunna betecknas som hållbar utveckling eftersom de har ekonomiska och sociala syften. I viss mån kan detta dock vara problematiskt eftersom att hållbar utveckling inte tycks medföra några juridiska skyldigheter (Kapitel 2.6.3.2).

Trots ovanstående kan den eventuella bristen i miljöskyddskraven sannolikt läkas i ett tidigare skede. El- och gasprojekt ska vara del av den senaste TYNDP för respektive energiinfrastruktorkategori. I båda metoderna ska miljökonsekvenser beaktas som en del av kostnads-nyttoanalysen (Kapitel 4.3.2.2 och Kapitel 4.3.2.3). Det innebär att alla projekt utvärderas utifrån hållbarhetskriterier redan innan de specifika kriterierna aktualiseras. Det innebär att ett projekt som inom de specifika kriterierna avser att bidra till ett annat mål är hållbarhet ändå kan anses bidra till artikel 11 FEUF även om det primära syftet är att realisera ett annat mål.

Till skillnad från el- och gasprojekt ska samtliga sex specifika kriterier för smarta nät aktualiseras för att kunna tas upp på PCI-listan.<sup>414</sup> Därigenom

---

<sup>409</sup> Artikel 4.2(b)(i-iv) TEN-E; De specifika kriterierna för gas ska bedömas utifrån bedömningsmallen i P. 3(a)-(d) Bilaga IV TEN-E.

<sup>410</sup> P.3 Bilaga IV TEN-E.

<sup>411</sup> P. 3.(d) Bilaga IV TEN-E.

<sup>412</sup> Se bl. a artikel 194.1(a)-(b).

<sup>413</sup> Artikel 11 FEUF; Artikel 191.1-3 FEUF; Artikel 4.2(a)(ii) TEN-E; Artikel 4.2(b)(iv) TEN-E.

<sup>414</sup> Artikel 4.2(c)(i)-(vi) TEN-E; Dessa kriterier ska bedömas utifrån en särskild bedömningsstandard i P. 4 Bilaga IV TEN-E.



måste varje projekt utvärderas utifrån ett obligatoriskt hållbarhetskriterium där hänsyn ges till projektets utsläpp av växthusgaser och elnätsinfrastrukturens miljöpåverkan.<sup>415</sup> Sålunda är det möjligt att argumentera för att projekt för smarta nät i större utsträckning än el- och gasprojekt tillgodoser miljöskyddskraven i artikel 191.1-3 FEUF.

I likhet med projekt för smarta nät ska oljeprojekt uppfylla tre kumulativa kriterier. De ska avsevärt bidra till försörjningstrygghet, effektiv och hållbar resursanvändning genom minskade miljörisker samt driftskompatibilitet.<sup>416</sup> Det är möjligt att effektiv och hållbar resursanvändning kan innebära integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF genom att försiktighetsprincipen och principen om förebyggande åtgärder tillämpas såväl som att naturresurserna utnyttjas varsamt och rationellt.<sup>417</sup> Ett liknande förhållningssätt går att applicera på de kumulativa specifika kriterierna för koldioxidtransportprojekt. Projekten ska avsevärt bidra till att koldioxidutsläpp undviks samtidigt som en trygg energiförsörjning bevaras samt uthålligare och säkrare koldioxidtransporter. Därutöver ska de bidra till effektiv resursanvändning genom att möjliggöra anslutning av flera källor och lagringsplatser för koldioxid samt genom att minska miljöbelastningen och miljöriskerna.<sup>418</sup>

Både olje- och koldioxidtransportprojekt ska utvärderas utifrån sin miljöpåverkan.<sup>419</sup> Syftet med bedömningen tycks dock skilja sig åt från de andra energinfrastrukturkategorierna. Medan el-, gas- och smarta nätprojekt har ett framåtblickande perspektiv, d v s att projekten ska bidra till något, tycks olje- och koldioxidtransportprojekt ha ett tillbakablickande perspektiv genom att korrigera miljöskadlig verksamhet (detta kommenterades delvis i Kapitel 4.3.1.3 och 4.3.1.4. Koldioxidtransportprojekt tycks korrigera miljöskada som uppstår oavsett det projektets egna påverkan. Oljetransportprojekt ska däremot utvärderas utifrån sin egen eventuella skada. Det gör att bedömningen, även inom den tillbakablickande gruppen, skiljer sig åt. Oavsett innebär de specifika

---

<sup>415</sup> P.4(a) Bilaga IV TEN-E.

<sup>416</sup> Artikel 4.2(d)(i)-(iii) TEN-E; Dessa kriterier ska bedömas utifrån en särskild bedömningsstandard i P. 5 Bilaga IV TEN-E.

<sup>417</sup> Artikel 191.1-2 FEUF.

<sup>418</sup> Artikel 4.2(e)(i)-(iii) TEN-E; Det finns ingen särskild bedömningsstandard för dessa projekt, se artikel 4.3 TEN-E.

<sup>419</sup> Artikel 4.2(ii) TEN-E; P. 5(c) Bilaga IV TEN-E; Artikel 4.2(e)(iii) TEN-E.

kriterierna för olje- och koldioxidprojekt att vissa miljömässiga konsekvenser ska beaktas i urvalsprocessen till PCI i artikel 4 TEN-E.

Några slutsatser kan dras om de specifika urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E. Oavsett vilken energiinfrastruktorkategori som ett projekt tillhör illustrerar kriterierna de övergripande målen i EU:s primärrätt som TEN-E ska bidra till att nå. Samtliga energiinfrastrukturer ska också beakta miljön – fast på olika sätt. För el och gas är hållbarhetskriterier fakultativa och projekt kan därigenom söka att genomföra andra mål och ändå bli godkända som PCI, särskilt med tanke på kostnads-nyttoanalysen som sker i ett tidigare skede. Smarta nät, oljetransport- och koldioxidtransportprojekt måste uppnå vissa miljökrav för att bli antagna som PCI. Dessa krav är absoluta. Bedömningen skiljer sig åt beroende på vilken energiinfrastruktorkategori som avses. Särskilt oljetransportprojekt, som i sig bidrar till negativa miljökonsekvenser, tycks accepteras om de minskar sina miljörisker till förmån för försörjningstrygghet.

#### **4.5 Den formella urvalsprocessen för PCI**

Urvalskriterierna för PCI i artikel 4 TEN-E är avgörande för om ett projekt åtnjuter status som PCI eller inte. Dessa utvärderas i två steg – först av tolv regionala grupper (en per prioriterad korridor eller en per prioriterat område) och sedan av Kommissionen.<sup>420</sup>

De regionala gruppernas sammansättning är olika beroende på vilken typ av energiinfrastruktorkategori som berörs. Vid elprojekt ska gruppen bestå av företrädare medlemsstaterna, nationella tillsynsmyndigheter, systemansvariga för överföringssystem, Kommissionen, byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Byrån) och Entso-E.<sup>421</sup> Vid gasprojekt är sammansättningen i stort densamma som vid elprojekt, med skillnaden att Entso-E ersätts med Entso-G.<sup>422</sup> I de regionala grupperna vid olje- respektive koldioxidtransportprojekt ingår företrädare för medlemsstaterna,

---

<sup>420</sup> Artikel 3.1 TEN-E; Bilaga III.1 TEN-E; Artikel 3.4 TEN-E; Artikel 16 TEN-E.

<sup>421</sup> Bilaga III.1 TEN-E; Bilaga II.1 TEN-E.

<sup>422</sup> Bilaga III.1 TEN-E; Bilaga II.2 TEN-E.

projektansvariga<sup>423</sup> som berörs av de prioriterade korridorerna för olja eller det prioriterade temaområdet för koldioxidtransport och Kommissionen.<sup>424</sup>

I varje regional grupp finns det ett beslutande organ som utgörs av de berörda medlemsstaterna i den prioriterade korridoren eller det prioriterade området och Kommissionen.<sup>425</sup> Det beslutande organet upprättar en regional förteckning över föreslagna PCI enligt en särskild ordning.<sup>426</sup> Bedömningen ska bland annat utgå från i vilken uträkning som projektet bidrar till att förverkliga de prioriterade korridorerna och områdena för energiinfrastruktur samt om de uppfyller kriterierna i artikel 4 TEN-E.<sup>427</sup>

Kommissionen har befogenhet att vartannat år anta en PCI-lista genom en delegerad akt.<sup>428</sup> PCI-listan ska baseras på den regionala förteckning som de tolv regionala grupperna upprättat.<sup>429</sup> Kommissionen ska vid utvärderingen av de regionala förteckningarna säkerställa att samtliga projekt uppfyller urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E.<sup>430</sup> Vidare ska Kommissionen se till att det råder förenlighet mellan regionerna och ta hänsyn till yttrande från byrån<sup>431</sup> och eventuella yttranden från medlemsstaterna.<sup>432</sup> Slutligen ska Kommissionen sträva efter att hålla det sammanlagda antalet PCI i PCI-listan på en hanterbar nivå.<sup>433</sup> Lagstiftaren har ansett att ca 220 PCI per PCI-lista är en hanterlig nivå.<sup>434</sup> Hittills har Kommissionen antagit fyra PCI-listor, den senaste under april 2020.<sup>435</sup>

---

<sup>423</sup> I artikel 2.6 TEN-E definieras vem som kan vara projektansvarig. Det kan vara (1) en systemansvarig för överföringssystem eller för distributionssystem eller en annan operatör eller investerare som utvecklar ett projekt av gemensamt intresse eller (2) om det finns flera systemansvariga för överföringssystem eller systemansvariga för distributionssystem eller flera andra operatörer eller investerare, eller grupper av dessa: den enhet med rättskapacitet i enlighet med gällande nationell lagstiftning som utsetts genom avtal mellan parterna och som har befogenhet att ingå rättsliga förpliktelser och ta på sig ekonomiskt ansvar på avtalsparternas vägnar.

<sup>424</sup> Bilaga III.1 TEN-E; Bilaga II.3 TEN-E; Bilaga II.4 TEN-E; Bilaga I TEN-E.

<sup>425</sup> Artikel 3.1 TEN-E.

<sup>426</sup> Bilaga III.2 TEN-E.

<sup>427</sup> Artikel 3.3 TEN-E.

<sup>428</sup> Artikel 290.1 FEUF; jmf Artikel 289.3 FEUF; Artikel 16 TEN-E.

<sup>429</sup> Artikel 3.4 TEN-E.

<sup>430</sup> Artikel 3.5(a) TEN-E.

<sup>431</sup> Artikel 3.5(b) TEN-E; Bilaga III 2.12 TEN-E; Skäl 19 TEN-E.

<sup>432</sup> Artikel 3.5(c) TEN-E; Bilaga III.2.9 TEN-E.

<sup>433</sup> Artikel 3.5(d) TEN-E.

<sup>434</sup> Skäl 23 TEN-E.

<sup>435</sup> Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 1391/2013 av den 14 oktober 2013 om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 om riktlinjer för transeuropeiska energiinfrastrukturer vad gäller unionens förteckning över projekt av gemensamt intresse (Den första PCI-listan); Kommissionens delegerade förordning (EU) 2016/89 av den 18 november 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 vad gäller unionens förteckning över projekt av gemensamt intresse (Den

Det finns flera fördelar när projekt klassificeras som ett PCI. Projekten ska åtnjuta prioriterad status vid administration i de berörda medlemsstaterna och klassificeras som projekt med allmänt intresse.<sup>436</sup> För el och gas innebär det att projektet blir en integrerad del, med högsta prioritet, i de berörda medlemsstaternas regionala investeringsplaner<sup>437</sup> och TYNDP för respektive energinfrastrukturkategori.<sup>438</sup> Därutöver kan projektet inkluderas, med samma prioritet, i andra nationella investeringsplaner om det är lämpligt.<sup>439</sup> De projektansvariga för ett PCI gynnas också av en förenklad tillståndprocess under en nationell tillståndsmyndighet,<sup>440</sup> möjlighet till kostnadsfördelning mellan olika aktörer för investeringar med gränsöverskridande verkan<sup>441</sup> och under vissa förutsättningar bli tilldelade incitament.<sup>442</sup> Beroende på vilken energinfrastrukturkategori som ett PCI tillhör kan de projektansvariga därutöver få bidrag av Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF).<sup>443</sup> Allmänheten får avslutningsvis insyn och möjlighet att medverka i tillståndprocessen.<sup>444</sup>

## 4.6 Avslutande kommentarer

Urvalsprocessen till PCI bygger på Unionens 2020-mål och nio prioriterade korridorer och tre prioriterade temaområden har identifierats i TEN-E för att

---

andra PCI-listan); Kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/540 av den 23 november 2017 om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 vad gäller unionens förteckning över projekt av gemensamt intresse (Den tredje PCI-listan); Kommissionens delegerade förordning (EU) 2020/389 av den 31 oktober 2019 om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 347/2013 vad gäller unionens förteckning över projekt av gemensamt intresse (Den fjärde PCI-listan).

<sup>436</sup> Skäl 28 TEN-E.

<sup>437</sup> Artikel 3.6 TEN-E; Nuvarande artikel 34 i förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el; Artikel 12 förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (Text av betydelse för EES).

<sup>438</sup> Artikel 3.6 TEN-E; Artikel 22 Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG; Artikel 22 Europaparlamentets och Rådets Direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG.

<sup>439</sup> Artikel 3.6 TEN-E.

<sup>440</sup> Artikel 8 TEN-E.

<sup>441</sup> Artikel 12.4 TEN-E.

<sup>442</sup> Artikel 13 TEN-E.

<sup>443</sup> Artikel 14 TEN-E; Artikel 4.3 förordning (EU) nr 1316/2013 av den 11 december 2013 om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa.

<sup>444</sup> Artikel 9 TEN-E.

nå dem. Därutöver ska PCI bidra till att nå målen för de transeuropeiska energinätverken.

Projekt antas som PCI utifrån allmänna och specifika kriterier. De ska vara nödvändiga för minst en av korridorerna eller temaområdena, medföra större nytta än kostnader och uppfylla ett gränsöverskridande moment. Medan kostnads-nyttoanalysen syftar att kvantifiera projektets möjliga konsekvenser i termer av pengar ska det gränsöverskridande momentet säkerställa unionens befogenhet gentemot subsidiaritetsprincipen. El- och gasprojekt är därutöver särreglerade och ska ingå i dess senast antagna TYNDP.

De specifika energilagsspecifika kriterierna syftar till att säkerställa att målen i primärrätten uppnås och i vissa fall är de fakultativa medan i andra fall är de kumulativa. Oavsett måste alla projekt, i olika utsträckning, utvärderas utifrån miljöhänsende.

Urvalsprocessen till PCI sker i två steg. I första hand utvärderas projekt av tolv regionala grupper vilket resulterar i tolv regionala listor över PCI. Därefter ska Kommissionen analysera dessa utifrån särskilda kriterier. Projekt får status som PCI om de finns upptagna på PCI-listan som antas av Kommissionen genom en delegerad akt.

## 5 Den gröna given och TEN-E

### 5.1 Den gröna given – en överblick

När Ursula von der Leyen tillträdde som Kommissionens ordförande gjorde hon det med sex överordnade politiska prioriteringar för perioden 2019-2024. En av dem var en europeisk grön giv, som sedan kom att bli en färdplan för en hållbar miljö och en ny tillväxtstrategi för Europa.<sup>445</sup> Syftet med den gröna given är att möta hotet med klimatförändringar och miljöförstöring. Det ska ske genom att (1) ställa om till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi utan nettoutsläpp av växthusgaser 2050, (2) där ekonomisk tillväxt har frikopplas från resursförbrukning och (3) inga människor eller platser lämnas utanför.<sup>446</sup> Den gröna given ska därför inte tolkas som att miljön ska stå i det första rummet till vilket pris som helst. Istället framhåller Kommissionen att ekonomiska och sociala hänseenden också ska bidra till att möta klimatutmaningarna.

Den gröna given är ett exempel på ett meddelande som har icke bindande normgivning.<sup>447</sup> Sålunda är varken Kommissionen, medlemsstaterna, Europaparlamentet eller rådet rättsligt bundna av dess innehåll. Däremot bör meddelandet ses i ljuset av Kommissionens initiativrätt i det ordinarie lagstiftningsförfarandet.<sup>448</sup> Därför ger den gröna given en fingervisning om hur EU ska göra en klimatomställning och med vilka medel det ska genomföras.

Den gröna given innehåller nya åtgärder såväl som förslag till revidering av redan existerande lagstiftningsakter.<sup>449</sup> Revideringen av TEN-E är ett exempel på det senare eftersom Kommissionen anser att omställningen till klimatneutralitet 2050 förutsätter smart infrastruktur.<sup>450</sup>

Kommissionens satsningar spänner över flera olika sektorer som tillsammans ska bidra till att nå den gröna givens mål. Meddelandet tar initiativ till instiftande av en klimatlag,<sup>451</sup> ren och trygg energiförsörjning till ett rimligt

---

<sup>445</sup> COM (2019) 640 Final.

<sup>446</sup> Ibid, s. 2.

<sup>447</sup> Artikel 288 FEUF.

<sup>448</sup> Artikel 294 FEUF.

<sup>449</sup> COM (2019) 640 Final, s. 4

<sup>450</sup> Ibid, s. 6.

<sup>451</sup> Ibid, s. 4-5.

pris<sup>452</sup> och initiativ för att industrin ska verka för en ren och cirkulär ekonomi.<sup>453</sup> Därutöver vill Kommissionen inleda en energi- och resurseffektiv renoveringsvåg av offentliga och privata byggnader,<sup>454</sup> satsa på hållbar och smart mobilitet inom transportsektorn<sup>455</sup> samt ett rättvist, hälsosamt och miljövänligt livsmedelssystem inom jordbrukssektorn.<sup>456</sup> Vidare tar den gröna given initiativ till bevarande och återställande av ekosystem och biologisk mångfald<sup>457</sup> samt presenterar en nollutsläppsvision för en giftfri miljö.<sup>458</sup> Avslutningsvis vill Kommissionen upprätta en klimatpakt för att inkludera allmänheten och intressenter i arbetet för att nå den gröna givens mål.<sup>459</sup>

För att genomföra den gröna given krävs finansiering från både offentlig- och privat sektor. Kommissionen vill därför inrätta en investeringsplan för ett hållbart Europa.<sup>460</sup> Däri inkluderas en mekanism för rättvis omställning (JTM) och en rättvis omställningsfond (JTF) för att säkerställa att hela Europa kan delta i omställningen. Olika regioner startar sin omställning från olika positioner (Kapitel 3.3 om sammanhållningspolitik) och JTM syftar till att hjälpa regioner och sektorer som är beroende av fossila bränslen och koldioxidintensiva processer.<sup>461</sup> Kommissionen projicerar att de kan allokera minst 1000 miljarder euro i investeringar fram till 2030 för hela omställningen, varav 100 miljarder kommer från JTM. Av de 7,5 miljarder euro från JTF. Finansieringen från JTM och JTF är öronmärkta för utsatta regioner.<sup>462</sup>

När världen drabbades av Covid-19 utvidgades den gröna givens roll. NextGenEU är en finansieringsmekanism som syftar till att stimulera EU:s ekonomi och säkerställa återhämtningen i Europa. Kommissionen anslår, inom ramen för en omarbetad MFF och genom lån på finansmarknaderna, en återhämtningsplan om 185 miljarder euro.<sup>463</sup> Kommissionen anser att det är avgörande att NextGenerationEU utnyttjar potentialen i den gröna given för att

---

<sup>452</sup> Ibid, s. 6.

<sup>453</sup> Ibid, s. 7-9.

<sup>454</sup> Ibid, s. 9-10.

<sup>455</sup> Ibid, s. 10-

<sup>456</sup> Ibid, s. 11-12.

<sup>457</sup> Ibid, s. 13-14.

<sup>458</sup> Ibid, s. 14-15.

<sup>459</sup> Ibid, s. 22-23.

<sup>460</sup> Ibid, s. 15.

<sup>461</sup> Ibid, s. 16.

<sup>462</sup> COM(2020) 21 Final, s. 17-20.

<sup>463</sup> COM(2020) 456 final, s. 2; COM(2020) 456 final, s. 4.

skapa en konkurrenskraftig hållbarhet inom EU. De ser därutöver den gröna given som en motor för att skapa nya arbetstillfällen.<sup>464</sup> Sålunda är den gröna given inte bara relevant för att uppnå målet om netto noll 2050 utan också för att återstarta de europeiska ekonomin efter pandemin.

Sedan den gröna given presenterades i december 2019 har meddelandet präglat Kommissionens arbetsprogram för 2020, såväl som det på grund av Covid-19 reviderade arbetsprogrammet.<sup>465</sup> Flera av de initiativ som presenterades i den gröna given har idag sjösatts. Något särskilt om klimatlagen bör dock sägas.

## 5.2 Klimatlagen

Arbetet med att skapa en klimatlag har nått långt. Kommissionen har tagit initiativ till att Europaparlamentet och rådet ska skapa en förordning om inrättande för en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Kommissionens förslag). Kommissionens förslag har rättslig grund i artikel 192.1 FEUF och Europaparlamentet och rådet ska lagstifta i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.<sup>466</sup>

Två av de centrala områdena i Kommissionens förslag är ett bindande klimatmål om netto noll utsläpp och upptagning av växthusgaser 2050 och en framtida översyn av de nuvarande 2030-målen.<sup>467</sup> Enligt Kommissionen ska de ökade klimatambitioner bidra till att EU når FN:s mål för hållbar utveckling samt att på ett rättvist och kostnadseffektivt sätt når temperaturmålen som fastställts i Parisavtalet.<sup>468</sup> Som vi sett tidigare avtalade parterna, däribland EU, om att hålla ökningen i den globala medeltemperaturen långt under 2 °C över förindustriell nivå samt göra ansträngningar för att begränsa temperaturökningen till 1,5 °C över förindustriell nivå.<sup>469</sup>

Till skillnad från 2050-målet är översynen av 2030-målen fortfarande öppen för framtiden. EU har sedan tidigare upprättat ett ambitiöst regelverk för att minska klimatutsläppen fram till och med 2030.<sup>470</sup> I ER:s slutsatser från den

---

<sup>464</sup> COM(2020) 456 final, s. 6-7.

<sup>465</sup> COM(2020) 37 final; COM(2020) 440 final.

<sup>466</sup> COM(2020) 80 final, s. 4.

<sup>467</sup> Artikel 2.1 Ibid; Artikel 2.3 Ibid.

<sup>468</sup> Skäl 3 COM(2020) 80 final.

<sup>469</sup> Artikel 2.1 Parisavtalet.

<sup>470</sup> Skäl 7 COM(2020) 80 final.



23-24 oktober 2014 antogs ett bindande mål om intern minskning av växthusgasutsläpp med 40% jämfört med 1990 nivåer.<sup>471</sup>

I den gröna given framhöll Kommissionen att de innan sommaren 2020 ska presentera en konsekvensanalys som möjliggör utsläppsminskningar på minst 50%, men upp till 55%, jämfört med 1990 års nivåer.<sup>472</sup> Kommissionen har därefter reviderat målsättningen till att avse minst 55%.<sup>473</sup> Europaparlamentet har i kontrast till Kommissionens en mer omfattande målsättning och föreslår en målsättning om 60% jämfört med 1990 års nivå. Samtidigt föreslår de nya 2040-mål, ett oberoende vetenskapligt organ som ska övervaka processen fram till 2050 och ett förbud direkta och indirekta subventioner av fossila bränslen senast 2025.<sup>474</sup> Rådets ståndpunkt i frågan är ännu inte känd.

I ER slutsatserna från December 2020 ställde de sig bakom ett bindande EU-mål om minst 55% av växthusutsläppen jämfört med 1990 års nivåer och uppmanar Europaparlamentet och rådet att detta ska återspeglas i den europeiska klimatlagen.<sup>475</sup> Sålunda ställer sig ER bakom Kommissionens förslag. Hur Europaparlamentet och rådet kommer förhålla sig detta är ännu oklart, men sannolikt är mål om minst 55% är att vänta.

### 5.3 Den gröna given och artikel 4 TEN-E

I den gröna given informerade Kommissionen om att de avsåg att revidera TEN-E för att nå klimatneutralitet 2050.<sup>476</sup> Som vi sett tidigare så innebär det inte bara striktare miljöambitioner ska implementeras utan även sociala och ekonomiska hänsyn måste tas (Kapitel 5.1).<sup>477</sup> Genom antagande av Klimatlagen förväntas dessa nya bindande klimatmål för 2030<sup>478</sup> och 2050 (Kapitel 5.2) fastställas.

---

<sup>471</sup> Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 23 och 24 oktober 2014, p. 2.

<sup>472</sup> COM (2019) 640 Final, s. 4; Skäl 17 COM(2020) 80 final; Artikel 2.3 COM(2020) 80 final.

<sup>473</sup> COM(2020) 563 final, s. 1.

<sup>474</sup> Erbach (2020) s. 1.

<sup>475</sup> Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 23 och 24 oktober 2014, p. 12.

<sup>476</sup> COM (2019) 640 Final, s. 6.

<sup>477</sup> Ibid, s. 2.

<sup>478</sup> 2030-målen är inte antagna ännu, se diskussion i Kapitel 5.2.

Utgångspunkten måste vara att den reviderade TEN-E ska uppnå målen för de transeuropeiska energinäten (Kapitel 3.1), den inre energimarknaden (Kapitel 3.2) och ekonomisk, social och territoriell sammanhållning (Kapitel 3.3). Därutöver tycks det vara Kommissionens vilja att också målet om klimatneutralitet 2050 ska uppnås genom TEN-E. Sålunda bör de tidigare 2020-målen ersättas genom mer ambitiösa 2030- och 2050-mål.

Flera olika typer av revideringar kan ligga för handen för att tillgodose målen ovan. Jag vill argumentera för ett nytt obligatoriskt krav om att alla PCI måste bidra till klimatneutralitet kan tillfredsställa det behovet.<sup>479</sup> Rent lagtekniskt kan detta ske på åtminstone två olika sätt i artikel 4 TEN-E.

### 5.3.1 Prioriterade korridorer och temaområden

Det första allmänna kriteriet för att klassificera ett projekt som PCI i 2013 års TEN-E är att det är nödvändigt för minst en av de prioriterade korridorerna eller områdena för energiinfrastruktur.<sup>480</sup> Ett krav på att PCI ska uppfylla den gröna givens mål kan först och främst tillgodoses här. Detta får två åtminstone konsekvenser.

I första hand faller vissa gamla prioriteringar utanför TEN-E:s tillämpningsområde. Det innebär att de prioriteringarna som var tillräckliga för att tillgodose 2020-målen men inte 2030- och 2050-målen saknar möjlighet att åtnjuta fördelarna med att klassificeras som ett PCI. Schittekatte, T., m. fl., menar att den prioriterade korridoren för olja kan exkluderas i detta avseende.<sup>481</sup> Kommissionen menar därtill att vissa naturgasprojekt också kan exkluderas av samma skäl.<sup>482</sup> Detta skulle kunna innebära problem för målet om försörjningstrygghet till förmån för ökade miljöambitioner.<sup>483</sup>

I det här fallet tycks det dock inte vara så. Kommissionen anser att naturgasnätverket är tillräckligt sammankopplat för att uppnå försörjningstrygghet idag.<sup>484</sup> Samtidigt förutspås efterfrågan på olja minska på grund av den gröna givnen.<sup>485</sup> Sålunda går det att argumentera för att revideringen

---

<sup>479</sup> Schittekatte, Tim, m. fl., (2020), s. 3-4.

<sup>480</sup> Artikel 4.1.(a) TEN-E.

<sup>481</sup> Schittekatte, Tim, m. fl., (2020) s. 5.

<sup>482</sup> COM(2020) 824 final. För olja, se s. 3, 11 och 15; För gas, se s. 14.

<sup>483</sup> Artikel 194.1(b) FEUF; Artikel 174 FUEF.

<sup>484</sup> COM(2020) 824 final, s. 14

<sup>485</sup> COM(2020) 824 final, s. 15

i detta avseende inte minskar försörjningstryggheten. Istället har målet redan nåtts eller saknar relevans för fossila energislag. TEN-E:s insatser kan därför prioritera andra energiinfrastrukturkategorier. En sådan är elektricitet som måste nå klimatneutralitet redan 2040 (Kapitel 4.3.2.1). Med ett utvecklat elnätverk, genom TEN-E:s försorg, kan försörjningstrygghet nås utan att olja och naturgas prioriteras samtidigt som målet om klimatneutralitet 2050 tillfredsställs.

I andra hand innebär en revidering av de prioriterade korridorerna och områdena att de kvarvarande prioriteringarna *per definition* uppfyller den gröna givens krav. Det innebär att såväl gamla energiinfrastrukturkategorier kan behållas såväl som att nya kan inkorporeras. Kommissionen framhöll i den gröna given att TEN-E bör främja innovativ teknik och infrastruktur, bl. a genom smarta elnät, vätgasnät, energilagring samt avskiljning, lagring och användning av koldioxid, och genom att möjliggöra integration av olika sektorer.<sup>486</sup> Oavsett vilka energislag och tekniker som anses vara tillräckliga för att nå målet om klimatneutralitet 2050 så måste de inkluderas i de övergripande prioriteringarna i Bilaga I TEN-E genom energiinfrastrukturkategorierna i Bilaga II TEN-E eftersom att de sätter ramen för förordningens tillämpningsområde.

Konsekvensen av att revidera de prioriterade korridorerna och temaområdena utifrån 2030- och 2050-målen innebär att den nuvarande systematiken i TEN-E behålls samtidigt den gröna givens nya krav upprätthålls. Lagstiftarna måste dock göra ett omfattande analysarbete för att formulera de prioriterade korridorerna och områdena på ett tillräckligt flexibelt sätt så att lock-in effekter undviks.

### 5.3.2 Kostnads-nyttoanalys

Det andra allmänna kriteriet föreskriver att den potentiella nyttan med projekt uppväger kostnaderna för det.<sup>487</sup> Detta innebär att alla relevanta fakta, i termer av nytta och kostnader, för handen ska vägas mot varandra. För el och gasprojekt ska det göras enligt en särskild ordning (Kapitel 4.3.2). De projekt som efter en sammanvägning medför nytta uppfyller kravet medan projekt som inte gör det exkluderas per automatik. von der Fehr menar att en korrekt utförd metod

---

<sup>486</sup> COM(2019) 640 final s. 6-7; Se också COM(2020) 301 final och COM(2020) 299 final.

<sup>487</sup> Artikel 4.1.(b) TEN-E.

innebär att de andra urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E för PCI är överflödiga.<sup>488</sup> Genom att formulera riktlinjer och principer för kostnads-nyttoanalysen, likt de i Bilaga V till TEN-E, på ett sätt som tvingar projekt att uppfylla den gröna givens målsättningar kommer de nya 2030- och 2050-målen därför säkerställas i den reviderade TEN-E.

Till skillnad från en revidering av den prioriterade korridorerna och temaområdena kommer ett ensamt kostnads-nyttokriterium föranleda en annorlunda systematik i den reviderade TEN-E. Flera fördelar kan dock nås. Det är inte nödvändigt att låsa in olika typer av energislag och tekniker, vilket nuvarande Bilaga I och II TEN-E föreskriver. Sålunda skulle TEN-E vara mer flexibel och kunna acceptera alla projekt som kan tillgodose förordningens och i förlängningen de transeuropeiska energinätens- och Unionens mål.

Vätgasteknikens vara eller icke vara inom TEN-E:s tillämpningsområde kan illustrera detta. I 2013 års TEN-E finns det fyra prioriterade korridorer för gas.<sup>489</sup> Dessa anses bidra till unionens 2020-mål och främja diversifiering och tryggad gasförsörjning.<sup>490</sup> Gas definieras i Bilaga II TEN-E som antingen som naturgas eller biogas.<sup>491</sup> Vätgas omfattas inte av någon av dessa definitioner, vilket innebär att energislaget inte kan bidra till korridorernas mål – även om det i teorin skulle vara möjligt – och vätgasprojekt kan aldrig klassificeras som ett PCI. Samtidigt framhåller Kommissionen att vätgas är en nödvändig del av den europeiska energimixen för att nå klimatneutralitet 2050.<sup>492</sup> Genom att låta en ensam metod styra urvalsprocessen av PCI behöver inte TEN-E avgränsa sitt tillämpningsområde för att nå sina mål – istället tar metoden hänsyn till alla möjliga åtgärder som kan ligga för handen.

En flexibel och framtidssäkrad TEN-E kan vara eftersträvansvärd. Däremot riskerar de projektansvarigas förutsägbarhet att minska och beslutsinstansernas administrativa börda att öka. Om de prioriterade korridorerna och temaområdena formuleras på ett tillräckligt sofistikerat sätt skulle samma ändamål kunna nås utan dessa negativa konsekvenser. I så fall

---

<sup>488</sup> Von der Fehr, N.-H. (2020); Detta är något som Schittekatte, Tim, m. fl., också ser som teoretiskt möjligt men att om den vissa implementeringsproblem och hög administrativ börda gör att urvalskriterierna till PCI bör behållas, se Schittekatte, Tim, m. fl., (2020), s. 4 och 6-10.

<sup>489</sup> P. 2.5-8 Bilaga I TEN-E.

<sup>490</sup> Skäl 7 TEN-E; Skäl 20 TEN-E; P. 2.6 Bilaga I TEN-E.

<sup>491</sup> P. 2.(a) Bilaga II TEN-E.

<sup>492</sup> COM(2020) 301 final, s. 1.

skulle en sådan revidering vara mer eftersträvansvärd än en ensam kostnadsnyttanalyt som urvalskriterium till PCI.

Oavsett om lagstiftaren väljer att revidera TEN-E:s prioriterade korridorer och temaområden eller låter en kostnadsnyttanalyt vara det enda urvalskriteriet till PCI är syftet detsamma. Jag kommer därför i Kapitel 5.4 undersöka om ett obligatoriskt krav på att alla PCI måste bidra till den gröna givens målsättningar kan vara integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF:s mening.

## 5.4 Revision av TEN-E och artikel 11 FEUF

I kapitel 5.3 har jag dragit slutsatsen att den nya TEN-E kan revideras på åtminstone två sätt som tillgodoser ett obligatoriskt krav om att alla PCI måste bidra till den gröna givens mål. Frågan är om detta kan betecknas som integration av miljöskyddskraven enligt artikel 11 FEUF?

Artikel 11 FEUF skapar en skyldighet för Unionen att integrera miljöskyddskraven i utformningen och genomförandet av sin politik och verksamhet, särskilt i syfte att främja hållbar utveckling.<sup>493</sup> I Kapitel 2.6.2 fastslog jag att det åtminstone skapar en skyldighet för Kommissionen, Europaparlamentet och rådet. I Kapitel 2.6.3 identifierade jag att unionens åtgärder omfattas av skyldigheten, varför revideringen av TEN-E blir föremål för den skyldigheten. Sålunda måste lagstiftarna ta hänsyn till artikel 11 FEUF i den förestående revideringsprocessen.

I Kapitel 2.6.3 konstaterade jag att miljöskyddskraven innebär Unionens miljöpolitiska mål i artikel 191.1-3 FEUF och målet om hållbar utveckling. Dessa mål ska därför med samma normhierarkiska status balanseras mot de sektorsspecifika mål som TEN-E. Knäckfrågan är således om ett obligatoriskt krav på att varje PCI måste uppfylla EU:s 2030- och 2050-mål skulle innebära att Unionens miljöpolitiska mål uppnås och, i förekommande fall, om de balanseras på tillbörligt sätt gentemot TEN-E:s andra mål.

Det bindande 2050-målet föreskriver att Unionen ska vara klimatneutral 2050.<sup>494</sup> Det förslagna 2030-målet föreskriver sannolikt minskade

---

<sup>493</sup> Artikel 11 FEUF.

<sup>494</sup> Artikel 2.1 COM(2020) 80 final; COM (2019) 640 final, s. 2.

växthusutsläpp med 55% jämfört med 1990-års nivåer.<sup>495</sup> Det innebär vid första anblick högre miljöambitioner i artikel 191.1-3 FEUF:s mening. Syftet med den gröna given är att åtgärda klimat- och miljörelaterade utmaningar och därmed uppnå målen i Parisavtalet.<sup>496</sup> Det måste åtminstone innebära att målen för Unionens miljöpolitik uppnås.<sup>497</sup> Samtidigt är 2030- och 2050-målen en del av EU:s övergripande tillväxtstrategi där både samhälliga och ekonomiska hänsyn tas.<sup>498</sup> De övergripande syftet med 2030- och 2050-målen kan därför illustrera de tre delarna av hållbar utveckling som beskrivits tidigare (Kapitel 2.6.3.2). Därmed tycks målen, i sig själva, ha en inneboende balansering mellan målen som de transeuropeiska energinäten ska nå.<sup>499</sup> Ett obligatoriskt krav om att varje PCI bidrar till den gröna given genom 2030- och 2050-målen kan därför anses vara miljöintegration i artikel 11 FEUF:s mening. Därutöver verkar det inte hindra balanseringen mellan de andra mål som de transeuropeiska näten ska nå. Det skulle snarare, i något fall, kunna innebära att miljöintegrationen ges större prioritet än de andra målen.

Om ett sådant krav inkluderas i den reviderade TEN-E är det svårt att tänka sig att lagstiftaren gjort en uppenbart oriktig bedömning beträffande målen, principerna och kriterierna i artikel 191.1-3 FEUF.<sup>500</sup> Därigenom tycks det osannolikt att lagstiftarna skulle gå utöver sitt utrymme för skönsmässig bedömning.

Med anledning av ovanstående drar jag följande slutsatser. TEN-E kan revideras genom att införa ett obligatoriskt krav om att varje PCI ska bidra till den gröna given mål utan att det hindrar andra primärrättsliga mål. Därutöver är ett sådant krav att betrakta som integration av miljöskyddskraven enligt artikel 11 FEUF.

---

<sup>495</sup> Europeiska rådets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 10 och 11 december 2020, p. 12.

<sup>496</sup> COM (2019) 640 final, s. 2; Artikel 2.1 Parisavtalet.

<sup>497</sup> Artikel 191.1-3 FEUF.

<sup>498</sup> COM (2019) 640 final, s. 2.

<sup>499</sup> Artikel 170 FEUF; Artikel 174 FEUF; Artikel 26 FEUF; Artikel 194 FEUF.

<sup>500</sup> C-284/95, Safety Hi-Tech Srl mot S. & t. Srl, ECLI:EU:C:1998:352, p. 37.

## 6 Slutsatser

För att besvara uppsatsens första frågeställning har jag redogjort för vilka urvalskriterier, samt vilka bakomliggande syften, som projekt antas som PCI enligt 2013 års TEN-E. Frågan har primärt besvarats i Kapitel 3 och 4.

Urvalsprocessen till PCI sker i flera steg genom att projektet uppfyller både allmänna och specifika kriterier. Först måste ett projekt vara nödvändigt för minst en av de prioriterade korridorerna eller temaområdena. Dessa framgår av Bilaga I TEN-E och de ska genomföras med någon av de uppräknade energiinfrastrukturkategorierna i Bilaga II TEN-E. Därutöver måste projektet, efter en kostnads-nyttoanalys, medföra mer potentiell nytta än kostnader, även på lång sikt. Bedömningen är omfattande och teknisk. El- och gasprojekt utvärderas genom en metod som utgår från olika scenarion i den senast tillgängliga TYNDP som Entso-E och Entso-G tagit fram. Vidare måste ett gränsöverskridande moment uppfyllas. På ett generellt plan är det möjligt att konstatera att projektet antingen ska passera en fysisk gräns eller medföra betydande gränsöverskridande verkan. Medan det tidigare är relativt enkelt att avgöra är det senare en mer komplex övning där bedömningen skiljer sig åt beroende på vilken energiinfrastrukturkategori projektet tillhör. Avslutningsvis måste projektet uppfylla vissa energislagsspecifika kriterier. Dessa skiljer sig åt beroende på vilken energiinfrastrukturkategori projektet tillhör. I vissa fall är målen fakultativa, som för el, medan i andra fall är de kumulativa, som för smarta nät.

Utifrån dessa kriterier utvärderar först de tolv regionala grupperna potentiella projekt och deras arbete resulterar i regionala förteckningar av PCI. Därefter utvärderar Kommissionen de regionala förteckningarna och fastställer en PCI-lista. Om den PCI-listan antas genom en delegerad akt åtnjuter projektet upptagna i den status som PCI.

Projekt antas som PCI med flera bakomliggande syften som går att härleda till EU:s primärrätt. Enligt artikel 3.3 FEU ska EU upprätta en inre marknad med en hög miljöskyddsnivå som främjar ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. De transeuropeiska energinäten (artikel 170 FEUF) ska därigenom upprätta och utveckla energinät inom energisektorena och därmed medverka till målen för den inre energimarknaden (artikel 26

FEUF/artikel 194 FEUF) och målen för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning (174 FEUF). Dessa mål skapar det rättsliga ramverk i vilket urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E verkar inom.

Projekt antas också som PCI för att nå vissa sekundärrättsliga mål. Särskilt Unionens 2020-mål är relevanta för att minska växthusutsläpp, öka andelen förnybar energi i energimixen, öka energieffektiviteten och öka elnätens sammankopplingsgrad. De prioriterade korridorerna och temaområdena i 2013 års TEN-E ska realisera 2020-målen genom att anta PCI.

För att besvara uppsatsens andra frågeställning har jag analyserat hur urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E bör revideras för att uppnå Kommissionens gröna giv och om en sådan förändring kan betraktas som integration av miljöskyddskraven inom ramen för artikel 11 FEUF. I första hand har jag redogjort för potentiella revideringar av urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E. I andra hand har jag utvärderat dem utifrån artikel 11 FEUF. Frågeställningen har primärt besvarats i Kapitel 2 och 5.

Genom den gröna given tog Kommissionen initiativ till ökade 2030- och 2050-mål. Dessa ersätter de 2020-mål som 2013 års TEN-E skulle nå. Sålunda medför den gröna given en förändring i de sekundärrättsliga mål som TEN-E tillfredsställa - inte de primärrättsliga. Jag har visat att en möjlig revidering av urvalskriterierna i artikel 4 TEN-E är införa ett obligatoriskt krav om att varje PCI ska bidra till EU:s 2030- och 2050 mål. Detta kan åtminstone ske genom en revidering av de prioriterade korridorerna och temaområdena eller genom att låta en kostnads-nyttoanalys vara det enda urvalskriteriet till PCI. Oavsett vilken lösning lagstiftaren väljer kommer alla projekt som antas som PCI *per definition* vara kompatibla med den gröna given.

Frågan är om ett sådant obligatoriskt krav innebär integration av miljöskyddskraven i artikel 11 FEUF:s mening. Utgångspunkten i artikel 11 FEUF är integration av artikel 191.1-3 FEUF och målet om hållbar utveckling. Genom att låta 2030- och 2050-målet vara obligatoriska krav vid antagande av PCI är det möjligt att argumentera för Unionens miljöpolitiska mål uppnås. Eftersom att Kommissionen, i den gröna given, framhåller att ökade miljöambitioner inte ska vara fränkopplade andra ekonomiska och sociala mål behöver inte det obligatoriska kravet i den reviderade TEN-E innebära att Unionens primärrättsliga mål balanseras på ett olämpligt sätt. Istället kan det



illustrera en hållbar utveckling som skapar nödvändiga förutsättningar för en klimatneutral framtid. Jag drar därför slutsatsen att ett obligatoriskt krav om att PCI ska bidra till den gröna givens mål innebär miljöintegration i artikel 11 FEUF:s mening.

## Käll- och litteraturförteckning

### KÄLLOR

#### *Tryckta källor*

#### Offentligt tryck

#### *Europeiska unionen*

##### Europaparlamentet

Europaparlamentet, 'Europaparlamentets faktablad om Energipolitiken: Allmänna principer', 11/2020. Tillgängligt på: <[www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sv/FTU\\_2.4.7.pdf](http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sv/FTU_2.4.7.pdf)> (Besökt 2021-01-06).

Erbach, Gregor, European Parliamentary Research Service, '*Briefing EU legislation in progress - European Climate law*', December 2020. Tillgängligt på: <[europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649385/EPRS\\_BRI\(2020\)649385\\_EN.pdf](http://europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649385/EPRS_BRI(2020)649385_EN.pdf)> (Besökt 2021-01-06).

##### Europeiska rådet

Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Göteborg den 15 och 16 juni 2001. Tillgängligt på: <[www.consilium.europa.eu/media/20982/00200-r1s1.pdf](http://www.consilium.europa.eu/media/20982/00200-r1s1.pdf)> (Besökt 2021-01-06).

Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 15 och 16 juni 2006. Tillgängligt på: <[www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms\\_Data/docs/pressData/sv/ec/90117.pdf](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/sv/ec/90117.pdf)> (Besökt 2021-01-06).

Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 8 och 9 mars 2007. Tillgängligt på: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7224-2007-INIT/sv/pdf>> (Besökt 2021-01-06).

Europeiska rådets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 25 och 26 mars 2010. Tillgängligt på: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2010-INIT/sv/pdf>> (Besökt 2021-01-06).

Europeiska rådets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 23 och 24 oktober 2014. Tillgängligt på: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-169-2014-INIT/sv/pdf>> (Besökt 2021-01-06).

Europeiska rådets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 17 till 21 juli 2020. Tillgängligt på: <<https://www.consilium.europa.eu/media/45129/210720-euco-final-conclusions-sv.pdf>> (Besökt 2021-01-06).

Europeiska rådets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel den 10 och 11 december 2020. Tillgängligt på: <<https://www.consilium.europa.eu/media/47342/1011-12-20-euco-conclusions-sv.pdf>> (Besökt 2021-01-06).

##### Europeiska unionens råd

Declaration of the Council of the European Communities and of the representatives of the Governments of the Member states meeting in the

Council of 22 November 1973 on the programme of action of the European Communities on the environment, OJEC No. C112/01 20.12.73. Tillgänglig på: <<https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/f54da63e-be4d-4664-a8ea-aa678e640b51/language-en>> (Besökt 2021-01-06).

#### Kommissionen

Meddelande från Kommissionen, 'Hållbar utveckling i Europa för en bättre värld: En strategi för hållbar utveckling i Europeiska unionen' (Kommissionens förslag till Europeiska rådet i Göteborg), KOM(2001) 0264 slutlig.

Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet - Utkast till förklaring om riktlinjer för en hållbar utveckling, COM (2005) 218 final.

Kommissionen, Europa 2020 - En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, KOM(2010) 2020 slutlig.

Förslag till rådets förordning om utövandet av rätten att vidta kollektiva åtgärder i samband med etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, COM(2012) 130.

Förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten, COM(2013) 0534 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska Investeringsbanken, En ramstrategi för en motståndskraftig energiunion med en framåtblickande klimatpolitik, COM(2015) 80 final.

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, COM (2016) 128 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'Nästa steg för en hållbar europeisk framtid EU-åtgärder för hållbarhet', COM(2016) 0739 final.

Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee, The Committee of the Regions and The European Investment Bank, 'Clean Energy For All Europeans', COM(2016) 860 final.

Kommissionens meddelande 'Den europeiska gröna given', COM(2019) 640 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'Investeringsplanen för ett hållbart Europa -Investeringsplanen inom den gröna given', COM(2020) 21 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'Kommissionens arbetsprogram 2020 - En ambitiösare Union', COM(2020) 37 final.

Proposal for a regulation of the European Parliament and The Council establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999, COM(2020) 80, final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'Kraft till en klimatneutral ekonomi: En EU-strategi för integrering av energisystemet', COM(2020) 299 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'En vätgasstrategi för ett klimatneutralt Europa', COM(2020) 301 final.

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, 'Kommissionens justerade arbetsprogram för 2020' COM(2020) 440 final.

Meddelande från Kommissionen, EU vid ett vägska - bygga upp och bygga nytt för nästa generation, COM(2020) 456 final.

Ändrat förslag till Europaparlamentet och rådets förordning om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999, COM(2020) 563 final.

Proposal for a regulation of the European Parliament and The Council on guidelines for trans-European energy infrastructure and repealing Regulation (EU) No 347/2013, COM (2020) 824 final.

#### Övrigt

Entso-E, 2025, 2030, 2040 Network Development Plan 2018, Connecting Europe: Electricity, Final version after consultation and ACER opinion - October 2019. Tillgänglig på: <[https://eepublicdownloads.blob.core.windows.net/public-cdn-container/clean-documents/tyndp-documents/TYNDP2018/consultation/Main%20Report/TYNDP2018\\_Executive%20Report.pdf](https://eepublicdownloads.blob.core.windows.net/public-cdn-container/clean-documents/tyndp-documents/TYNDP2018/consultation/Main%20Report/TYNDP2018_Executive%20Report.pdf)> (Besökt 2021-01-06).

Entso-E, 2nd ENTSO-E Guideline For Cost Benefit Analysis of Grid Development Projects, approved by the European Commission 27 September 2018. Tillgänglig på: <<https://eepublicdownloads.entsoe.eu/clean-documents/tyndp-documents/Cost%20Benefit%20Analysis/2018-10-11-tyndp-cba-20.pdf>> (Besökt 2021-01-06).

Entso-E och Entso-G, TYNDP 2020 Scenario Report, Final Report, 2020. Tillgänglig på: <<https://www.entso-tyndp2020-scenarios.eu/wp->

content/uploads/2020/06/TYNDP\_2020\_Joint\_ScenarioReport\_final.pdf>  
(Besökt 2021-01-06).

Entso-G, 2nd ENTSOG Methodology for Cost-Benefit Analysis of Gas Infrastructure Projects, Approved by the European Commission 18 February 2019. Tillgänglig på: <entsog.eu/sites/default/files/2019-03/1.%20ADAPTED\_2nd%20CBA%20Methodology\_Main%20document\_EC%20APPROVED.pdf> (Besökt 2021-01-06).

Entso-G, Ten-Year Network Development Plan 2018 - Executive Summary, 2018. Tillgänglig på: <https://www.entsog.eu/sites/default/files/2020-01/ENTSOG\_TYNDP\_2018\_Executive\_Summary\_final.pdf> (Besökt 2021-01-06).

#### *Folkrättsliga källor*

FN, Johannesburg Declaration on Sustainable Development, World Summit on Sustainable Development Johannesburg, South Africa, from 26 August to 4 September 2002, A/CONF.199/20. Tillgänglig på: <undocuments.net/jburgdec.htm> (Besökt 2021-01-06).

FN, Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3-14 June 1992, A/CONF.151/26/Rev.1, Vol. 1, United Nations publication, New York, 1993. Tillgänglig på: <www.un.org/esa/dsd/agenda21/Agenda%201.pdf> (Besökt 2021-01-06).

#### **Otryckta källor**

von der Fehr, Nils-Henrik, Florence School of Regulation, Revision of the TEN-E regulation: an academic perspective, publicerat 23 juni 2020, mellan minut 47-59. Tillgänglig på: <www.youtube.com/watch?v=jY9--6AkD9s> (Besökt 2021-01-06).

#### **LITTERATUR**

Besselink, Leonard, 'National and constitutional identity before and after Lisbon', *Utrecht Law Review*, Vol. 6, Nr. 3, s. 36-49, 2010. Tillgänglig på: <http://doi.org/10.18352/ulr.139> (Besökt 2021-01-06).

Davies, Gareth, 'Democracy and Legitimacy in the Shadow of Purposive Competence', *European Law Journal*, Vol. 21, Nr. 1, 2015. Tillgänglig på: <doi.org/10.1111/eulj.12079> (Besökt 2021-01-06).

Giljam, Renske A., 'Implementing Ecological Governance in EU Energy Law: The Role of Technology Neutral Legislative Design in Fostering Innovation', *European Energy and Environmental Law Review*, Vol. 27, Nr. 6, 2018, s. 236-250. Tillgänglig på: <https://kluwerlawonline.com.ludwig.lub.lu.se/journalarticle/European+Energy+and+Environmental+Law+Review/27.6/EELR2018029> (Besökt 2021-01-06).

European Commission, Directorate-General for Regional and Urban policy, *Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects, Economic appraisal tool for Cohesion*

*Policy 2014-2020*, EU, Luxembourg, 2015. Tillgänglig på: <doi:10.2776/97516> (Besökt 2021-01-06).

Harbo, Tor-Inge, 'The Function of the Proportionality Principle in EU Law', *European Law Journal*, Vol. 16, Nr. 2, 2010, s. 158–185. Tillgänglig på: <doi.org/10.1111/j.1468-0386.2009.00502.x> (Besökt 2021-01-06).

Harvey, Darren, 'Federal Proportionality Review in EU Law: Whose Rights are they Anyway?', *Nordic Journal of International Law*, Vol. 89, Nr. 3-4, 2020. Tillgänglig på: <doi.org/10.1163/15718107-89030003> (Besökt 2021-01-06).

Herranz-Surrallés, Anna, Solorio, Israel och Fairbrass Altmetric, Jenny, 'Renegotiating authority in the Energy Union: A Framework for Analysis', *Journal of European Integration*, Vol. 42, Nr. 1, 2020, s. 1-17. Tillgänglig på: <doi.org/10.1080/07036337.2019.1708343> (Besökt 2021-01-06).

Hettne, Jörgen och Otken Eriksson, Ida (red.), *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, Andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm, 2011.

Kingston, Suzanne, 'The role of environmental protection in EC competition law and policy', *Faculty of Law, Leiden University*, 2009. Tillgänglig på: <openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/13497/Suzanne%20Kingston%20PhD%20Thesis.pdf?sequence=1> (Besökt 2021-01-06).

Klamert, Marcus, *The Principle of Loyalty in EU Law*, Oxford University Press, Oxford, 2014.

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod', i: Nääv, M. och Zamboni, M. (red.), *Juridisk metodlära*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, s. 21-46.

Maduro, Miguel Poiares, 'Interpreting European Law: Judicial adjudication in a Context of Constitutional Pluralism', *European Journal of Legal Studies*, Vol. 1, Nr. 2, 2007. Tillgänglig på: <hdl.handle.net/1814/7707>. (Besökt 2021-01-06).

Marin-Duran, Gracia och Morgera, Elisa, 'Commentary on Article 37 of the EU Charter of Fundamental Rights - Environmental Protection', *Europa Working Paper*, No. 2013/2, 2013. Tillgänglig på: <ssrn.com/abstract=2267402> (Besökt 2021-01-06).

Matei, Ani och Dumitru, Adrian Stelian, 'The Subsidiarity Principle and National Parliaments Role: From Formal Need to Real Use of Powers', *Administrative Sciences*, Vol. 10, Nr. 2, 2020. Tillgänglig på: <doi.org/10.3390/admsci10020024> (Besökt 2021-01-06).

Martin, Jeremi, 'Distributed vs. centralized electricity generation: are we witnessing a change of paradigm? An introduction to distributed generation', *École des hautes études commerciales de Paris (HES Paris)*, 2009. Tillgänglig på: <http://www.vernimmen.net/ftp/An\_introduction\_to\_distributed\_generation.pdf> (Besökt 2021-01-06).

McIntyre, Owen (2013), 'The Principles of Integration and Interrelationships in International Law related to Sustainable Development: Sobering Lessons from EU Law' i: Westra, Laura, Michelot, Agnès och Taylor, Prue (red.), *Confronting Ecological and Economic Collapse: Ecological Integrity for Law, Policy and Human Rights [Elektronisk resurs]*, Routledge, s. 104-119. Tillgänglig på: <[www.researchgate.net/publication/259977589\\_The\\_Principles\\_of\\_Integration\\_and\\_Interrelationships\\_in\\_International\\_Law\\_related\\_to\\_Sustainable\\_Development\\_Sobering\\_Lessons\\_from\\_EU\\_Law](http://www.researchgate.net/publication/259977589_The_Principles_of_Integration_and_Interrelationships_in_International_Law_related_to_Sustainable_Development_Sobering_Lessons_from_EU_Law)> (Besökt 2021-01-06).

Mulder, Fokko M., 'Implications of diurnal and seasonal variations in renewable energy generation for large scale energy storage', *Journal of Renewable and Sustainable Energy*, 6, 033105, 2014. Tillgänglig på: <[doi.org/10.1063/1.4874845](https://doi.org/10.1063/1.4874845)> (Besökt 2021-01-06).

Nowag, Julian, *Environmental integration in competition and free-movement laws [Elektronisk resurs]*, Oxford University Press, Oxford, 2017 [2016]. Tillgänglig på: <[oxford-universitypressscholarship-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acprof:oso/9780198753803.001.0001/acprof-9780198753803](http://oxford-universitypressscholarship-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acprof:oso/9780198753803.001.0001/acprof-9780198753803)> (Besökt 2021-01-06).

Sjåfjell, Beate (2014), 'The Legal Significance of Article 11 TFEU for EU Institutions and Member States' i: *The Greening of European Business under EU Law: Taking Article 11 TFEU Seriously*, Sjåfjell, Beate och Wiesbrock, Anja (red.), Routledge, 2015, s. 51-72. Tillgänglig på: <[ssrn.com/abstract=2530006](http://ssrn.com/abstract=2530006)> (Besökt 2021-01-06).

Reichel, Jane (2018), 'EU-rättslig metod', i: Nääv, M. och Zamboni, M. (red.), *Juridisk metodlära*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, s. 109-142.

Sauter, Wolf, 'Proportionality in EU Law: A Balancing Act?', *TILEC*, Discussion Paper Nr. 2013-003, 2013. Tillgänglig på: <[dx.doi.org/10.2139/ssrn.2208467](http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2208467)> (Besökt 2021-01-06).

Schittekatte, Tim, m. fl, 'Making the TEN-E regulation compatible with the Green Deal : eligibility, selection, and cost allocation for PCIs', Florence School of Regulation och Copenhagen School of Energy Infrastructure, Policy Briefs, 2020/27, 2020. Tillgänglig på: <[cadmus.eui.eu//handle/1814/67673](http://cadmus.eui.eu//handle/1814/67673)> (Besökt 2021-01-06).

Veinla, Hannes, 'Scope and Substance of the Integration Principle in EC Law and Its Application in Estonia', *Juridica*, Vol. XV, 2008. s. 4-13. Tillgänglig på: <[www.juridicainternational.eu/index/2008/vol-xv/scope-and-substance-of-the-integration-principle-in-ec-law-and-its-application-in-estonia/](http://www.juridicainternational.eu/index/2008/vol-xv/scope-and-substance-of-the-integration-principle-in-ec-law-and-its-application-in-estonia/)> (Besökt 2021-01-06).

von Bogdandy, Armin och Schill, Stephan, 'Overcoming absolute primacy: Respect for national identity under the Lisbon Treaty', *Common Market Law Review*, Vol. 48, Nr. 5, 2011, s. 1417-1453. Tillgänglig på: <[kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/48.5/COLA2011057](http://kluwerlawonline.com/journalarticle/Common+Market+Law+Review/48.5/COLA2011057)> (Besökt 2021-01-06).

Weatherill, Stephen, 'Distinctive Identity Claims, Article 4(2) TEU (and a Fleetingly Sad Nod to Brexit)', *Croatian Yearbook of European Law & Policy*, Vol. 12, Nr. 1, 2016. Tillgänglig på: <[hrcak.srce.hr/174305](http://hrcak.srce.hr/174305)> (Besökt 2021-01-06).

Wiesbrock, Anja och Sjøfjell, Beate (2014), 'The Importance of Article 11 TFEU for Regulating Business in the EU: Securing the Very Basis of Our Existence', i: *The Greening of European Business under EU Law: Taking Article 11 TFEU Seriously*, Sjøfjell, Beate och Wiesbrock, Anja (red.), Routledge, 2015, s. 1-12. Tillgänglig på: <[ssrn.com/abstract=2529955](https://ssrn.com/abstract=2529955)> (Besökt 2021-01-06).

Wolfe, Philip, 'The implications of an increasingly decentralised energy system', *Energy Policy*, Vol. 36, Nr. 12, 2008, s. 4509-4513. Tillgänglig på: <<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.09.021>> (Besökt 2021-01-06).

World Commission on Environment and Development, 'Our Common Future', 1987, Oxford University Press, Oxford.

Zito, Anthony R, Burns, Charlotte och Lenschow, Andrea, 'Is the trajectory of European Union environmental policy less certain?', *Environmental Politics*, Vol. 28, Nr. 2, 2019, s. 187-207. Tillgängligt på: <[doi.org/10.1080/09644016.2019.1549779](https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1549779)> (Besökt 2021-01-06).



## Rättsfallsförteckning

### EU-domstolen

- C-8/55, *Fédéchar*, EU:C:1956:11.  
C-6/64, *Costa mot ENEL*, EU:C:1964:66.  
C-14/68, *Walt Wilhelm m. fl. mot Bundeskartellamt*, EU:C:1969:4.  
C-26/74, *Société Roquette frères mot Franska staten*, EU:C:1974:117.  
C-139/79, *Maizena GmbH mot Europeiska gemenskapernas råd*, EU:C:1980:250  
C-294/83, *Les Verts mot Europaparlamentet*, EU:C:1986:166.  
C-281/84, *Zuckerfabrik Bedburg AG m.fl. mot Europeiska gemenskapernas råd och kommissionen*, EU:C:1987:3.  
C-300/89, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd (Titanium Dioxide)*, EU:C:1991:244  
C-84/94, *Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland mot Europeiska unionens råd*, EU:C:1996:431.  
C-62/88, *Grekland mot Europeiska gemenskapernas råd (Chernobyl I)*, EU:C:1990:153  
C-331/88, *Fedesa*, EU:C:1990:391.  
C-233/94, *Förbundsrepubliken Tyskland mot Europaparlamentet*, EU:C:1997:231.  
C-284/95, *Safety Hi-Tech Srl mot S. & t. Srl*, EU:C:1998:352.  
C-376/98, *Tyskland mot Europaparlamentet och rådet*, EU:C:2000:544.  
C-74/99, *Imperial Tobacco m.fl.*, EU:C:2000:547  
C-491/01, *The Queen mot Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd och Imperial Tobacco Ltd (BAT)*, EU:C:2002:741  
C-176/03, *Europeiska kommissionen mot Europeiska unionens råd*, EU:C:2005:542  
C-535/03, *The Queen, Unifarm Ltd och North Sea Fishermen's Organisation mot Department for Environment, Food and Rural Affairs*, EU:C:2006:193.  
C-344/04, *The Queen, International Air Transport Association och European Low Fares Airline Association mot Department for Transport*, EU:C:2006:10.  
C-504/04, *Agrarproduktion Staebelow GmbH mot Landrat des Landkreises Bad Doberan*, EU:C:2006:30.  
C-440/05, *Europeiska kommissionen mot Europeiska unionens råd*, EU:C:2007:625  
C-398/13 P, *Inuit Tapiriit Kanatami m.fl. mot Kommissionen*, EU:C:2015:535.  
C-508/13, *Estland mot Europaparlamentet och rådet*, EU:C:2015:403.  
C-477/14, *Pillbox 38 (UK) Ltd mot Secretary of State for health*, EU:C:2016:324.  
C-547/14, *Philip Morris m.fl. mot Secretary of State for Health*, EU:C:2016:325.

### Tribunalen

- T-162/94, *NMB France SARL m. fl. mot Europeiska gemenskapernas kommission*, EU:T:1996:71.  
T-196/99, *Area Cova, SA med flera mot Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission*, EU:T:1996:71.  
Förenade målen T-74/00, T-76/00, T-83/00, T-84/00, T-85/00, T-132/00, T-137/00 och T-141/00, *Artegoda GmbH m. fl. mot Kommissionen*, EU:T:2002:283.

### GA förslag till avgörande

GA Geelhoed i C-161/04, *Österrike mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, EU:C:2006:66.

GA Trstenjak i C-543/09, *Deutsche Telekom AG mot Tyskland*, EU:C:2011:90.